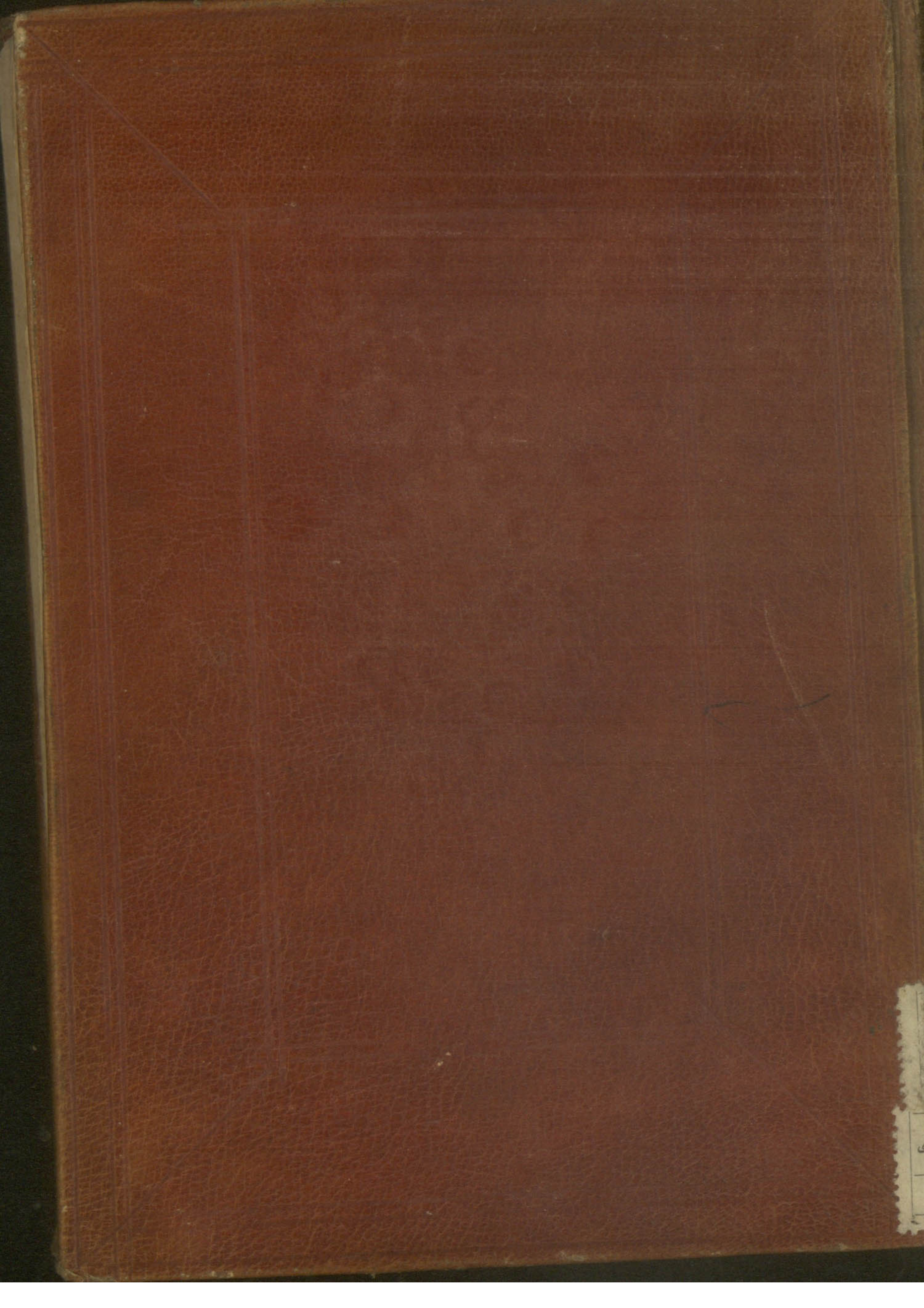
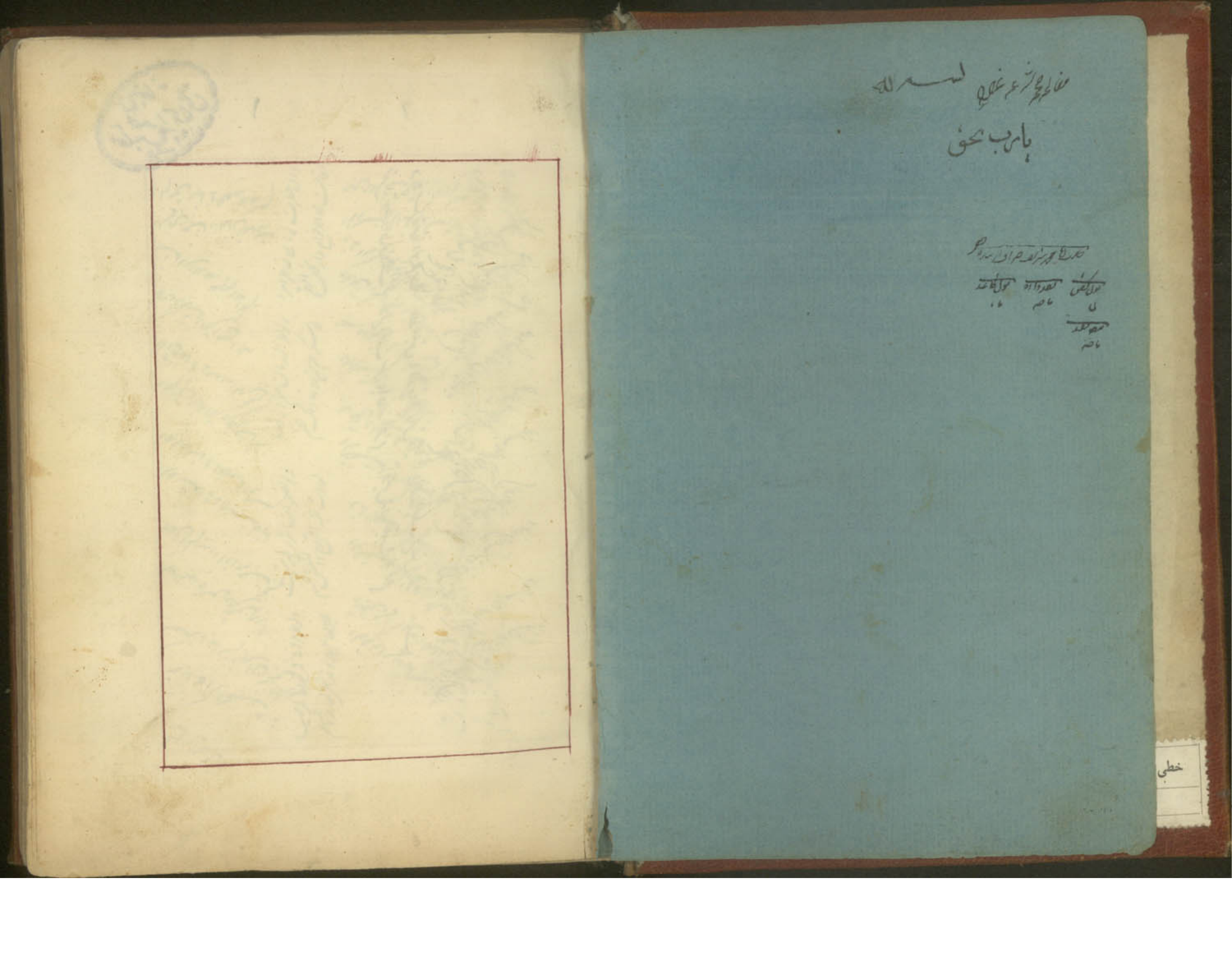

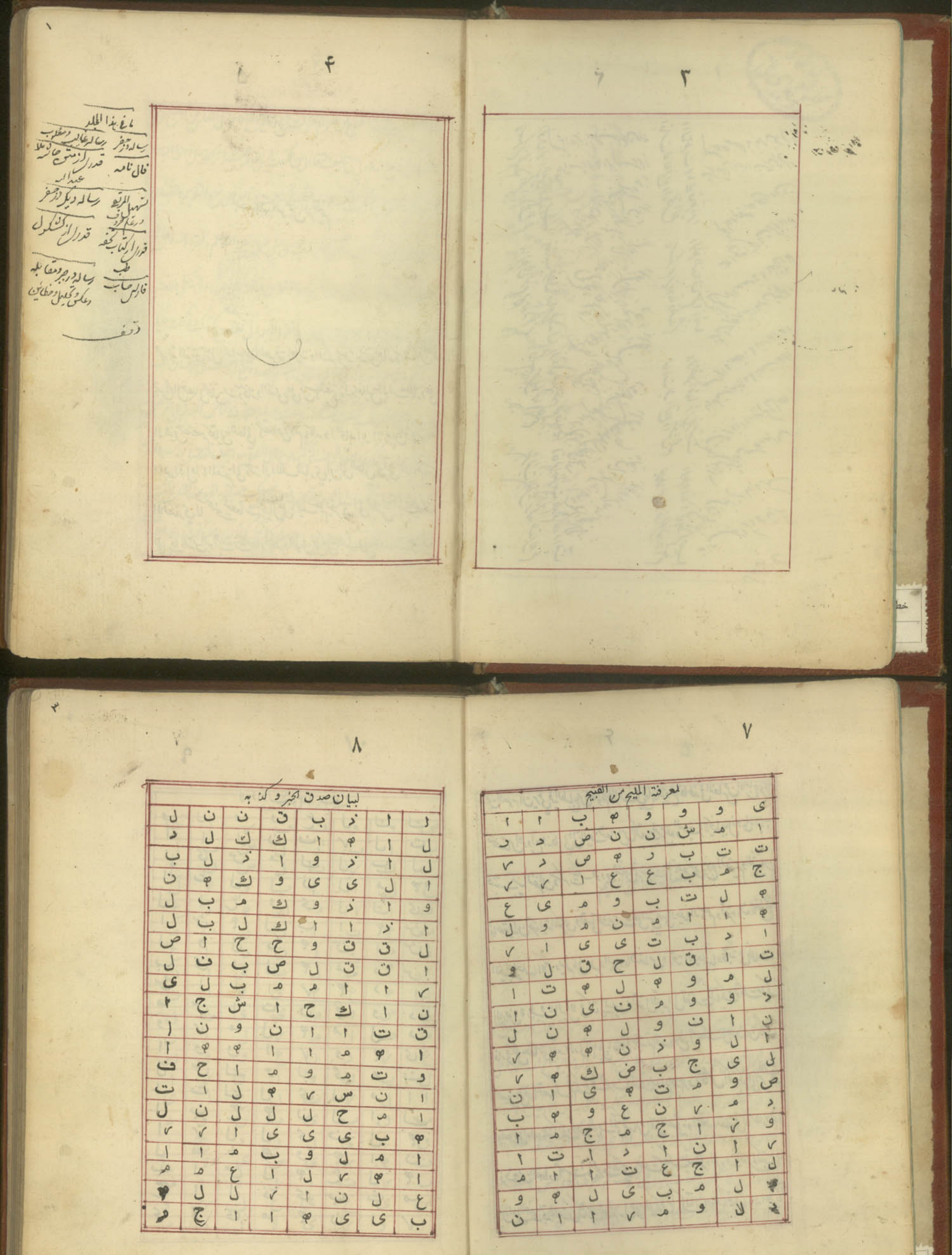

کتابخانهٔ مجلس شورای ملی
بازرسی شد
خطی اهدائی
کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی
۲۱۲

بازرسی شد
کتابخانهٔ مجلس شورای ملی
خطی اهدائی
کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی
۲۱۲

مانع بذا المجلد
رساله جفر
رساله رعالی و مطلوب
قدر الزمنش حالسه
فال نامه
عبداله
تسهیل المرتبه
رساله دیگر در جفر
قدر الکتاب کشکول
قدر الکتاب کنفه
طب
فال رساب
رساله در جبر و مقابله
و عکس و تحلیل و خطایین
وقف

لبیان صدق الخبر و کذبه

ل	ا	ذ	ب	ق	ن	ن	ل
ل	ا	ه	ا	ك	ك	ل	د
ل	ا	ذ	و	ا	ذ	ل	ب
ا	ل	ى	ى	و	ك	ه	ن
و	ا	ذ	و	ك	م	ب	ل
ا	ذ	ا	ا	ك	ل	ب	ل
ل	ق	ق	و	ح	ح	ا	ص
ا	ق	ق	ل	ص	ب	ف	ل
۷	۲	ا	م	م	ب	ل	ى
ن	ا	ك	ح	ا	ش	ج	۲
ق	ت	۲	ا	ن	و	ن	ا
ا	ه	م	ا	ا	ه	ه	ا
و	ت	م	و	م	ا	ح	ف
ا	ن	س	۷	ه	ل	ا	ت
ا	م	ح	ل	ل	ل	ن	ل
ه	ب	ى	ى	ى	ا	۷	۷
ا	م	ل	و	ب	م	ا	ا
ا	ه	۷	ل	ا	ع	م	م
ع	ل	ن	ا	۷	ل	ل	ه
ب	ى	ى	ه	ا	ا	ج	ه

لمعرفة المليح من القبيح

ى	و	و	و	ه	ب	۲	۲
ا	م	ش	ن	ن	ص	د	د
ت	ت	ب	ر	ه	ص	د	۷
ج	م	ب	ع	ع	ا	۷	۷
ه	ل	ت	ب	و	م	ى	ع
ه	ا	ا	م	ن	م	و	ل
ا	د	ب	ت	ى	ى	ا	۷
ت	ا	ق	ل	ح	ق	ل	و
ل	م	و	ه	ل	ه	ت	ا
ذ	و	و	م	ف	ى	ن	۲
ن	ا	ف	و	ل	ه	ن	ل
۲	ل	و	ذ	ن	ه	ه	۷
ل	ى	ج	ب	ض	ك	ه	۷
ص	و	م	ت	ه	ى	ا	ن
د	م	۷	ن	ع	و	ه	ب
و	۷	ا	ج	م	ج	م	۲
۷	ا	ن	۲	د	ا	ت	۲
ل	ا	ج	ع	ت	۲	۲	م
ه	ل	م	ب	ى	ل	ه	و
ج	لا	و	م	۷	۲	ا	ن

لبیان صدق

يا فتاح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل الالهام عينا لمعرفة الاية والشكر وسيلة بعد منتهى نعمائه وشرف تبين الفال
وحسن الجمال خصال الخلق بمنه وسبحانه والصلوة على من استفتح بذكره مغاليق ابواب علمائه وعلى
اله الذين خصصهم بحقايق المعاني اختصاص آدم باسمائه واصحابه اهل الارضين ونجوم سمائه
اما بعد اقول وانا المفتقر الى رحمة الله الملك الباري ابن ابى المعالي محمد تقي الخادم المتطبب
الانصاري لما تشحذ شفعات الخيال على تاليف علم يقربني الى مجلس الاحباب خالية من
الحجاب قارعة من البواب سداد الفكر والقول على كل صعب ذلول وما وردت على مرعى

من العلوم ان يرعى فيه الطباع من العلوم فتعززت في فناء الرواح فاخذ في النعاس عن الاصباح فرايت
شخصا من الارواح انه فادني الى تاليف متفاءل من الكتاب ليس بمقدور البشر ولا بخطر ببال ذوي الالباب
فنبهت بتنبيه الغفران وشكرت الملك الودود المنان ثم شرعت في تاليفه على نهج التقويم والتبيان
قاعدة فيه ان تقرء اية الكرسي وتصلي عشر مرات على النبي صلى الله عليه واله وسلم وتقرء وعنده مفاتح
الغيب لا يعلمها الا هو ويعلم ما في البر والبحر وما تسقط من ورقة الا يعلمها ولا حبة في ظلمات
الارض ولا رطب ولا يابس الا في كتاب المبين وتقول اللهم اني تفالت بكتابك وتوكلت عليك
فارني الحق حقا حتى اتبعه وارني الباطل باطلا حتى اجتنبه ثم اقصد وضع اصبعك على حرف من تلك
الصفحة التي فيها مقصودك ثم تكتب ذلك الحرف وتعد من بعد اربعة حروف والخامس اكتبه هكذا الى اخر الصفحة
وضمه الى اولها وعد كذلك واحفظ الحروف التي كتبها من اول الصفحة واجعلها مقدمة في الاسطار واذا
فرغت من التعداد وانتهيت الى الحرف الذي وضعت اصبعك عليه اقرء الحروف الذي اكتبتها
من اول الصفحة تجد ها اية من كتاب الله العزيز تدل على مطلوبك ومرادك اما امرا او نهيا قطعا والله اعلم بالصواب

لاولاد الشهادات							
و	ل	و	و	ع	ل	ك	ك
ا	ا	ا	ن	ف	لا	ل	ت
ا	ى	س	م	ك	ل	ب	ل
ا	ت	ل	ا	ن	ل	م	ه
ل	ا	ع	و	ى	ل	ك	ى
ا	ش	ه	ل	ب	ا	ه	ش
ل	و	ل	د	ه	ن	ا	ش
ب	ى	ا	ل	ه	م	د	س
ش	ا	ا	ا	لا	ه	د	ا
م	س	ا	ت	ن	ه	و	د
و	لا	م	ل	ه	م	ل	د
ا	و	ن	ا	لا	و	ه	ى
ل	س	ك	و	ك	ى	م	ف
ا	ت	ك	ل	ى	ل	م	ا
ا	ب	ح	ه	ن	ل	ا	ك
ا	لا	ل	ل	ى	ف	ل	ه
ل	م	ا	ه	و	ه	ا	ن
ب	ا	ش	ل	ه	ع	ل	ه
خ	ا	ل	ذ	ى	ب	ث	م
ى	ذ	ى	م	ه	ن	ا	لا

للشراء

لشراء المماليك							
ص	و	و	ف	ف	لا	ا	ت
ب	ا	ب	ذ	ل	ش	ب	ا
ا	ك	لا	ت	ل	س	ن	ع
غ	ل	ا	ع	ب	و	ه	ل
م	ا	ا	م	ك	ه	د	ع
ث	غ	ت	ا	ن	ل	ب	م
ل	د	ا	ا	ن	د	ا	ع
د	ه	ى	ل	ب	ى	ا	ن
ل	د	ع	ع	ى	ه	ا	ن
ل	س	ا	م	ى	ى	ت	ل
م	ف	ا	م	لا	ل	ا	ن
ع	لا	و	ن	ع	و	ق	ك
ل	ب	ن	و	ا	ق	لا	ا
ا	ل	لا	ت	ل	ع	ا	ى
ب	ق	ب	ى	ب	ن	و	د
ق	ا	ى	ل	و	د	ج	ا
ف	ه	لا	ى	س	ى	و	ع
ب	لا	ت	ا	ل	د	ا	ب
ش	ى	ع	ى	ع	ك	ش	و
ا	و	لا	ى	ة	ل	ن	لا

طلباً لمناصب العليا							
ل	ق	و	ى	ى	ه	ل	ى
ا	ا	ا	ا	س	م	م	ل
ل	ت	ا	لا	م	ل	خ	و
ب	ل	ه	ل	د	ا	ك	م
ف	ا	ل	و	م	لا	ن	ع
ا	ا	ب	ا	د	ل	ل	ى
ج	ل	ذ	ك	ق	ع	و	ى
ا	و	ل	ا	ن	ل	م	ن
ل	ى	م	ا	ا	ا	د	ل
غ	ك	ج	ع	ك	ى	خ	س
و	ت	لا	[illegible]	ا	ن	و	ك
ى	ن	م	ا	م	ف	و	ن
ت	و	ه	ا	د	ى	ل	ف
ى	و	ا	ا	ى	ت	ن	ل
ت	ا	ا	ه	م	ض	ل	ا
ل	ل	لا	ا	ذ	ا	ك	و
لا	ى	ى	م	ن	ص	ا	م
ن	ه	ف	ل	ل	ت	ش	ا
ق	ك	ش	ى	ح	لا	و	ا
ا	ك	ب	ن	ا	ا	م	ى

لحسن

لحسن قبيح البيع والشراء							
ق	ف	ا	ا	ف	د	ك	ل
ن	ذ	خ	ل	ل	م	ا	س
و	ه	ا	ق	لا	ا	ى	ن
ت	و	م	ب	ظ	و	ا	م
س	ع	ب	ن	ا	ط	م	ا
ف	غ	ا	ك	ل	س	ن	ل
م	ا	ه	م	لا	ل	م	م
ت	لا	و	لا	و	م	ف	ج
ه	ض	ح	ل	ه	ا	ل	ل
م	ا	و	ع	ا	ن	ل	ك
ن	ل	ى	ل	ا	ه	ا	ش
ه	ن	م	ط	ا	ل	ع	م
ى	ا	ا	ا	ا	ب	م	ن
ق	ك	ا	ن	لا	ب	ا	و
ع	ى	ت	ن	ا	ب	د	ا
و	ت	ا	م	م	ا	ق	د
ن	لا	ى	و	ه	ك	ه	ف
ا	و	م	ا	ت	ا	ى	ج
خ	لا	ل	ق	لا	س	و	ل
د	ا	لا	ن	ه	لا	ا	ا

لخلاص المسجون المقيد							
ا	ف	ل	ف	و	ذ	ا	ى
ل	ل	ا	س	ا	م	ق	ل
ت	ن	ا	د	ا	ج	ا	ج
ن	غ	ب	ن	ا	ج	ل	ن
ج	ا	ى	ا	ا	ى	ا	ن
ر	ب	ى	و	ا	ن	ن	ا
ن	م	ا	ى	ع	ج	ن	ن
ا	ن	ى	ه	ج	س	ا	ن
ذ	ى	ر	ق	ا	ه	ن	ا
ه	ه	ل	ا	ى	م	م	ن
ص	ل	و	ن	ك	ا	م	ا
ا	و	ل	ن	ل	ل	ن	ح
ا	س	غ	ن	ا	ل	ل	م
م	و	ع	ا	و	ن	ا	ذ
س	ك	ا	ل	ا	ل	ذ	ل
ذ	ب	ى	ل	ش	ى	ا	س
ك	ا	ن	ل	ح	ن	ك	ا
م	ب	ن	ر	م	ه	و	ج
ى	ن	ى	ن	ى	ن	و	ن
ل	ل	ت	م	ا	ف	ه	ن

وهو الصلح

وهو الصلح والقتال بين							
و	و	ى	ق	ا	ا	ا	ا
ل	ن	ن	ص	ا	ا	ف	ى
ل	ى	ص	ر	د	ح	ه	ل
و	ن	و	ا	ا	ا	م	ا
ا	ح	خ	ن	ذ	ل	ل	ف
ك	ا	ن	ه	ا	م	ت	ب
م	ن	ا	ب	ى	خ	ا	ل
ى	ح	ى	و	ف	ن	ر	ر
ث	ى	ك	ض	و	ق	غ	م
ا	ا	ا	ل	و	ل	ن	ل
ب	ا	م	ت	ا	و	ط	و
خ	و	ا	ى	ا	ا	ج	ا
ع	م	ل	ا	ل	و	ن	ط
ه	ف	ا	ى	و	د	ى	ا
ن	ه	و	ن	ل	ع	م	ا
ب	ل	ل	ف	ب	ا	ه	ى
ا	ا	ذ	و	ا	خ	م	ن
ر	ل	و	و	ا	س	ق	ا
ا	ل	و	ت	ن	ل	ل	ل
ا	ك	ك	ه	ه	ل	م	م

لحسن عقد النكاح وقبحه							
ف	ى	ز	و	و	ا	س	ى
ل	ل	ع	ت	ن	ا	ا	ت
و	ل	ج	ت	ز	ف	ل	ن
ع	ل	و	ن	ا	ر	و	ن
ا	ح	م	ا	ك	س	ع	و
ا	ف	ح	ل	ا	ل	ى	ب
ى	ع	ن	ا	ا	ك	ق	س
ل	ل	م	د	ا	ن	ش	ا
ة	ا	س	ه	ن	ا	ف	ا
و	ت	ل	ى	ا	ا	ن	ن
ا	ف	ت	ك	ك	ل	ل	م
ح	ا	م	ا	ن	و	ح	ح
ل	ا	ه	ح	ى	ل	ل	ن
ت	ض	ه	ن	ا	ى	و	ى
س	ذ	ى	ل	و	ا	ا	ب
ا	ت	ا	ا	ل	ت	ى	و
ت	ع	ق	ك	ا	ى	ا	ر
م	ل	ت	ل	ب	ف	ب	م
ك	و	ى	ن	و	ت	ه	ه
ى	ه	ا	ن	ن	ن	ن	ب

بهذا النفس

بهذا النفس حامل ام لا							
و	ق	ا	ف	ف	ل	ا	ل
ك	ا	ا	ل	ذ	س	ص	ى
و	ى	و	ب	ج	ا	ى	ن
ر	د	ب	ب	ا	ا	و	ش
د	ا	ن	ن	ر	و	ل	و
ل	ن	ا	غ	ع	ه	ا	ا
ظ	د	م	ك	ل	ا	ا	م
ب	خ	م	ل	ن	ا	ل	ل
ل	د	ل	ق	ح	ه	و	ح
ث	م	ح	ن	ق	م	ا	ق
ا	و	ى	ث	و	ل	ل	ع
م	ا	ل	ا	ى	ا	س	ه
ت	د	ن	ت	و	ك	ه	ش
غ	ل	ن	و	ا	ف	ى	م
ه	ن	ر	ا	ن	و	ا	ل
و	ا	ا	ه	ذ	ل	ل	ه
خ	ن	ا	ق	و	ل	ب	ن
ا	ن	ق	ك	ص	ن	ع	ا
و	ى	ط	ل	ا	س	ر	ى
ى	ح	ب	ا	ن	ه	ر	ح

هذا الحمل ذكر ام انثى

ب	ن	ن	ب	و	ر	ا	ا
ل	ر	ل	ه	ى	ا	ش	ا
ه	ل	ه	ل	ن	ل	ب	س
ت	ى	ه	ا	ى	ى	ه	ا
ا	ل	ن	ه	ب	ب	غ	ه
ل	ه	ر	س	ه	ا	ا	ش
ب	ق	ه	ص	ر	ك	ح	ب
و	ل	ه	ى	ن	ر	ا	ى
ا	ى	ى	ض	ح	و	ح	ب
ه	ت	ن	ن	ى	ا	ع	ى
ب	ا	ص	ن	و	ف	ى	ه
ق	ل	ى	ش	ع	د	ا	ل
ا	ن	ذ	ا	ص	س	ر	ى
ا	ك	ل	ل	ا	ه	ب	ا
ى	ك	ب	ب	ل	ح	ذ	ه
ل	و	ت	ن	ر	غ	ك	ه
ن	ب	ا	ا	د	ه	و	ك
ا	ح	ى	ا	ا	ل	ه	ر
ه	ل	ك	ن	ل	ت	ل	ر
ا	ى	ه	ا	ه	ن	ت	ى

وهو الزرع

وهو الزرع كاشف وبين

ا	ا	ه	و	ك	ل	ف	ك
ر	ر	و	ت	ح	ت	ا	ل
ن	ر	ج	ك	ز	ه	و	ر
ا	ا	ا	ت	ب	ن	و	ق
ل	ر	ه	ب	ه	ه	ه	ا
ه	ن	ج	ه	ه	د	ه	ن
ا	ن	ذ	ا	ب	ن	ه	ا
ا	ش	ت	ت	ا	ا	ل	ا
ل	ع	ت	ث	ج	ك	و	ل
ر	ر	ه	ش	ى	ه	ه	ر
ت	ا	ن	ا	و	ف	ى	و
ز	ه	ت	ك	ف	و	ت	ا
ا	ن	ح	ر	ن	و	و	ا
ج	ع	ه	ح	ا	ز	ف	ا
ه	ه	ن	ن	و	ن	ق	ه
ل	ه	ق	ن	ى	ا	ا	ه
ه	ه	ه	ط	ن	ا	ه	و
ص	ل	ح	ك	ب	ح	ا	ه
ر	ى	ل	ا	ه	ض	ر	ا
ه	ه	ن	ا	ه	ل	د	ى

سفر البر كيف يكون

ل	ف	ت	ق	و	و	و	و
ه	س	د	ا	ض	ح	ل	ه
ا	ص	ا	ل	ى	و	ت	ل
ل	ث	و	ا	ع	ل	ا	ر
ف	ى	خ	ه	ق	ا	ل	ر
ك	ل	ل	ى	ا	د	ا	ا
ه	ل	ط	ل	ه	ك	ا	ل
ب	ن	ا	ا	ا	ى	ل	ج
ه	ى	ص	ه	ا	ه	ل	ر
ا	ا	و	ى	ب	ف	ن	س
ا	ع	د	ن	ل	ل	ن	ل
ه	ر	و	ت	ل	ل	ط	ق
و	ش	ا	ت	و	ل	ه	ى
ق	و	ك	ه	ف	ل	ك	ا
ف	و	ا	ا	ن	ى	د	ى
ا	ر	ا	ب	ا	ل	ع	و
ا	ا	ل	ر	ى	ب	د	ا
ص	ه	ا	ل	ا	ى	ض	ن
ر	ى	خ	ر	ر	ج	غ	ل
ق	ط	ا	ا	ه	ل	ا	ح

سفر البحر

سفر الجبل لنا يكون ام لا

ا	ل	ه	ى	و	و	و	و
ح	ع	ى	ذ	ا	ن	د	ل
ص	ن	ا	ى	و	ن	ا	ت
و	خ	ل	ر	ه	ق	ث	ا
ن	ا	ا	ا	ر	ه	ن	ن
ل	ا	ت	ص	ل	ل	ب	ج
و	ه	ه	ه	ى	ف	ر	ل
ن	ر	ى	ل	ا	ه	و	د
ه	ج	ر	ى	س	ك	و	ق
ه	ص	ل	ا	ه	ب	ن	و
ا	ى	ش	ن	ر	ه	ل	ك
ر	ف	ا	ل	ا	ط	ن	ه
ا	ا	ت	ا	ع	ن	ى	ل
ل	ه	ل	ل	ل	ه	ل	ه
ى	ه	ا	ك	س	ب	ل	ن
ى	و	د	ا	ل	س	ة	ج
ل	ا	و	و	ا	ا	س	ق
ع	ا	س	ح	ل	ى	ه	ح
و	ا	و	ز	ل	ن	ر	ه
ى	ز	ج	ا	ه	ل	ى	ح

سفر الجرهيل يصير لنا							
و	ظ	ف	ا	ا	ا	م	ا
ن	ل	ذ	ر	ذ	ن	م	ا
ا	ا	ش	ت	ع	ل	ر	ا
ر	ش	ف	ك	ن	ا	ى	س
ب	ع	ن	ھ	ا	و	ر	ا
م	د	ا	ق	ل	م	ف	ف
ھ	ف	د	ى	ى	م	ل	ج
ا	ا	ف	ك	ك	ل	ل	ل
ت	ا	ب	ف	ا	ج	ل	ر
ل	ص	ر	ظ	و	ك	ر	ى
ل	ا	د	ى	ف	ل	ل	غ
خ	ى	د	ب	و	ل	ا	ع
ح	ا	ھ	ل	و	ر	ا	م
ب	ا	ب	ل	و	ح	ا	م
ل	ل	ر	ل	ا	ه	ا	ب
ل	ك	م	ھ	ن	ھ	س	خ
م	ع	م	ب	ل	ى	م	خ
ت	ص	ن	ت	ل	ا	ى	ق
ا	ص	ى	ن	د	ل	ى	د
ل	و	ل	ن	ى	ه	ن	ه

لتعبير

لتعبير المنام يكون هذا							
ى	و	و	ه	و	ا	م	ى
ذ	ب	ب	ا	ت	ا	ق	ن
ج	م	ت	د	ى	ع	ن	ا
ا	ل	ل	ع	و	ت	ا	ن
م	ى	ى	ت	ا	ت	ل	ت
ق	ا	ھ	ر	ن	ص	ل	ع
و	ى	ص	ر	ل	ا	م	ر
و	ى	ى	ن	و	ا	ك	ا
ا	ا	ى	و	ى	ل	ى	ا
ع	م	م	ا	ا	ل	ن	ل
ك	ل	ى	ق	ك	ع	ت	ا
ب	ر	ل	ى	ل	ل	ع	ى
ا	ى	ق	ل	ا	ر	ع	د
م	خ	ى	ق	ج	ت	و	ن
و	ع	ن	ت	ا	ب	ل	ى
ك	ك	ك	ه	م	ق	ا	م
ا	ن	ى	ل	ا	ر	ت	ك
ا	ا	ب	ا	ى	ف	ت	ى
ا	د	ت	م	ع	و	و	ن
ھ	ق	ى	ا	ه	ا	ا	ل

لبيان حفظ الامانات							
ن	و	و	و	ا	م	ا	ل
م	ن	ى	خ	م	ن	ت	ر
ا	ا	ا	ا	ا	ف	ك	ھ
ا	ھ	ا	ل	ل	م	ل	ن
م	ا	ن	ن	ى	ه	ل	ه
ا	ا	ق	ك	ب	و	ك	ا
ت	د	ن	ل	ل	ا	ى	ح
ھ	ا	ب	ن	ف	ا	ن	م
ا	ظ	ل	ك	ن	ر	ا	ذ
ا	ا	ل	ج	ى	ل	ن	ا
ا	ا	ى	ن	ى	ن	ب	و
ا	و	ا	و	م	م	ا	و
ا	ل	ن	ر	ن	ن	د	ه
ا	ن	ت	ى	ب	ل	د	م
ن	ق	ى	ا	ع	ا	ن	ك
د	ن	م	ط	ا	ك	ھ	ك
ا	ل	ى	غ	ى	ر	ا	ل
ا	ن	ن	م	ب	ف	ا	و
ا	ع	ل	م	ا	د	ى	و
ى	د	م	ر	ن	ن	ھ	ت

هذا هو

هذا هو لاستقراء الحيوان							
ا	ا	ا	و	س	ل	ل	ن
ش	ب	خ	ا	ش	ر	ح	ى
ن	و	و	ا	ل	ع	و	ه
ن	و	ا	ا	ب	ا	ا	م
ل	ت	ل	ل	و	د	م	ذ
ب	ا	و	ن	ى	غ	ل	ا
ب	س	ا	ح	ب	خ	خ	ل
ر	ع	س	ر	و	ت	ن	د
ل	ا	ذ	د	ر	ن	ل	ل
ا	ا	ا	ح	ك	ل	ھ	ھ
م	م	ل	م	ذ	ى	ت	ه
م	ا	ر	ا	ا	ع	و	ل
ع	ل	د	م	ت	ا	ص	و
ا	ر	ل	م	د	ك	ك	ح
ا	ة	ن	ب	ى	ل	و	ا
و	و	ب	ك	ل	ھ	ة	ك
ا	ه	ا	ا	م	ن	م	و
ل	ا	و	ق	ن	د	ل	ا
ر	ى	ن	ذ	ف	ن	ن	ى
ى	ى	ى	ة	ا	ن	ھ	ن

ابرة لوثيل التز و يج

ل	ا	ا	ل	و	و	و	و
ق	هـ	لا	ل	لا	ت	ھ	ق
ف	س	ا	ى	ف	ن	ن	و
هـ	ا	ھ	ى	ا	ج	ن	ى
ا	ى	ن	ط	ل	ا	ب	ا
ى	لا	ه	لا	ف	ص	ھ	ل
ن	ا	ك	ب	ة	ا	و	ت
و	هـ	لا	ا	ج	ن	هـ	و
و	ل	ط	ل	ا	ض	ل	هـ
لا	ت	ك	ا	ه	ھ	ا	ا
س	هـ	ا	ه	ب	ت	ن	ك
ع	ن	ج	ب	ن	ن	و	لا
ت	و	ل	ل	د	ن	ن	ا
ه	ك	ل	ب	ا	ل	ى	خ
هـ	ج	ى	و	ل	ه	لا	س
ل	ل	ى	ظ	ا	ا	ا	ش
ش	ا	ج	و	ل	ا	ل	ل
ھ	ا	ب	ھ	ط	ا	ا	ھ
ى	د	ى	ل	ل	ص	ى	ل
ا	ة	ه	لا	ا	ل	ى	ل

للسرعة

للسرعة والبطاء من الاسفار

ج	و	د	و	و	و	ا	و
ل	ا	ا	ا	ع	خ	ن	ل
ى	هـ	ى	ا	د	ت	ا	ل
ف	هـ	ن	ا	ن	س	ل	ى
ھ	و	ق	لا	د	ا	س	ا
ى	ع	ن	هـ	ا	ص	ف	ى
ع	ج	ن	ا	د	ت	ن	هـ
و	هـ	هـ	ل	ا	لا	ل	ة
ا	ح	ب	ج	د	ن	ى	ن
ل	ل	ن	ى	ى	ا	ا	ى
لا	هـ	ع	ط	ل	ت	ا	ن
ل	لا	ا	ج	ا	ف	و	ه
ه	ى	لا	ة	ا	ن	ل	خ
لا	ن	ا	ل	س	ى	هـ	ل
هـ	ى	ى	ى	ا	ى	ا	ع
ا	ا	ل	ن	ى	ق	د	ھ
ف	ا	س	ل	ل	ھ	و	ا
ن	ا	ھ	ف	لا	هـ	ى	ل
ك	ج	ن	لا	ق	ب	و	ب
ھ	ح	هـ	هـ	د	ا	و	و

عاقبة الامر كيف يكون

ھ	ھ	ل	ق	و	و	ل	ك
ا	ل	لا	د	هـ	هـ	ا	لا
ن	ا	ل	ا	و	ق	و	ا
ش	ا	ب	ا	ا	ب	لا	ا
لا	هـ	ى	لا	د	ش	ھ	ل
ل	ف	ا	ن	هـ	ا	ى	و
ن	ك	ا	ط	ى	ا	ا	ن
ط	ب	ل	ى	ب	ل	ى	ا
ى	لا	ل	ى	هـ	ح	خ	ا
ق	ا	ا	و	ج	ح	ب	ن
ق	ا	ا	ف	ت	ل	ة	و
ن	ا	ف	و	ل	هـ	ل	و
ل	و	ن	ھ	ت	ض	ل	د
ا	هـ	ن	ن	ھ	ى	ا	ك
ن	ھ	و	و	ن	هـ	ا	د
ا	ى	هـ	ا	هـ	ا	ف	غ
ع	ق	ل	ل	ا	ا	ل	ع
ك	ص	ا	ى	ا	ى	ى	ل
لا	و	ط	ت	لا	خ	ذ	ن
ن	لا	ط	ه	ا	ى	ى	ا

للغالب

للغالب والمغلوب

هـ	هـ	ق	و	ف	و	ك	ل
ن	لا	ا	ا	هـ	د	ى	هـ
س	ل	ف	ص	د	ا	ا	ن
ة	ل	هـ	ت	ن	ى	لا	ك
و	ا	لا	ق	هـ	ق	ط	ص
ل	ى	ل	ت	ع	ا	ل	ا
ھ	ل	ا	ا	ل	ل	ا	و
ن	ن	غ	ف	ى	هـ	هـ	ة
ب	هـ	و	ق	ع	ل	ى	ق
ك	ا	د	ت	و	ت	ى	ن
ل	ى	ط	هـ	هـ	ا	ف	ا
ك	ل	هـ	ل	ة	ن	و	و
ك	ا	ث	ث	ا	ا	ه	ك
لا	لا	ت	ا	ل	ى	ى	ت
ل	و	لا	ة	ة	و	ن	ع
لا	ا	ى	و	ا	ى	ب	و
هـ	هـ	ن	ا	ذ	و	ا	هـ
ص	ح	ا	ح	ج	ت	ل	ن
ل	ى	هـ	لا	ك	ل	ن	لا
ن	ن	هـ	ه	ن	ى	ى	ى

لتحصیل الدیون علی السهولة							
ا	ا	ا	و	ل	ل	ن	ن
م	ا	د	ت	ا	ن	ت	ى
ا	ل	ا	ا	ى	م	ل	ه
ك	ق	ن	ه	ل	ل	✓	ه
م	ا	و	ض	ب	ع	ل	ا
ا	د	ا	ك	ا	ل	ى	ل
ث	ل	س	ن	ذ	ا	✓	ل
ا	ى	ب	ب	ه	✓	ن	م
و	ق	ل	ا	ن	ا	✓	ا
ت	ا	ا	ض	ى	ق	ن	ض
ا	و	و	ت	ع	ح	ا	ا
ا	ا	س	د	و	م	ف	ن
ه	ا	ن	ا	ا	ا	ل	ه
م	ف	ك	ذ	ب	ض	ى	ى
ى	ق	ا	ض	ك	ن	ن	ح
ا	ا	ه	ط	ف	ع	ل	م
ا	ة	ف	ا	م	✓	و	ل
م	ح	ى	ا	ه	ا	س	و
ل	و	د	ن	ا	ت	ل	م
و	د	ق	ه	ت	ن	ه	و

تمت فی سنه ۱۲۴۶

بسم

بسم الله الرحمن الرحیم

قاعده غالب و مغلوب نسخه حکمای روم و بابل بغایت معتبر است و از تصانیف ارسطاطالیس
که از جهت اسکندر رومی وضع نموده است در حرب و منازعت شروع نکرده تا ندانسته
که غالب کدام است بدین طریق عمل میکرده اند اگر اسم خودش غالب بود جنگ میکرد و اگر
اسم خودش غالب نبود از نامهای امرایان خود شخصی که نامش غالب بود سردار میکرد و
میفرستاد و در هیچ وقت از هیچکس مغلوب نشد حق سبحانه تعالی نیز اشارت باین
کرده در قصه داود و جالوت فرموده که هرگاه حساب کنی اسم داود و جالوت
را می یابی که داود غالب است و همچنین فرموده در قصه موسی و فرعون
که هرگاه حساب کنی تو اسم موسی را می یابی که غالب است بر فرعون و نیز علی
علیه السلام بطریق معرفت ان اشارة فرموده حاصل ان این است که حساب
کنی کنیت یا لقب و فی الجمله انچه مشهورتر باشند در مردمان از هر دو شخص که میخواهند
بایکدیگر نزاع کنند و از مجموع هر یک اسم را نه نه طرح می اندازی و انچه
باقی ماند در این جدول معلوم می سازی پس ظاهر می شود که کدام غالب
است و کدام مغلوب انشاء الله تعالی مجرب و از موده است فقط

یک و نه	یک غالب است بر نه	یک و شش	شش غالب است بر یک	یک و سه	یک غالب است بر سه
یک و هشت	هشت غالب است بر یک	یک و پنج	یک غالب است بر پنج	یک و دو	دو غالب است بر یک
یک و هفت	یک غالب است بر هفت	یک و چهار	چهار غالب است بر یک	یک و یک	طالب غالب است بر مطلوب
دو و نه	نه غالب است بر دو	دو و شش	دو غالب است بر شش	دو و سه	سه غالب است بر دو
دو و هشت	دو غالب است بر هشت	دو و پنج	پنج غالب است بر دو	دو و دو	مطلوب غالب است بر طالب
دو و هفت	هفت غالب است بر دو	دو و چهار	دو غالب است بر چهار	دو و یک	دو غالب است بر یک
سه و نه	سه غالب است بر نه	سه و شش	شش غالب است بر سه	سه و سه	طالب غالب است بر مطلوب
سه و هشت	هشت غالب است بر سه	سه و پنج	سه غالب است بر پنج	سه و دو	سه غالب است بر دو
سه و هفت	سه غالب است بر هفت	سه و چهار	چهار غالب است بر سه	سه و یک	یک غالب است بر سه

چهار و نه

چهار و نه	نه غالب است بر چهار	چهار و شش	چهار غالب است بر شش	چهار و سه	چهار غالب است بر سه
چهار و هشت	چهار غالب است بر هشت	چهار و پنج	پنج غالب است بر چهار	چهار و دو	دو غالب است بر چهار
چهار و هفت	هفت غالب است بر چهار	چهار و چهار	مطلوب غالب است بر طالب	چهار و یک	چهار غالب است بر یک
پنج و نه	پنج غالب است بر نه	پنج و شش	شش غالب است بر پنج	پنج و سه	سه غالب است بر پنج
پنج و هشت	هشت غالب است بر پنج	پنج و پنج	طالب غالب است بر مطلوب	پنج و دو	پنج غالب است بر دو
پنج و هفت	پنج غالب است بر هفت	پنج و چهار	پنج غالب است بر چهار	پنج و یک	یک غالب است بر پنج
شش و نه	نه غالب است بر شش	شش و شش	مطلوب غالب است بر طالب	شش و سه	شش غالب است بر سه
شش و هشت	شش غالب است بر هشت	شش و پنج	شش غالب است بر پنج	شش و دو	دو غالب است بر شش
شش و هفت	هفت غالب است بر شش	شش و چهار	چهار غالب است بر شش	شش و یک	شش غالب است بر یک

هفت و نه	هفت غالب است بر نه	هفت و پنج	هفت غالب است بر پنج	هفت و سه	سه غالب است بر هفت
هفت و هشت	هشت غالب است بر هفت	هفت و شش	پنج غالب است بر هفت	هفت و دو	هفت غالب است بر دو
هفت و هفت	طالب غالب است بر مطلوب	هفت و چهار	هفت غالب است بر چهار	هفت و یک	یک غالب است بر هفت
هشت و نه	نه غالب است بر هشت	هشت و پنج	پنج غالب است بر هشت	هشت و سه	هشت غالب است بر سه
هشت و هشت	مطلوب غالب است بر طالب	هشت و شش	هشت غالب است بر پنج	هشت و دو	دو غالب است بر هشت
هشت و هفت	هشت غالب است بر هفت	هشت و چهار	چهار غالب است بر هشت	هشت و یک	هشت غالب است بر یک
نه و نه	طالب غالب است بر مطلوب	نه و پنج	نه غالب است بر پنج	نه و سه	سه غالب است بر نه
نه و هشت	نه غالب است بر هشت	نه و پنج	پنج غالب است بر نه	نه و دو	نه غالب است بر دو
نه و هفت	هفت غالب است بر نه	نه و چهار	نه غالب است بر چهار	نه و یک	یک غالب است بر نه

با حریف

باحریف جنس کم بعدش خوش است | با مخالف محتشم بودن خوش است
در عدد هر دو در ایکسان بود | هر که شالش خورد غالب آن بود
هم نام اگر بود خورد قوی است | بسیار ز نا جنس کم از جنس قوی است
در فرد برابر شده طالب غالب | گر زوج برابر شد مطلوب قوی است
چون غالب و مغلوب همه اندر پس | خواهی که جدا کنی همی ازگ از پیش
نه نه کم کن ز نام شان و میدان | گر جنسیان کم است در خدران بیش
در زوج مساوی تو بدان غالب مطلوب | در فرد بعکس این مقرر کن بر خویش

قاعده غالب و مغلوب اگر خواهی بدانی که از دو لشکر کدام غالب و کدام مغلوب خواهد شد اسم طالب و مطلوب را بحساب ابجد شمارد و از هر اسمی نه نه طرح کند و ببیند که از هر اسم چندی ماند اگر هر دو زوج است یا هر دو طاق ظفر اندک است که عدد کمتر باشد و اگر یکی طاق و دیگری زوج ظفر کسی راست که اکثر باشد و اگر هر دو زوج مستوی باشد مطلوب غالب باشد و اگر هر دو فرد مستوی باشد طالب غالب باشد و این را حضرت امیر المومنین علیه السلام بزبان عربی فرموده اند مجرب و آزموده است

قع الفرد و الزوج سیوقلها | و اکثرها عند المخالف غالب
و یغلب المطلوب اذا الزوج استوی | و عند استوی الفرد یغلب طالب

ذکر ابن طاوس علیه الرحمه فی باب الاستخاره فی المصحف ان یقرء آیة الکرسی الی قوله و هو العلی العظیم و قوله تعالی عنده مفاتح الغیب لا یعلمها الا هو و یعلم ما فی البر و البحر و ما تسقط من ورقة الا یعلمها و لا حبة فی ظلمات الارض و لا رطب و لا یابس الا فی کتاب مبین و یصلی علی النبی صلی الله علیه و آله عشر مرات و یقول اللهم بکتابک تفالت و بک آمنت و علیک توکلت فاظهر لی فی کتابک المکنون ما فی علمک المخزون ثم تفتح و تعد لفظ الجلاله من الصفحة الیمنی و تعد الاوراق بعدد الجلالات من الیسار ثم الاسطر من الجانب الیسار و بعدد لفظ الجلاله ثم تقرء فما جاء بمنزله الوحی ان شاء الله تعالی و الله اعلم

طریق الاستخاره بالمصحف علی ما رواه ابن طاوس علیه الرحمه تقرء آیة الکرسی الی فیها خالدون ثم یقرء آیه عنده مفاتح الغیب الی فی کتاب مبین ثم تدعو بهذا الدعا اللهم انی توکلت علیک تفالت بکتابک فارنی ما هو المکنون فی سرک المخزون فی علمک اللهم ارنی الحق حقا حتی اتبعه و ارنی الباطل باطلا حتی اجتنبه یا کریم ثم تفتح القران و تعد الجلالات من الصفحة الیمنی ثم تعد الاوراق من جانب الیسر بعدد الاسطار ثم تعد الاسطر من الصفحة الیسری بعدد الاوراق بسطر الذی بعدد العدد بمنزله الوحی بهذا املاء مولانا شیخنا بها و الملة و الدین بها و الدین محمد العاملی علیه الرحمه

فالنامه

فالنامه از حضرت امیر المومنین علیه السلام باید که سه مرتبه سوره فاتحه و سه بار صلوات و سه مرتبه آیة الکرسی خوانده نیت نموده انگشت نهد پس الحرف را که از انگشت نه نه کان طرح نهد و بشمارد و حرف زیر زیر بنویسد و حرف بالا بالا بنویسد و حروف مفرده را مرکب بسازد یک مصرعه کلام عربی بیرون خواهد آمد و الله اعلم

و	ی	ل	ا	ی	ل	ی	ف	ل	ف	د	ا	و	ح	ی
خ	ی	ی	ی	ض	ت	ل	ص	س	ر	ه	س	ه	ل	س
د	ل	ف	ج	ح	ف	خ	ا	ت	ذ	ا	ی	م	ص	ی
ی	ل	ع	ا	ل	ه	ن	و	ه	ر	ی	ج	ل	م	ذ
ظ	ل	ذ	ا	م	ل	ا	ر	ا	ل	ا	ه	ت	ر	ف
م	ا	ل	م	ل	ا	و	ا	ی	م	ر	ا	ا	م	ا
ب	د	ه	ع	ب	م	ت	ر	ن	ش	ه	ذ	س	ا	ر
ا	ا	ی	ا	و	ا	ی	ل	ص	ل	د	ت	ر	م	ل
ر	ص	و	ج	و	م	ت	ط	ا	و	د	ا	ذ	ا	ن
و	ل	م	ع	ق	ب	ن	ل	ن	و	و	ر	ا	ت	و
ا	ع	ع	ص	ب	ا	ق	و	ت	ل	ر	ت	و	ه	ل
ب	ل	ر	ع	و	و	ل	ع	ص	ت	ک	ک	ا	ا	ل
و	ن	ب	ی	ا	ه	ل	ل	ا	س	ق	ر	س	ج	ا
س	م	م	ر	د	ح	ی	س	ج	ر	و	ص	و	ی	ی
ن	ا	س	و	ل	ا	ر	ب	ر	ا	ن	ن	ر	ت	ت

فالنامه برهر خانه که انگشت نهد انرا که انگشت بنس طرح نماید و حرف نشسم بر کاغذ بنویسد حرف بالا با بالا و حرف زیر را زیر تا یک مصرعه بزبان فارسی براید مطلب از ان حاصل خواهد شد ان شاء الله تعالی اکثر اوقات تجربه نموده شد والله اعلم

س	د	خ	ف	ه	ك	ر	س	د	ا	ر	ا	ا	ت	ش	ل	ك	ر	م	ب
ب	ن	ز	ا	ج	ر	ب	ي	ا	ن	ا	د	ا	ك	ي	ج	م	ا	ش	ا
ن	ا	ك	ر	ح	م	ك	م	ا	ا	ا	د	ا	د	ر	ز	ج	ه	ر	ي
ت	ی	ت	ا	ت	ر	و	ن	ت	ز	و	خ	ش	ا	ب	ی	ن	و	د	ز
ر	ن	خ	ا	ا	ا	خ	و	ه	ی	د	ی	[illegible]	ا	د	ج	ه	د	ش	
ه	ی	و	ع	ز	ب	د	ا	ا	ب	و	ا	ش	ن	ن	ث	د	ش	د	ت

بدانکه این نکات مختصری بر آنست که مردم هرچه در دست گیرند بغایه از جمیع چیزهای از زر و سیم و آنچه باز خواهند این است فلک یافته شود

ذکر اول

فلك ثابت اعظم	سرب	زر	آهن	برنج	روی	ارزیر	مس	سیم
فلك زحل	كرباس	جامه	ابریشم	جواهر	پسته	مروارید	گهر	ریسمان
فلك مشتري	عنبر	مشك	دارو	شراب	شكر	صندل	كافور	عود
فلك مريخ	كاغذ	موم	میوه	ني	چوب	جرس	بوی خوش	موی
فلك شمس	سرگین	سبوس	انگشت	خاك	ریگ	سنگ	سفال	خشت
فلك زهره	استخوان	زنگار	طعام	خس	آبگینه	برگ	چرم	ناخن
فلك عطارد	پنبه	انگشتري	حبوب	تخم	لعل	عینك	نبات	شمشیر
فلك قمر	جانور	یخ	نمك	شیرینی	سبزي	گوشت	سیر	اهك

ذکر دویم

فلك ثابت اعظم	آبگینه	سفال	بوی خوش	مشك	زر	گهر	لعل	اهك
فلك زحل	كاغذ	عنبر	مروارید	سیم	استخوان	پنبه	سنگ	سیر
فلك مشتري	كافور	نی	تخم	چرم	ریگ	جواهر	ارزیر	سبزي
فلك مريخ	مس	پسته	عود	موم		ناخن	انگشتری	شیرینی
فلك شمس	خس	خاك	میوه	صندل	ابریشم	ردي	نمك	عینك
فلك زهره	برگ	چوب	برنج	شراب	جامه	سرگین	نبات	گوشت
فلك عطارد	حبوب	اهن	طعام	سبوس	شكر	موئي	جانور	كرباس
فلك قمر	دارو	زنگار	سرب	جرس	انگشت	یخ	ریسمان	شمشیر

در این ابیات جواب حاصل شود

مم	ایکه در سر پی هنر داری		در کف دست خویش زر داري
مل	ایکه دشنام از تو تعظیم است		در کف دست تو نهان سیم است
می	ایکه هستی ز جان و دیده عزیز		هست در دست تو نهان ارزیز
مخ	ایکه هستی قرین دولت و ناز		مس چه کار آیدت بدور انداز
مس	ایکه جز تو سخا نیارد روی		در کف دست خواجه دارد روی
مه	ای بفرمان تو جمیع جهان		هست در دست تو برنج نهان
مد	ای بفرمان تو زمین و زمان		این است جرم در کف تو نهان
مر	ای گرفته جهان به هشیاری		در کف دست خود سرب داري
مخ	ای ز هیبت عدو شده چون بوم		در کف دست خواجه دارد موم
خل	ایکه ثانی نه بهمت بجهان		کاغذ است انکه کرده تو نهان
خی	ای ز عدلت شکفته گل گلزار		نی چو پنهان کنی مکن زنهار
خس	ای عدو بت همیشه سر در زیر		در کف دست خویش میوه مگیر
خه	ای عدوی تو سال و مه در کوب		در کف دست خویش داری چوب
خو	ایکه عین کرم روان داري		جرس است انکه تو نهان داري
خم	ایکه ذکر تو گفته گوی خوش است		هم بدست و دل تو بوی خوش است
خد	ای ز جود تو قطره ان جوی		بر زمین نه ز دست خویش تو موی

سس	اى دلت پاک طبع درايت پاک	باد درچشم دشمنان تو خاک
سل	اى جبين تو داده دلرا رنگ	درکف دست خواجه دار دسنگ
سى	ايکه برسر زمه کله داري	ريگ دردست خواجه ميداري
سخ	ايکه بربوده عبير بهشت	درکف دست خويش داري خشت
سر	ايکه بادت هميشه دشمن زشت	درکف دست خود مدار انگشت
سه	اي بهرنکته ات دوصد تحسين	باد برريش دشمنت سرگين
سد	اى بد انديش از تو درافسوس	چه نهان ميکنى بگوى سبوس
سم	اى مى مجلس تو اب زلال	خواجه دردست خود مدار سفال
لل	اى تقامت درون قصر سفيد	درکف دست تو است مرواريد
لى	ايکه در دهر چون تو ماهر نيست	درکف دست جز جواهر نيست
لخ	اي فلک پيش قصر تو شده پست	پسته است انکه کرده در دست
لس	اى شکوه تو اين زعهد درست	هست ابريشم انچه درکف تو است
لد	اي شده خاطر تو پر وسواس	هست بى شک بدست تو کرباس
له	اى بابرت روان شده خامه	انچه در دل نهان کنى جامه
لو	ايکه سيماى دلستان دارى	درکف دست ريسمان دارى
لم	ايکه گويم من کز قضا و قدر	ان نهان کرده بدست گهر

يي

يي	اى مطيع تو قيصر و فغفور	هست دردست تو نهان کافور
يل	اى رسيده بگشت بحر و بر	هست دردست تو نهان عنبر
يخ	اى درت سجده گاه هر موجود	درکف دست خواجه دارد عود
يس	اى ز تو ديده عدو احول	هست دردست تو نهان صندل
يه	اى دل دشمن تو گشت کباب	بيش دردست خود مدار شراب
يد	اى ز روى تو برده نور قمر	چه نهان ميکنى بگوئى شکر
ير	اى همه عبد عالم ابرويت	درکف دست تست دارويت
يم	اى شده زير حکم تو تر و خشک	دانى انکه نهان نماند مشک
هه	اى بد انديش تو فتاده بمرگ	شد يقين بنده را که هست ان برگ
هل	اى هماى هواى عالم راز	استخوان است پيش سگ انداز
هى	اى زجهد تو بحر اندر شرم	درکف دست تست بى شک چرم
هخ	اى شده حاسد تو سرگردان	ناخن است انکه کرده تو نهان
هس	اى زبان داده لطف تو کس را	چند داري نهان بگو خس را
هد	اي شده توسن فلک بتو رام	نيک نبود نهان مدار طعام
هر	اى زمانه زجود برخوردار	هست دردست تو نهان زنگار
هم	اى زبردست هر زهر دستان	گويمت راست ابگينه است ان

دد	اى شده در دل جهان محبوب	ان نهان کرده تو هست چوب
دل	ايکه بدخواه را زبون کردي	پنبه از گوش خود بيرون کردي
دى	اى سزاوار عز و جاه و شرف	تخم دارى گرفته اندر کف
دخ	اى جهان سر بسر بفرمانت	درکف انگشتري است پنهانت
دم	اي گل از عارض تو گشته خجل	لعل دارى يقين تو اندر دل
دس	اى اميد منى تو در دو جهان	عينک اندر دل تو هست نهان
ده	اى خرام تو مثل اب حيات	در دل خود گرفته تو نبات
در	اى که از من نميکنى تو گريز	باد بر فرق دشمنت شمشير
رم	اى ز اينرد طلب کنم بي ننگ	باد در چشم خصم تو اهک
دل	اى شده گل ز عارض تو خجل	سير دارى يقين تو اندر دل
دى	اى بمانند سرو سر سبزي	تو بدستت گرفته سبزي
دخ	ايکه خواهى ز من هنر بينى	مکن از من نهان تو شيرينى
دس	ايکه خصمت بود هميشه نزار	در دل خود نمک نهان تو مدار
ده	اى سهى قد مکش ز من دامن	گوشت خواهد دلم بده با من
دد	اى سر سرکشان زبر کاري	در دل خويش جانور داري
دد	اى ز دل گرميت گرفتى يخ	در دل خود نهان نخوي يخ

تمت

بسم الله الرحمن الرحيم

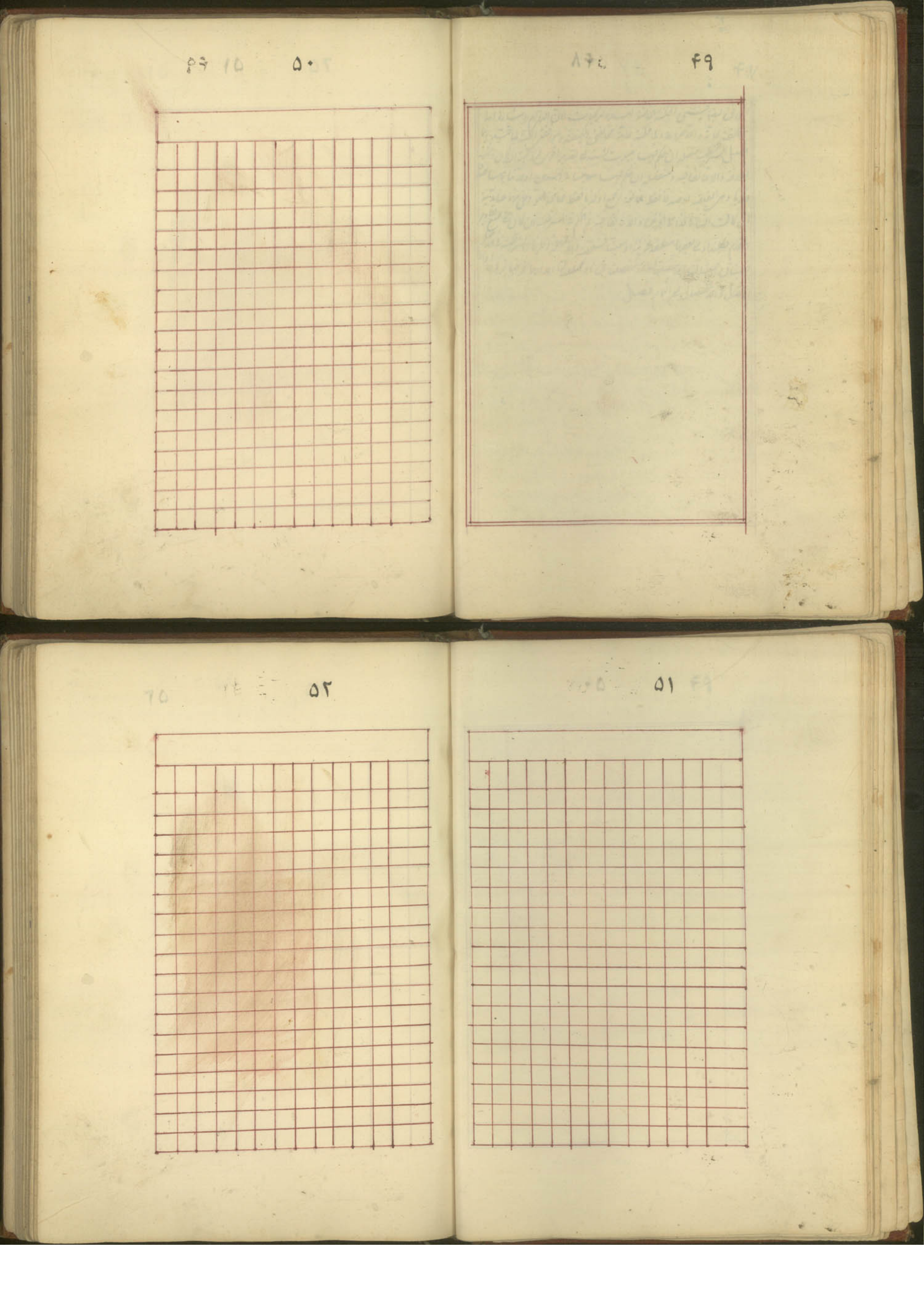
الحمد لله الذي هدانا سواء الطريق وجعل لنا التوفيق خير رفيق والصلوة على من ارسله هدى هو بالاهتداء
ونورا به الاقتداء يليق وعلى آله واصحابه الذين سعدوا في مناهج الصدق بالتصديق وصعدوا معارج الحق
بالتحقيق وبعد فهذا غاية تهذيب الكلام في تحرير المنطق والكلام وتقريب المرام من تقرير عقائد
الاسلام جعلته تبصرة لمن حاول التبصر لدى الافهام وتذكرة لمن اراد ان يتذكر من ذوي الافهام
سيما الولد الاعز الحفي الحري بالاكرام سمي حبيب الله عليه التحية والاكرام لا زال له من التوفيق قوام ومن
التأييد عصام وعلى الله التوكل وبه الاعتصام القسم الاول في المنطق مقدمة
العلم ان كان اذعانا للنسبة فتصديق والا فتصور ويقتسمان بالضرورة الضرورة والاكتساب
بالنظر وهو ملاحظة المعقول لتحصيل المجهول وقد يقع فيه الخطأ فاحتيج الى قانون يعصم عنه وهو
المنطق وموضوعه المعلوم التصوري او التصديقي من حيث انه يوصل الى مطلوب تصوري فيسمى معرفا
او تصديقي فيسمى حجة التصورات دلالة اللفظ على تمام ما وضع له مطابقة وعلى جزئه
تضمن وعلى الخارج التزام ولا بد من اللزوم عقلا او عرفا وتلزمهما المطابقة ولو تقديرا ولا عكس والموضوع
ان قصد بجزء منه الدلالة على جزء المعنى فمركب اما تام خبر او انشاء واما ناقص تقييدي او غيره والا
فمفرد وهو ان استقل فمع الدلالة بهيئته على احد الازمنة الثلثة كلمة وبدونها اسم والا فاداة وايضا
ان اتحد معناه فمع تشخصه وضعا علم وبدونه متواط ان تساوت افراده ومشكك ان تفاوتت
باولية او اولوية وان كثر فان وضع لكل فمشترك والا فان اشتهر في الثاني فمنقول
ينسب الى الناقل والا فحقيقة ومجاز فصل المفهوم ان امتنع فرض صدقه على كثيرين فجزئي والا فكلي
امتنعت افراده او امكنت ولم توجد او وجد الواحد فقط مع امكان الغير او امتناعه او الكثير مع

التناهي أو عدمه. فصل: والكليان إن تفارقا كليًا فمتباينان وإلا فإن تصادقا كليًا
من الجانبين فمتساويان ونقيضاهما كذلك أو من جانب واحد فأعم وأخص مطلقًا ونقيضاهما
بالعكس وإلا فمن وجه وبين نقيضيهما تباين جزئي كالمتباينين وقد يقال الجزئي للأخص وهو أعم

فصل: والكليات خمس: الأول الجنس وهو المقول على الكثرة المختلفة الحقائق في جواب ما هو
فإن كان الجواب عن الماهية وعن بعض المشاركات هو الجواب عنها وعن الكل فقريب
وإلا فبعيد كالجسم النامي والثاني النوع وهو المقول على الكثرة المتفقة الحقيقة في جواب ما هو
فقد يقال على الماهية المقول عليها وعلى غيرها الجنس في جواب ما هو ويختص باسم الإضافي
كالأول بالحقيقي وبينهما عموم وخصوص من وجه لتصادقهما على الإنسان وتفارقهما في الحيوان والنقطة
ثم الأجناس قد تترتب متصاعدة إلى العالي ويسمى جنس الأجناس والأنواع متنازلة إلى
السافل ويسمى نوع الأنواع وبينهما متوسطات. والثالث الفصل وهو المقول على الشيء في
جواب أي شيء هو في ذاته فإن ميزه عن المشاركات في الجنس القريب فقريب أو البعيد فبعيد
وإذا نسب إلى ما يميزه فمقوم وإلى ما يميز عنه فمقسم والمقوم للعالي مقوم للسافل ولا عكس والمقسم
بالعكس. الرابع الخاصة وهو الخارج المقول على ما تحت حقيقة واحدة فقط. والخامس
العرض العام وهو الخارج المقول عليها وعلى غيرها. وكل منهما إن امتنع انفكاكه عن الشيء فلازم بالنظر
إلى الماهية والوجود بيّن يلزم تصوره من تصور الملزوم أو من تصورهما الجزم باللزوم وغير بيّن بخلافه
وإلا فعرض مفارق يدوم أو يزول بسرعة أو بطوء. خاتمة: مفهوم الكلي يسمى كليًا
منطقيًا ومعروضه طبيعيًا والمجموع عقليًا وكذا الأنواع الخمسة والحق وجود الطبيعي بوجود
أشخاصه. فصل: معرف الشيء ما يقال عليه لإفادة تصوره ويشترط أن
يكون مساويًا وأجلى فلا يصح بالأعم والأخص والمساوي معرفة والأخفى والمعرف بالفصل القريب حد تام

رسم فإن كان مع الجنس القريب فتام وإلا فناقص ولم يعتبر بالعرض العام وقد
أجيز في الناقص أن يكون أعم كاللفظي وهو ما يقصد به تفسير مدلول اللفظ. المقصد الثاني
في التصديقات: القضية قول يحتمل الصدق والكذب فإن كان الحكم بثبوت شيء
أو نفيه عنه فحملية موجبة أو سالبة ويسمى المحكوم عليه موضوعًا والمحكوم به محمولًا والدال
على النسبة رابطة وقد استعير لها هو وإلا فشرطية ويسمى الجزء الأول مقدمًا
والثاني تاليًا. والموضوع إن كان شخصًا سميت القضية شخصية وإن كان
نفس الحقيقة فطبيعية وإلا فإن بيّن كمية الأفراد كلًا أو بعضًا فمحصورة كلية
أو جزئية وما به البيان سور وإلا فمهملة وتلازم الجزئية ولا بد في الموجبة من وجود
الموضوع إما محققًا وهي الخارجية أو مقدرًا فالحقيقية أو ذهنًا فالذهنية وقد يجعل
حرف السلب جزءًا من جزء فتسمى معدولة وقد يصرح بكيفية النسبة فموجهة وما به البيان جهة
فإن كان الحكم فيها بضرورة النسبة ما دام ذات الموضوع فضرورية مطلقة أو ما دام
وصفه فمشروطة عامة أو في وقت معين فوقتية مطلقة أو غير معين فمنتشرة مطلقة
أو بدوامها ما دام الذات فدائمة مطلقة أو ما دام الوصف فعرفية عامة أو
بفعليتها فمطلقة عامة أو بعدم ضرورة خلافها فممكنة عامة فهذه بسائط وقد تقيد العامتان
والوقتيتان المطلقتان باللادوام الذاتي فتسمى المشروطة الخاصة والعرفية الخاصة
والوقتية والمنتشرة وقد تقيد المطلقة العامة باللاضرورة الذاتية فتسمى الوجودية اللاضرورية
أو باللادوام الذاتي فتسمى الوجودية اللادائمة وقد تقيد الممكنة العامة باللاضرورة من الجانب

الموافق أيضًا فتسمى الممكنة الخاصة فهذه مركبات لأن اللادوام إشارة إلى
مطلقة عامة واللاضرورة إلى ممكنة عامة مخالفتي الكيفية وموافقتي الكمية لما قيد بهما.
فصل: الشرطية متصلة إن حكم فيها بثبوت نسبة على تقدير أخرى لزومية إن كان ذلك
لعلاقة وإلا فاتفاقية، ومنفصلة إن حكم فيها بتنافي النسبتين أو لا تنافيهما صدقًا
وكذبًا وهي الحقيقية أو صدقًا فقط فمانعة الجمع أو كذبًا فقط فمانعة الخلو وكل منها عنادية
إن كان التنافي لذاتي الجزئين وإلا فاتفاقية ثم الحكم في الشرطية إن كان على جميع تقادير
المقدم فكلية أو على بعضها مطلقًا فجزئية أو معينًا فشخصية وإلا فمهملة وطرفا الشرطية في الأصل
قضيتان حمليتان أو متصلتان أو منفصلتان أو مختلفتان إلا أنهما خرجتا بزيادة أداة
الاتصال والانفصال عن التمام. فصل

۵۰
۴۹
۵۲
۵۱

هذا الكتاب المسمى بتسهيل المرتقى لتناول المنتقى في الاوفاق والادعية

باقتاح

رب يسر بسم الله الرحمن الرحيم وتمم بالخير

الحمد لله رب العالمين ذي المواهب التي لا تحصى والعجايب التي لا تستقصى واحمده على ما منح من المواهب التي جلت عن الاحصا واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له الواحد الذي لا يقبل جزءا ولا شقصا واشهد ان محمدا عبده ورسوله الذي اسرى به من المسجد الحرام الى المسجد الاقصى صلى الله تعالى عليه وعلى اله واصحابه الذين كانوا على متابعته اشد حرصا اما بعد فاني وقفت على كتاب منتقى العسجد في تفضيل حروف ابجد للسلطان الملك ابي بكر بن السلطان الملك الافضل العباس بن علي بن داود ابو يوسف بن عمر رسول الغساني ملك اليمن والده رحمهم الله تعالى قرايته كتابا حسنا نورا ما شانه من كثرة الحكايات والتطويل في الروايات فاحببت تقريبه لعبارة احسن من عبارته وتهذيبه بحسن رمز الى اشارته مجمعة في هذه الورقات ولم ازد عليه ولم اترك منه الا ما لا يحتاج اليه وربنا المسئول ان ينفع به ويصل سببنا بسببه وقد رتبته باحسن ترتيب وقربته بابين تقريب وما توفيقي الا بالله عليه توكلت واليه انيب وسميته تسهيل المرتقى لتناول المنتقى وحصرت الكلام فيه في ثمانية فصول وخاتمة وبالله استعين فيما اعمل واقول واساله حسن الخاتمة وقد بدات بذكر فاتحة الكتاب تبركا بها ثم سبقت بالكلام على الثلاثي والرباعي كما ستراه ان شاء الله تعالى الفصل الاول في ذكر الفاتحة وفضائلها

كان

قال

قال البوني من كانت له حاجة الى الله تعالى فليتطهر في بدنه ومكانه ويدخل مكانا خليا عن النساء ويصوم سبعة ايام ويكون قوته ما لا روح فيه ويتلو الفاتحة بعد صلوة الصبح ٤٠ مرة مستوية و٤٠ مرة مقلوبة من اخرها الى اولها وبعد صلوة المغرب مثل ذلك ويتبخر باللبان ذكر مدة الاعتكاف ويدعو الله بما شاء على من شاء يستجاب له للفور اسمه تعالى الرحمن من ذكره ٧ مرات ودخل على جبار ووقف عن يمينه فانه يقضي حاجته ويكون عنده في المحل الارفع اسمه تعالى الرحيم يختص به العباد المؤمنين من كتبه في ورقة بياض طاهر وجعلها تحت وسادته وقال بحق هذا الاسم ارني حاجتي هي كذا وكذا اراها في منامه ملك يوم الدين كلمة للكلام والتكوين والتفهيم وعمارة البساتين قال رجل من بني هاشم انه كتب سورة الفاتحة بكمالها وكرر ملك يوم الدين سبع مرات ومحاه ورش به اشجارا قد قطعت منه اربعين سنة فاورقت من ساعتها واثمرت لوقتها كذلك يحي الله الارض بعد موتها اياك نعبد واياك نستعين اي نستعين على امور الدنيا والاخرة من كتب هذه الاية في خاتم فضة بقلم من حديد وكرر نستعين ثلاث مرات اعانه الله في اموره كلها وانست منه دواب البر والبحر وان كرر كلمة نستعين سبع مرات انست منه حتى لو طرد ما ذهبت اهدنا الصراط المستقيم من كتبه طاهرا في ورقة بدم حيوان وعلقه عليه او في بيت او دكانه او مستقره ظهر له ما لستره وقيل يكتب مقلوبا مكذا مستقيما طارصلا اندها ومن خواصها اذا اردت ان تصلح

بها شارا امراة مولعة بالفساد لتصلح فاكتب الفاتحة في اناء وكرر هذه الكلمات الصراط المستقيم
صراط الذين وامحها واسقها ذلك ثلثة ايام متوالية فانها تخرج من طورها الاول الى الصلاح صراط الذين
مقلوبة طارص نبذ لا اذا اردت ان تفرق بين جماعة فاكتبه في ورقة خضراء وارم بها بينهم يختصمون
ولا يجتمعون ابدا فان اردت جمعهم بعد ذلك فاكتبه معكوسا ومستقيما في ورقة خضراء وارم بها في
بيوتهم يصطلحون انعمت عليهم مقلوبة مهيلع تمعنا غير مقلوبة ريغ من خاف السرقة فليتكلم بهذه
الكلمات مستوية ومقلوبة بعشي على عدده ولا يبصر شيئا ويرد اليه كيده في نحره عليهم غير المغضوب
عليهم مقلوبة مهيلع ريغ بوضغملا مهيلع اذا اردت هلاك عدو او اعداء ولو كانوا بعدد الجراد
فاكتب هذه الكلمات على عظم كلب ابلكين وادفنه في الموضع الذي يريد خرابه وهلاك
ملاكه واشره باجعك الى من تريده وكرر هذه الكلمات مقلوبة ومستوية فانهم يهلكون
وينكبون باسرع وقت ولا الضالين من اردت ان يرى ليلة القدر فليقرا الفاتحة كلها
على طهارة اربعين مرة على نسق واحد ويكرر هذه الكلمات سبع مرات في الثلث الاخير
من الليل راها واذا خفت من قطاع طريق فاقراها مقلوبة ومستوية وانفث على سبع
حصيات وارم بها وجه العدو تلقي شره وقال الشيخ احمد الرداد من اراد ان يطلعه الله
تعالى على اسراره ويكاشفه بانواع الخفيات فيلزم الرياضة ويحتجب عن الخلق ويعتزلهم
لا سيما النساء ولو كن اقارب ويحرص على قوت حلال محض واحسن ما ياكله الخبز ومالا

روح فيه وليطهر ثيابه ويدخل الخلوة وليستقبل القبلة وليستديم تلاوة الفاتحة على حالة فمتى اكمل
مقدار شهرين او ثلاثة فانه يرى كان الجو فيه سحاب متراكم فليسال من يانس اليه ممن
يحب له الخير عن السحاب فان قال لا سحاب فيه فليعلم انه اول درجة من العطا الرباني
فليستديم القراءة فانه يرى في المرتبة الثانية مثل خيال الجراد فليسال صديقه الاول عن
ذلك فان قال لا جراد فليعلم ان هذه مرتبة ثانية فليستدم على قراءة الفاتحة فانه
يرى بعد حين كان جرادا من حق فليساله فان قال لا جراد فليعرف ان مطلبه قد
قرب فليحمد الله وليدم على حالة فانه يرى اجسادا ابلاردس على انواع الصور فليكتم امره ولا يفشه
الى احد وليتق الله وليبق على حالة فانه يرى صورا باجساد لها فليكتب لها فان خاطبوه
فليجبهم وليقل لا حاجة لي اليكم وانما حاجتي الى مولاكم وسيدكم ورئيسكم وليستديم الخلوة والعزلة
والقراءة فانه يرى حينئذ شخصا ابيض وافقا بين يديه يقول له ما مطلبك مني فهو حاجته ومطلبه
فليطلب منه عهدا فاذا عاهده فليطلب منه علامة ليستدعيه بها عند مهماته فانه يعطيه
علامة ويقضي له كل حاجة من حوائج الدنيا والاخرة واعلم ان المدة التي بين العلامات
ليست معلومة بل تزيد وتنقص وتطول وتقصر فلا بد من الصبر فعليك به تنل غاية المقصود
ومن فوائده ايضا مما جربه في الفاتحة قال اذا اردت ان تصلح بين اثنين
او زوجين فبادر الى كتب الفاتحة في قرطاس بزعفران وماء ورد وشيء من مسك

ويبخر عند الكتابة بلبان وعود مدة الكتابة فهذا شرط عند الوضع واكتب الفاتحة بهذا الوضع بسم الله
الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين يحمد فلان بن فلانة لفلان بن فلانة او فلانة بنت فلانة طاعة
لله تعالى ولفاتحة الكتاب الشريفة الرحمن الرحيم فلان بن فلانة لفلانة بنت فلانة طاعة لله تعالى ولفاتحة
الكتاب الشريفة ملك يوم الدين املك فلان بن فلانة لفلانة بنت فلانة طاعة لله تعالى
ولفاتحة الكتاب الشريفة عبودية ورحمة وشفقة اياك نعبد تعبد فلان بن فلانة لفلانة بنت فلانة
طاعة لله تعالى ولفاتحة الكتاب الشريفة على فلانة بنت فلانة ان تكون مطاوعة له وتحت ارادته
باقبال ومحبة واستعان بالله تعالى عليها وبسر الفاتحة في الامتثال له في الاقوال والافعال طاعة
لله تعالى ولفاتحة الكتاب الشريفة اهدنا الصراط المستقيم اهتدى واستقامت فلانة بن فلان لفلانة
بنت فلانة طاعة لله تعالى ولفاتحة الكتاب الشريفة استقامة وعبودية ومحبة بخضوع وسماع
لقولها من غير رجوع صراط الذين انعمت عليهم انعم فلان بن فلانة بنت فلانة بجميع ما تطلب
منه وتروم طاعة لله تعالى ولفاتحة الكتاب الشريفة ومحبة وشفقة ورحمة غير المغضوب عليهم ولا الضالين
والحمد لله ونزعنا ما في صدورهم من غل اخوانا على سرر متقابلين لو انفقت ما في الارض جميعا
ما الفت بين قلوبهم ولكن الله الف بينهم انه عزيز حكيم فاذا اكملت الكتابة فخذ ابرة
من حديد مجزوزة واغرزها في وسط الورقة المكتوب فيها وعلقها في مكان يلي بيت المطلوب
ويكون الموضع يهب فيه الريح فان المطلوب لا يقر ولا يهدا حتى يصل الى مطلوبه قال وقد

جربت ذلك فصح ولبعضهم بمدح سورة الفاتحة لفاتحة الكتاب سال سواء وعز اسنا لحا
طول الليالي وودا في قلوب الناس وعظم مهابة وصلاح حال قربت درسها في كل ليل
على طهر من الاصوات حال ومبلغ ذلك الترتيب منها الى الف بعدد بالكمال
فان تك ان ادمت على تلاها تجوت هناك من قيده وقال تنال ما شئت من دنيا سهلا
وحرص عند ذلك كل غال حروف النور في التاثير منها الى ما شئت داعية الوصال فلازم
درسها واجعله دابا لتبقى في النعيم بلا زوال ومن خواصها في احضار الروحانيين قال التميمي
من اراد ذلك فليكتبها في جام زجاج على طهارة بمسك ويمحاها بماء مطر ويتطيب به وهو الموافق
للكان الثاني ويستحق به كحلا اصفهانيا وليضف مرارة ديك ابيض افرق ومرارة دجاجة
سوداء فمن اكتحل به راى عيانا الاشخاص الروحانية وخاطبهم بما يريد منهم وذلك من المجربات
الفصل الثاني في الكلام على الحروف ومدارها على حروف ابجد ويترتب على اربعة اقسام
بحصرها عدها معلوم لا اختلاف فيه فقول المراتب اربع النار والهواء والماء والتراب فهذه
اربع عناصر لا بد منها ولا يصح عمل الا بمعرفتها ولا بد من ذكر كيفية الاعمال ومداخل الاوقات و
مواضع الكسر فيها واي بيت يكون فيه الكسر والطبايع ومواقيت الاعمال وباي شيء
يكتب وذكر الاتصال والانفصال وآيات شريفة تشتمل على منافع ومضار وخواص
يحتاج اليها وتحقيق وتدقيق وغرايب وعجايب تجربة وذكر المعادن والكواكب والمنازل

والافراد والازواج والمذكر منها والمونث والنهاري والليلي وساعاته والمكتوب فيه وما يكمه منها والكوكب المناسبة صورت الاعداد ا ب ج د ه و ز ح ط ي ك ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ فمن الالف الى الطاء احاد ومن الياء الى الصاد اعشار ومن القاف الى الظاء مائين والف وتعرف الاحاد والاعشار والمائين والالوف بهذه الكلمات ايقغ بكر جلش دمت هنث وسخ زعذ حفض طضظ

١١١١ ٢٢٢ ٣٣٣ ٤٤٤ ٥٥٥ ٦٦٦ ٧٧٧ ٨٨٨ ٩٩٩

ففي كل كلمة من هذه احاد واعشار ومائين وتزيد الكلمة الاولة بزيادة الالف فيها وهو حرف الغين فاعلم ذلك واما الكلام على الازواج والافراد والامتزاجات والذوات والاجسام فسأذكره متصلا ومنفصلا بحذو ولاواذكر البخورات والعزايم المختصة بالوفق وضعفه المرادات التي تكتب للانفصال والاتصال واوقات الوضع الموضوع ومنافعها ومضارها وما ينسب لها من الصفات والمقالات ومقادير الدرجات وهذا الجدول فيه الغاية والنهاية ومعرفة الجاذب والمجذوب والطالب والمطلوب والغالب والمغلوب جدول طبايع الحروف اعدادها ٥٩٩٥ وماقيه من مشاركة

حار يابس العدد ١١٣٥	نارية جاذبة صفراوية	ا	ه	ط	م	ف	ش	ذ	الحمل الاسد القوس	ناري لم يختلف ملكه سلعقائيل
بارد يابس العدد ١٣٥٨	ترابية جاذبة سوداوية	ب	و	ي	ن	ص	ت	ض	الثور السنبلة الجدي	ترابي قيل هوا ملكه [illegible]
حار رطب العدد ١٥٩٠	هوائية مجذوبة دموية	ج	ز	ك	س	ق	ث	ظ	الجوزا الميزان الدلو	هوائي قيل [illegible] ملكه صعكائيل
بارد رطب العدد ١٦١٢	مائية مجذوبة بلغمية	د	ح	ل	ع	ر	خ	غ	السرطان العقرب الحوت	مائي ملكه حصطعائيل

قال الامام البوني فائدة هذا الجدول ومعرفة طبايع الحروف وقال كل حرف طبعه يابس فهو جاذب وكل حرف رطب فهو مجذوب فمن اراد جذب انسان اخذ عدد اسمه وزاد عليه عدد الحروف اليابسة وهي ٢٤٩٣ وركبه وفقا ثم اخذ اسم مطلوب واضاف اليه عدد الحروف الرطبة وهي ٣٥٠٢ وركبه وفقا ثم اخر ثم قابل بين الوفقين يحصل به المطلوب وان كانا في سعد في زحل والزهره كان اولى وان اراد تجعل الجاذب مجذوبا فلينزع منه الحروف الجاذبة ويجعل مكانها الحروف المجذوبة وان اردت ان تغلب احد الاحرف زاد على اسم الغالب عدد الحروف الموافقة لطبيعته فالصفراء موافقها النارية والدم الهوائية والبلغم المائية والسوداء الترابية ثم ترسم عدد اسم المغلوب مع ما يوافق طبيعته من الحروف وفقا ثم ترسم اسم الغالب عليه وفقا اخر من غير ان يضيف اليه شيئ ويقابل بين وجهي وفقين يرى العجب البين ومن اراد حفظ شيئ اخذ عدد

اسم ذلك الشيئ وجعل جملة كلها في قلب الوفق وجملة بزيادة ونقصان ومن اراد حفظ بستان او زرع اخذ عدد اسم الارض وضم اليه عدد طين وعدد اسم مالك الارض ونظر ما يناسبه من الاسماء مما في معناه ورسم ذالك الوفق وعزم عليه بتلك الاسماء وسقاية الارض فانه لا يطيق اخذ يا خذ منها سنبله وعزيمة كل وفق ما دخل فيه من الاسماء والايات يعزم عليها بها تسع مرات او خمس عشرة او خمسا واربعين او عدد قطر الوفق سوا كان ثلاثيا او غيره

الفصل الثالث اعلم ان جميع الحاجات الناس لا يخلو عن الانفصال والاتصال فالاتصال كالمحبة والالفة والوصلة والقرب والعز والاجتماع والقبول والعمل والدخول والانفصال كالبغض والعداوة والبعد والفرقة والذل والرد والعزل والخروج ونحوها والاعداد ايضا لا تخلو عن زوج او فرد فالزوج كالاربعة والستة والثمانية والعشرة ونحوها والفرد كالثلثة والخمسة والسبعة والتسعة ونحوها فالزوج للاتصال والفرد للانفصال ومن الكواكب سعود ونحوس فالسعود المشتري والشمس والزهره والقمر والنحوس الزحل والمريخ وعطارد ممتزج سعد مع السعود ونحس مع النحوس وكذلك اوقات اتصالات الكواكب فيها سعد ونحس فالسعد مثل التسديس والتثليث والنحس مثل التربيع والمقابله فالسعود للاتصال والنحوس للانفصال واما ما يكتب على الكاغذ للاتصال فالمسك والزعفران والعنبر المحلول بماء الورد وللانفصال بالصبر والنيل والقطران

المحلول

المحلول بالخل فليكتب للاتصال المزوجات ٢٤٦٨ ويكتب للانفصال المفردات ١٣ ٥٧٩ ويكتب ايضا بالحروف كما يكتب بعدد فالمزوجات ب د و ح والمفردات ا ج ه ز ط فالذي يكتب للاتصال بالمسك وما بعده يكتب عند نزول القمر منازله السعيدة الاتي بيانها مع ما يناسبه من الايات والاسماء والذي يكتب للانفصال بالنيل وما بعده يكتب عند نزول القمر منازله مع ما يناسبه من الايات والاسماء والقمر ثمانية وعشرون منزلة اربع عشر جيده والباقي رديئة واعلم ان العناصر اربعة هي النار والهواء والماء والتراب وفلك القمر يضمها ويحيط بها لانه اقرب اليها ومجراها واحد فكرة النار هي الاولة وبعدها كرة الهواء وبعدها كرة الماء وبعدها كرة الارض والارض في وسط الجميع لمحة البيضة في بياضها ومن فوق فلك القمر فلك عطارد وفوقه فلك الزهره وفوقه فلك الشمس وفوقه فلك المريخ وفوقه فلك المشتري وفوقه فلك زحل فلفلك عطارد الرطوبة والبرودة ولفلك الزهره رطوبة ولفلك الشمس الحرارة والمريخ والمشتري الحرارة والرطوبة ولزحل البرد واليبس ويجب ان تمزج الحروف الحارة والرطبة والباردة واليابسة وتعلم روحانية كل كوكب ومن يخدمه من العلوية والسفلية وما طبعه ومزاجه وتعمل الحروف الحارة في يوم الكوكب الحار وساعته فان كان الامر عظيما فاضعف اليه الحروف اليابسة فافهم وقد ذكرنا ان للقمر ثمانية وعشرون منزلة قسمتها سبع نارية وسبع ارضية

سعيد

وسبع هوائية وسبع مائية وكذلك الحروف ايضا مقسومة على قسمتها فاذا اردت اصلاح
حالك فاحسب اسمك واسم امك بالجمل الكبير والقه على عدد المنازل فان بقي واحد كان
لك من المنازل الشرطين فانظر ماله من الكواكب وماله من المعدن فارصد نزول القمر فيه
ويكون سعيدا ناظرا الى السعود طالعا من المشرق فخم قبل حلول القمر فيه بثلاثة ايام ثم
انقش الحروف التي للشرطين في ذلك المعدن الذي للمريخ وبخره بالبخور الذي يليق
به ثم الق على صومك حتى يحل القمر المنزلة الخامسة التي هي بيت افراحك ويكون الطالع سعيدا
وانقش الحروف التي لتلك المنزلة ثم ارصد حلول القمر بالمنزلة العاشرة التي هي بيت
سعاداتك وتوفيقك ويكون الطالع ايضا سعيدا ثم انقش حرفه مركبا على حرف بيت النقش
التي هي الشرطين تبلغ ونجح مطلبك وتاتيك السعادة باذن الله تعالى وان اردت الخاص
احد فاحسب حسابه واسقط كما ذكرت لك وانظر اي بيت يكون بيت نقش المعمول له فارصد
حلول القمر فيه ويكون غاربا نحسا متصلا بنحس فانقش حروف بيت نقشته ثم ارصد القمر حتى
يحل في البيت السادس او الثامن ويكون غاربا نحسا متصلا بنحس وركب
حروف تلك المنزل حروف بيت النقش فانه يتعب ويتغير حاله مجرب ويحتاج
الى جدول لتعرف فيه الحروف المنسوب
الى البروج والى المنزلة

وهو هذا

صفراوية نارية الحروف الحارة اليابسة	سوداوية ترابية الحروف الباردة اليابسة	دموية هوائية الحروف الحارة الرطبة	بلغمية مائية الحروف الباردة الرطبة
ا ١	ب ٢	ج ٣	د ٤
ه ٥	و ٦	ز ٧	ح ٨
ط ٩	ي ١٠	ك ٢٠	ل ٣٠
م ٤٠	ن ٥٠	س ٦٠	ع ٧٠
ف ٨٠	ص ٩٠	ق ١٠٠	ر ٢٠٠
ش ٣٠٠	ت ٤٠٠	ث ٥٠٠	خ ٦٠٠
ذ ٧٠٠	ض ٨٠٠	ظ ٩٠٠	غ ١٠٠٠
البروج الحارة اليابسة	البروج الباردة اليابسة	البروج الحارة الرطبة	البروج الباردة الرطبة
الحمل	الثور	الجوزا	السرطان
الاسد	السنبلة	الميزان	العقرب
القوس	الجدى	الدلو	الحوت

جدول السعد من المنازل المكتب عند نزول القمر فيها

البطين	[illegible]	الدبران	[illegible]	الذراع	[illegible]	الغفر
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
القلب	[illegible]	سعد بلع	[illegible]	الاخبية	[illegible]	الرشا
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
النطين	[illegible]	النثره	[illegible]	الجبهه	[illegible]	العوا
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
السماك	[illegible]	الاكليل	[illegible]	البلده	[illegible]	الحوت
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

این نقش برج نرانه و بر روزي

البروج النارية		
الحمل ا م	الاسد ه ف	القوس ط س ذ
البروج الهوائية		
الجوزا ج س	الميزان ز ق	الدلو ك ظ ث

این نقش ماده انده و شبي

البروج الترابية		
الثور ب ن	السنبله و ص	الجدي ي ض ت
البروج المائية		
السرطان د ع	العقرب ح ر	الحوت ل خ غ

الذابح [illegible] ٣	النعم ب ٢	النثره ح ٨	الشرطين ا ١
سعد بلع [illegible] ٥	الثريا ع ٧٠	الطرفه ط ٩	البطين ب ٢
السعود ح ٤	الاكليل ف ٨٠	الجبهة ي ١٠	الثريا ج ٣
الاخبية [illegible] ٧	القلب ص ٩٠	الزبره [illegible] ٢٠	الدبران د ٤
الفرغ [illegible] ٦	الشوله ق ١٠٠	الصرفه ن ٣٠	الهقعه ه ٥
الحوت ط ٩	النعايم [illegible] ٢٠	العوا [illegible] ٤٠	الهنعه و ٦
الرشا غ ١٠٠٠	البلده [illegible] ٣٠٠	السماك ن ٥٠	الذراع ز ٧

واعلم ان البروج منقسمة على اربعة اوجه فمنها الثوابت والمجدة والمنقلبة اما الثوابت فهي الثور
والاسد والعقرب والدلو والمجدة الجوزا والسنبلة والقوس والحوت والمنقلبة الحمل والسرطان
والميزان والجدي فهذه اربعة في ثلثة فكلما كان بين البرج والبرج الاخر خمسة فهو يسمى بتثليث
او ثلثة فهو يسمى تسديس او اربعة فهو يسمى تربيع والمقابله ان يكون القمر في الحمل والكواكب في
الميزان يسمى مقابله واذا اجتمعا في برج واحد يسمى مقارنة ويسمى ايضا مجاسدة محققة
المقارنة ان يكون في درجة ودقيقة والمجاسدة ان يكون القمر في ٣ درجة برج و
٤ دقيقه والمشتري في الحوت ايضا على في درج له دقيقه يسمى مجاسده وعلى هذا

المثال

يعني برج هفتم ازو مقابله

المثال فالتثليث وضده التسديس يصلحان للاعمال الجيدة والتربيع والمقارنة والمقابلة للاعمال
النحسة ولكل برج منازل يختص بالبروج وعلى التوالي والترتيب وهذا الجدول متضمن لها

الحمل		والثور		والجوزا		والسرطان		والاسد		والسنبلة	
الشرطين	العوا	البطين	السماك	الثريا	الغفر	الزبانا	الدبران	الاكليل	[illegible]	[illegible]	القلب
الميزان		العقرب		القوس		الجدي		الدلو		الحوت	
الذراع	[illegible]	النعايم	النثره	الطرفه	البلده والجبهة	[illegible]	[illegible]	[illegible]	سعد بلع	السعود	[illegible]

الفصل الرابع في ذكر البخورات والمعادن لزحل من البخورات لاون عود مايعه مسك مر
قسط ومن المعادن الرصاص الاسود والسيلقون للمشتري صندل ابيض عنبر قسط ابيض
عود مصطكي لبان معدنه القلعي والاسفيداج للمريخ صندل احمر لادن مقل ازرق
علك قرنفل بسباسه معدنه الحديد وزعفران للشمس مسك زعفران عود عنبر صندل
احمر سندروس معدنها الذهب ومجبوله للزهره كافور حب الاس ورق القماري
سنبل هندي سعد لبان معدنها النحاس الاحمر والرائحة لعطارد عود عنبر زعفران
وصندل ابيض كافور سنبل طيب معدنه مجموع المعادن ومعقود الزيبق والزنجفر
الحارصي للقمر عود عنبر زعفران سنبل طيب كافور لبان معدنه الفضه ومحلول الفضه

بنفوهنديان در اول برج ثور خواهد بود بحسب حال باقى برجها و اين اختلاف بواسطه [illegible] رصد اما در كوكب دوم

ولكل كوكب ستة ادوية يجمعها ويعجنها بالسكر الابيض وماء الورد ويجففها ويبخرها عند الكتابة الوفق
فان له تاثيراً عظيماً ولكل كوكب جوهرين الاول يكتب على الكاغذ والثاني منه يضرب صحيفة و
ينقش على صورتها الوفق والكواكب السبعة بيوت واشراف ووبال وهبوط لا يستغني عن
معرفة ذلك فنقول الشمس بيتها الاسد ووبالها الدلو وشرفه الحمل في ط وهبوطها الميزان
في ط واوجها الجوزا في اله وحضيضها القوس في اله ومثلثها النارية وضدها المائية
والقمر بيته السرطان ووباله الجدي وشرفه الثور في ح وهبوط العقرب في ح واوجه
السرطان في ه وحضيضه الجدي في ه ومثلثه المائيه وضدها النارية والزحل بيته
الجدي والدلو ووباله السرطان والاسد وشرفه الميزان في كا وهبوطه الحمل في
كا واوجه القوس في ا ومثلثه الترابيه وضدها الهوائيه والمشتري بيته القوس والحوت
ووباله الجوزا والسنبله وشرفه السرطان في ه وهبوطه الجدي في ه واوجه السنبلة
في [illegible] وحضيض الحوت في [illegible] ومثلثه الهوائيه وضدها الترابيه والمريخ بيته الحمل
والعقرب ووباله الثور والميزان وشرفه الجدي في كح واوجه الاسد في [illegible]
وحضيضه الدلو في [illegible] ومثلثه النارية وضدها المائيه والزهره بيتها الثور والميزان
ووبالها الحمل والعقرب وشرفها الحوت في [illegible] وهبوطها السنبلة في [illegible] واوجها
الجوزا في [illegible] وحضيضها القوس في [illegible] ومثلثها الهوائيه وضدها الترابية والعطارد بيته الجوزا

والسنبلة

منقلب ثابت ذوجسدين

والسنبلة ووباله العقرب والحوت وشرفه السنبلة في ه وهبوطه الحوت في ه واوجه العقرب في ا
وحضيضه الثور ا ومثلثه المائيه وضدها والناريه وشرف الراس الجوزا في ٦ فيكتب في اشراف
الكواكب ٣ في ٣ في شرف القمر في ٤ في شرف عطارد ٥ في ٥ في شرف الزهره
٦ في ٦ في شرف الشمس ٧ في ٧ في شرف المريخ ٨ في ٨ في شرف المشتري ٩ في ٩
في شرف زحل ١٠ في ١٠ في شرف فلك البروج ١١ في ١١ في شرف الراس وعلى هذا الترتيب
تدور الاعداد على اشراف الكواكب فافهم نصب وهذا جدول الاربعة الاوفاق في وضع الثلاثي
ومعرفة استخراج التحليه ان تاخذ عدد اسم
الشخص واسم امه فتحفظ ثم تلقه على ١٢١٢
فان بقي ما دون اثنى عشر فالقه على البروج
الاثنى عشره من اول الحمل الى ان ينتهي
العدد فحيث ينتهي الطرح فهو طالع المطلوب
وان بقي اثنى عشره فالطالع الحوت والله
تعالى اعلم الفصل الخامس قد تم الكلام
على الثلاثي باربعة الوجوه واعلم انه ضعف
الاوفاق وانه لا يحمل الكسر ابداً الا

[illegible]	[illegible]	[illegible]	ناري [illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
الثور	السرطان	الجوزا	الحمل
السنبله	العقرب	الميزان	الاسد
الجدي	الحوت	الدلو	القوس

٤	٩	٢	٦	٧	٢	٢	٧	٦	٨	١	٦
٣	٥	٧	١	٥	٩	٩	٥	١	٣	٥	٧
٨	١	٦	٨	٣	٤	٤	٣	٨	٤	٩	٢

عند الفرد وغاية ما يكون الكسر فيه واحد وحتم انه يصح من قطرين ويختل من قطر واحد وفيه طرق
عديدة منها ان بيت الخمسة منه يصح فيه عدد اخر مثل اسم الطالب والمعمول له فيه يخلو لغرض لعمل
فيه شيء اخر اما الغرض هذا مع تكامل العدد ساضع لك من ذلك صور اتعلم منها كيفية العمل
وهو من اعمال القمر وقسمه واحسن احواله كون القمر في الثور في شرفه او على تثليث سعد او تسديسه
فاذا لزمك بدان يكون الا ثلاثيا وكان فيه كسر فالطريق فيه ضرورية فاذا كان فيه زيادة
واحد فاسقط من الجملة ضلع الوفق وهو ١٥ ثم اقسم الباقي اثلاثا وادخل فيه من غير زيادة
ولا نقصان الى البيت الرابع وزد فيه واحدا وامش فيه الى البيت السادس وزد فيه
واحدا وامش به الى البيت الثامن وزد واحدا وكل الوفق وعند تجده صحيحا من وجهين
وينقص واحدا من قطر ويزيد واحدا في قطر ~~ولا يزيد واحدا~~ فيكون ما نقص في الزيادة
التي في احد القطرين ما هذا مثاله صورة الثلاثي فيه كسر مثاله محيط ضلع الثلاثي ١٥ الباقي
٥٢ الثلث ١٥ فيه كسر واحد وهذا وغاية ما يكون وغير ذلك خذ اي
عدد شئت او اي اية اسم مثاله اسمه تعالى الرحمن اعداده ٣٣٠
اسقط منه ١٥ وخذ ثلث ما بقي زد عليه واحدا اصلا ابدا وضعه في اول بيت منه
وامشي به الى تكمله وهذه صورة الطريق الثانيه وهي طريق
الزوج من العدد وهي انك تضرب خمسة عشر في اثنين يكون

٢١	٢٨	١٨
١٩	٢٢	٢٥
٢٧	١٧	٢٤

١٠٩	١١٤	١٠٧
١٠٨	١١٠	١١٢
١١٣	١٠٦	١١١

ثلثين

ثلثين تسقط من عدد اسم الرحمن يبقي ثلثمائة خذ ثلث ذلك وهو مائة وزد عليه اثنين اصلا
ابدا وضعه في اول بيت من الوفق وامش به بزيادة اثنين الى ان تملاه وهذا صورته
وطريق ثالثة خذ العدد الاول وهو ثلثمائه اسقط منه اثنى عشر وخذ
ثلث ما بقي وهو ٩٦ ضعه في اول بيت لا زيادة وامش به بزيادة
واحدا الى ان تختمه فياتي مثل الاول وطريق اخرى اضرب اثنى عشر في اثنين يكون
٢٤ اسقط من العدد وخذ ثلث الباقي ضعه في اول بيت وامش به بزيادة اثنين
الى ان تختمه ليصير كالاول وطريق اخرى اعجب ما يكون وهو حي
قيوم تمشي فيه بزيادة ٤٤ والصفة فيه ان تضع في الاول واحدا و
في الثاني ٤٤ وذلك الواحد وفي الثالث ٤٤ زيادة على ما في البيت الثاني
يكون ٨٩ وهذا بزيادة اربعة واربعين على ما في البيت ضعله ١٣٥ ومثاله
وغيره خذ الاسمين الشريفين وهما حي قيوم عدد الحروف الاعداد
واضرب لضعف الحروف وهو ثلثة في كلها وهو ستة يخرج ١٨
ضربها في عشره يكون ١٨٠ اسقط منه عدد الحروف وهو ستة يبقى اعداد الاسمين وهذا صورته
وفق حي قيوم من غير زيادة ولا نقص والوضع كثير في هذا المغنى وقد
اتينا من هذا القدر ليستدل به على غيره من الموضوعات وسنذكر

١٠٨	١١٨	١٠٤
١٠٦	١١٠	١١٤
١١٦	١٠٢	١١٢

١٠٣	٩٨	٩٩
٩٦	١٠٠	١٠٤
١٠١	١٠٢	٩٧

٩٨	١٠٨	٩٤
٩٦	١٠٠	١٠٤
١٠٦	٩٢	١٠٢

١٣٣	٣٥٣	٤٥
٨٩	١٢٢	٢٦٥
٣٠٩	١	٢٢١

٥٧	٦٢	٥٥
٥٦	٥٨	٦٠
٦١	٥٤	٥٩

عزيمة الثلاثي ههنا ثم نذكر شيئاً من خواصه ثم نذكر الرباعي ونعقبه بعزيمته ايضاً فاقول وبالله
التوفيق فصل السادس هذه عزيمة الثلاثي برهبتة كوير تقليه طوران مزحل برحل ترقب
برشن غلش حوطير فلتهود برشتان شلخ برهولا خطير بشكليخ فزمن الفل ليط فرات غيا ها
كيدهو لاشمخايين بحق العهد المأخوذ عليكم يا خدام هذه الاسماء الانقياد فيما امركم به بعزة
العزيز ذي العزة المعتز في عز عزه واوفوا بعهد الله اذا عاهدتم ولا تنقضوا الايمان بعد
توكيدها وقد جعلتم الله عليكم كفيلا وبحق الذي ليس كمثله شيء وهو السميع البصير احضروا واسمعوا
اطيعوا اكونوا اعواني على جميع ما اريد وتوكلوا الى بجلب المنافع والرزق والخير ودفع
جميع المضار عني وعما تحوط به شفقة قلبي وبحق الاسم الذي اوله ال واخره ال بشليع بوعزرة
به هيهم تبكه تبلفال عليكم اقسمت وعزمت بعالم الغيب والشهادة الكبير المتعال مهراقي
ومن يعرض منكم عن ذكر ربه يسلكه عذاباً صعداً وبحق ابجد هوز حطي وبحق بطد زهج واح
وبحق بدوح اجهزط الفصل السابع قال الامام الغزالي اعلم ان الثلاثي خواص كثيرة
ومنافع جمة وسرعة تأثير فمن منافعه ما صح بالتجربة عند ذوي الفضل اذا اردت
ارسال هدية الى امرأة تحب وتطلب ان تؤلف قلبه وتجذبه اليك فتمسك مهما
اردت هدية والسطه في كفك اليمنى وقل عليه بدوح وهي مزوجات الثلاثي
لان معكوسه حب ود ثم خذ في فمك قليل ماء ورد ومج به على الهدية وسيرها الى من

شئت تاخذ بمجامع قلبه وقلب من اكل معه وان كان بينك وبين احد لكاح فاجعل فلك
في فمه وقل بدوح والفت في فمه شيئاً من ريقك تاخذ قلبه وتسلب لبه وان كان
المحبوب بعيداً منك فارسل اليه رسولا وسير اليه معه طير حمام وقد كتبت على جناحه
بدوح فاذا وصل اليه الرسول قال بدوح ثم طرق بابه فاذا فتح الباب سير الطاير الحمام
في البيت فان المطلوب يهيج هيجاناً شديداً واذا كنت بين قوم يشربون فاشرب
بقدح واسق من تحب مودته من اثر فمك وقل عند مناولتك اياه بدوح فانه يحبك
حباً شديداً وان تكلمت فقل بدوح لمن تكلمه تسلب لبه وفي ركوب الدابة
اذا استصعبت فخذ في فمك ماء وقل بدوح ثم انفل في فمها تذل وتامن من الوقوع من
عليها وان وقعت سلمت واذا كنت في حرب فقل عند ان تضرب او تطعن بدوح
وخصمك ينظرك فانه يذل ويهون قدره عندك وان كان هو الغالب فقال كذلك
فانه يعطيك الامان ولا يؤذيك وان ضربت خصمك بعود قد كتبت عليه اج ه
زط سلبت لحمه من عظمه وفي الجلب صور صورة من تحب ان تهيجه في قرطاس وخذ عظم
ميت يكون ريحاً واسحقه بكفك ناعماً وقل عليه بدوح ولفه في القرطاس الذي فيه
الصورة وضعه تحت راسك فانه ياتي طوعاً او كرهاً وللخائف خذ قليل ماء في اناء و
قل عليه بدوح واجرع منه مرة او ثلاثة مراة ورد والرابعة الى الاناء واسقه مريا

من باذن الله تعالى ولهزيمة العدو خذ قبضة من تراب واقرأ عليها سيهزم الجمع ويولون
الدبر بل الساعة موعدهم والساعة ادهى وامر وقل اجهزط وارم بالتراب في وجه العدو
فانهم ينهزمون في اسرع الوقت لا سيما ان كانت الريح اليهم واذا حضرت على مايده
فقل بسم الله بدوح فمن اكل معك منها العك خصوصاً من خصصته بلقمة منها ومن يكتب
بدوح على سكين وقشر بها ماكولا واطعمه من يريد ملكه محبة ومن كتب خاتم الظفر وضعه ثلثة
دراهم فضة طيبة خالصة نقية فاصنعها خاتم بوجهين فضة وذهب والنقش على الوجه الفضة بدوح
وعلى الذهب اجهزط والقمر في برج الثور في درجة شرفه في زيادة النور تظفر باعدائك
ومن الاعمال في اجهزط خصوصاً للهيبة اكتب على قايم السيف اجهزط منفردا وارم به الى
من خشيت يسقط الى الارض باذن الله تعالى وهذه القصيدة للامام الغزالي فيه اعجب التسعة
ابيات لسطره قد سطرت لمعان ستره العلو شعر في كل بيت من الابيات حصتها فاحب
تجده صحيحا مثل ما عقدوا ؛ اثنان بعدهما تسع واربعة ؛ وسبعة ثم خمس منهما مددوا ؛ وبعد
ذلك ثلث ثم ستتها ؛ وواحد وثمان صح ذا السند ؛ وان كل ناحية فاحسب ترى عجبا ؛
اذا عددت وجدت العد تجد ؛ حروفها بطا سطر وتاليه ؛ واي وها وجيم بينهم مدد ؛
لعم دوا او وجاينهم الف ؛ نعكس بي بها من شر ما تجد ؛ وقدس ها اله العرش منفعه ؛
لمواة فدنوى في لطيفها ولد ؛ اكتب لها في لجان بعد بسمله ؛ تاتي به سالما قد شابه البرد ؛

وللمحبة اذا ما صد عنه الذي ؛ يهواه وهو له في الحب يتعد ؛ فاكتب له بدم المقتول زوجها
وبلغه فما سعى له جلد ؛ ومن اراد دخولا في حوايجه ؛ عند الامير يحصى عندما يرد ؛ اكتب
له مزوجات الاسم ؛ ان لها في العالمين فعالا ليس ينجحد ؛ واقتل بها الضدان و
واقيت قيمتها ؛ في طالع الكتبه في حجر حله حوارنه ؛ فالبس الفرو فيه الحتف قد وجدوا ؛ وافتح
به القفل والمقراض ثم به ؛ يخرج من الحبس من ضاقت القيد ؛ فاكتب له بتراب الرجل
يا لبسها ؛ حقا تراه من الاعلال ينفقد ؛ والقفل يفتح بالرطب الذي ذكروا ؛ فيه الحيوة
للتشخص يا رح خلد ؛ فاكتب في كفك اليمنى وادم به ؛ لمن تحب فياتي وهو معتقد ؛ اكتبه
في كفك اليمنى باملة ؛ محلوله بدم الخفاش والضفد ؛ وافرق بها الجمع ان حكمت مفردها ؛
في شفق من حما ولا رب ركد ؛ وحلها بمياه قد حوت وسخا ؛ من الانام فما يخطها الابد ؛
شرح اكتب مفردات الوفق بعد البسملة واربط على فخذ المطلقة الايسر تضع سريعا
ويبخره بلبان وسندروس وللمحبة اكتب للشخصين في رق غزال بدم اخوين ولف
الكتابين بخيط حرير احمر وعلقهما في قصب من شجر الرمان الحامض واكتب في
كل كتاب اسم الشخصين وامهما واتل العزيمة يكون ما تريد وللوجه اكتب الاربعة
الاحرف بريقك على جبهتك وادخل على من شئت يكرمك وتقضي حاجتك
وهي هذه بدوح واذا كتبت المفردات بيدك اليسرى على ظفر ابهامك اليمنى

وحاكت غلبت خصمك وان كتبت للمسجون في رق وكتبت حوله اللهم يا مخلص النفس
من النفس خلص هذا المسجون من الحبس بحق القسم العظيم المكرم بالله كي في خروجي
وينظره المسجون تخلص باذن الله تعالى واذا الكتبه يوم الثلاثا في كفك في الساعة
الاولى او الثامنه فلا يلقاك ملك او سلطان الا اكرمك واعزك واطاعك
واصغى الى مقالتك وان كتبت على خنجر فولاد له عرض ثلث اصابع يوم الثلاثا
في ساعة المريخ في نقص الشهر تنقش بغير دائع اسم من تريد واسم امه فان اردت
قتل عدو ل فاغرزه في نار حامية وان اردت ترضه فاغرزه في نار لينة بعد ان
تبخر بقليله حلتيت وصبر وتتلوا العزيمة يكون ماتريد وللمسجون خذه من تراب
الحبس وحوالى مسجد واجعله قرصا مربعا فاذا كان القمر في القوس فاكتب الوفق
بكماله على القرص فان طالع المعمول له ناريا فنار او هوائيا فهوا او مائيا فمائي
او ترابيا فترابي ثم يكتب اللهم خلص فلان بن فلانه من هذا السجن كما خلصت
هذا السعقه تخلص سريعا وللمحبة يكتب في كفك الايسر بدم الاخوين او دم الوطواط
ورارة بومه ودم عصفور دوري وارم به او ارم من تريد فانه يتبعك ولا
يفارقك ابدا وللفرقة والخراب الكتبه يوم السبت في ساعة زحل على شقفة
نيه وذوبها بالماء الذي يخرج من الحمام بعد غسالة الناس فيه ورشه اي موضع شئت

خرب ويخلو من مكانه وتلاوة العزيمة شرط في جميع ما ذكرنا كما تقدم وجرب للمسجون
ان يفرش التراب الذي هو حالس فوقه ويكتب الثلاثي المناسب له من طالع التحليه
في التراب بين يدين مرة وكلما كتبه محاه نفكه الله ويخلصه وهذه القصيده ينسب
الى الامام الغزالي رحمة الله تعالى في الثلاثي طلبت بقاي المثلث نافعا فدونك
من اسراره ما تحصلا اذا ما كتبت الشكل عند ابتداء ما تريد من الاعمال يسهل مكملا
لمطلقة فاكتبه في حروف وحب تجب نديها حرفين معجلا واو احده ضعها فقالة عنها
تديم اليها اللحظ منها ليسهلا وفي خرقة الكتان فاكتب بحالته لحبلى وليسقى محوه حين علا
ويدفن للمسجون من تحت عتبة يسجن يكن اخراجه متسهلا لصاحب قولنج اذا ما نقشته يلوح
حديد ثم يطبع علا على قطعه اسرب كملها العي اذا انطبعته لسره مما نعلا وينفع للحبلى اذا
تحت رجلها لها وضعت فاحفظ ولا يكن مهملا وافراده في الصحن تجي المعسر وتعلقها
يلقي ويبرع معجلا وان تكتب الافراد في الظفر تنتصر على الخصم واجلس حسبه تدرك العلا
وان كنت تبقى ان تكون محببا مهابا ومقبولا عزيزا مع البلا فصور جميع الزوج منه
باصبع على جبه واجفان بمسك من علا وابلغ وقت فيه اول ساعة من السبت
او عند الثمان تحصلا وان طلب الحاجات صور باصبع باجفان هي زوجه متوصلا
وافراده في جفن ليسراك انها تيسر كل العسير فالتم لها ولا وفي كف مسجون باشراف كاتب

اذا ما كتب الكل تخلص من البلا وافراده في قايم السيف طاهر يجرده عند العدو اذا
علا باولى الثلاثا كتب ذاك وان شئت ثامنه فاسمع كلاما مفصلا ومن تكتب
الازواج عند دخوله الى ملك لم يخش قولا به قلا بجبهه لقصور او بجفنه على العين من
اعلا وليعد مدخلا وان كتبت في عضو ذي مرض برا وذلك في يوم الخميس اذا انجلا
باوله فاكتب له الزوج منه او شامنه برا من السقم مكملا وان جعلت في مقدم من سفينة
يقرب لها الباري الذي قد نطولا ومن غرق يسلم ويوم كتابها خصوصا هو الاثنين
اصلا موصلا وكاتب هذا الشكل في يوم جمعه اذا لقى السلطان اضحى مجللا وان قلت
بالافراد في وجه فارس اتى راكبا يهبطا الى الارض منزلا وكاتبها في الكف مهما
يشربها الى فارس للفوز يضحى محولا ومهما لسر نحو الجبال وغيرها محمله تلقى المتاع المجملا
نظمت من الاسرار ما قد علمته من السهل ان السهل للناس قد حلا فقط عيوب النظم
وسد وتلومه فقد جل من لا عيب فيه وقد علا وعامل بتقوى الله تظفر لما تشا وترق
باذن الله في درج العلا وكن داعيا بالخير لي ولوالدي والاصل والصحب مجملا
والف صلوة الله تغشى محمد والصحابه والتابعين ومن تلا الازواج ب د و ح الافراد
ا ج ه ز ط وبالعلم الهندى الازواج ٢ ٤ ٦ ٨ الافراد ١ ٣ ٥ ٧ ٩ المثلث الكامل
الازواج الافراد ومما يختص بالوفق الثلاثي عندكتابته يتلى كل حرف من الجدول عند وضع

كل حرف منه فعند وضع الواحد تقول الوهيم الوهيم وعند وضع الاثنين تقول برميال برميال
وعلى هذا فيما بعد وهذه صورة الجدول
وتقول بعد ذلك اقسمت عليكم يا خدام
هذه الاسماء افعلوا ما تومرون بحق هذه

الوهيم الوهيم	ا	برميال برميال	ب
جه جه	ج	دلوه دلوه	د
هيال هيال	ه	واليم واليم	و
زنقطا زنقطا	ز	حدابه حدابه	ح
طيال طيال	ط		

٢	٩	٤
٧	٥	٣
٦	١	٨

٢		٤
٦		٨

	٩	
٧	٥	٣
	١	

الاسماء افعلوا الى كذا وكذا وتذكر حاجة او حاجة من يريده ومن الخواص في الثلاثي وهو
الاول والاخر ا ط انه ينفع لساير الامراض والعلل في ابن ادم باذن الله تعالى
فاذا كان اول الشهر يوم السبت خصوصا فاكتب الورقة في بياض وكم مضى من الشهر الذي
انت فيه الى اليوم الذي انت فيه فبيت في الورقة وفق ثلاثي وضع فيه حرفين فقط
وهما ا ط كل حرف في بيته من الاصل على هذه الصورة واطا الوفق
واربط في عضد العليل يبرا باذن الله تعالى واذا كان اول الشهر

	ط	
	١	

غير السبت فضع الواحد في بيت الراى وفي بيت التسعة طاآت بعدد الطاء وباقي
البيوت خليه يبرا باذن الله تعالى وهو من منافعه المهالك الاعداد
مضارهم وانواع الانفصال والنكب والخراب وسخط السلطان وغيره

ط ط ط ط ط ط ط ط		
		١

صنع الوفق الثلاثي تراسا وضع فيه المفردات واضيف اليه اسم المطلوب واسم
امه فان اخودك اسم امه لبط اسم الشهر الذي انت فيه وكسر الاسم وضعه حول

الوفق واجمع الحروف المفرده وهي اجهزط واجمع الحروف التي اجتمعت بعد التكسير
كل صنف وحده الالف الى الالف والجيم الى الجيم والهاء الى الها والزاى الى الزاي
والطاء الى الطاء وضعها حول الوفق ووقت الرضى اذا كان القمر على تربيع المريخ
والا فالنحس طالع المعمول له واسقط عند السعود وجالس بين طالعه وطالع القمر بان يكون
على تربيع ونحسه المريخ فان اردت ان تصنع من الاسماء المعلومة والآيات
المناسب مثل مشتت مفرق مهلك ضار مزيل صارف والآيات
١١٢٠ ١٢٣٠ ٩٥ ١٠١ ٩٢ ٣٢١
المناسبة قوله تعالى ياليت بيني وبينك بعد المشرقين فبئس القرين ولو تواعدتم
لاختلفتم في الميعاد ولكن كره الله انبعاثهم فثبطهم واذا ما انزلت سورة نظر بعضهم الى بعض
هل يراكم من احد ثم انصرفوا صرف الله قلوبهم بانهم قوم لا يفقهون والنازعات
غرقًا والناشطات نشطًا والمرسلات عرفًا فالعاصفات عصفًا والناشرات
نشرًا فالفارقات فرقًا ثلاث مرات عبس وتولى فرقت بين ... و... عبس
ان دخل حرفت لا يجتمعان في بيت ابدًا والقينا بينهم العداوة والبغضا
الى يوم القيمة مجموعها ٢٣٩٥ كلما اوقدوا نارا للحرب اطفأها الله
فرقت بين ... وبين ... كما فرق الله بين الليل والنهار والشمس والقمر
والاسلام والكفر وكما فرق الله بين سمواته وارضه فلا يجتمعان الى يوم القيمة

ويكتب

ويكتب بصبر ومر ويبخره بشعر كلب ومن الايات للانفصال والهلكة والخراب قوله
تعالى فخسفنا به وبداره الارض حروفها ١٩ واو اعدادها ٨١٢٨ لا تاتي ثلاثيا فاجعله
رباعيا فربعه بعد القسمة ٥٢٣ مدخله ٥٢٤ وفيه كسر ٢ في البيت التاسع فرك
الوفق واضيف اليه اسم المطلوب واسم امه وان كسرته كان اقوي واكتبه على
عظم انسان ميت وادفنه في دار المعمول في مكان دخوله وخروجه يكون ما تريد
قوله تعالى فاخذناه نكال الاخرة والاولى اعدادها ٢٣٢٤ قوله تعالى فاخذ
ناه اخذا وبيلا اعدادها قوله وكذلك اخذ ربك اذا اخذ القرى وهي
ظالمة ان اخذه اليم شديد اعدادها قوله فانزلنا عليهم رجزا من السماء
اعدادها قوله تعالى وضربت عليهم الذلة والمسكنة وباؤا بغضب من الله
اعداد قوله تعالى فاخذناهم اخذا مقتدر اعدادها واشرح عدد اسم
المطلوب واسم امه في الآيه وان كسرته كان ابلغ وان اتى ثلاثيا والا فاعمله سباعيا
وضعه على شكل المريخ وضع الثلاثي وما حوله من الحروف ويكون عملك في تربيع زحل
ولكنه لطى السير فشرط فعله وصورة الشكل الذى فيه المفردات هكذا
اذا وضعته على هذه الصفة فضع الحروف المفردات حول الوفق و

	٩	
٣	٥	٧
	١	

صورة البسط ال ف ج يم ها زاي طا وتكرر هذه الآيات على قدر الموضع

ان كان ثلاثيا مثلث مرات او سباعيا فسبع مرات ثم اجمع كل صورة على حدة الالف
على حده والجيم على حده والها على حده والزاى على حده والطاء على حده واكتبها حول
الوفق المركب من الاسماء والآيات وحده ولف الجميع واجعلها في خرق جبه بيض
واجعل فيها دم اخوين مسحوقا وادفن البيضه في قبر مقتول قديم او طفل لم ينطق
ويكون ذكرا او تحت عتبة دار المطلوب وقال قال بعضهم الخماسي يعمل للمرض ويدفن تحت
جرة القصار او زبرة الحداد وهذه صورته

	ط	
ج	ه	ز
	ا	

	ط	
ج	ه	ز
	ا	

اعلم ان هذه الاعمال هي السيف القاطع وسر الله تعالى وخزائنه فاذا اعملت شيئا لاحد فلا تتركه في
بيتك لحظة واحدة بل اخرجه الى مكان الذي تريد فيه العمل فان اعوذ لك جعله في
تلك الساعة فاخبه في جدار مسجد او بيت معطل عن السكن فافهم ومن المجربات خذ
سيفا من الفولاد ثم خذ نوشادر وزنجار وراسخت واسحقهم واخلطهم جميعا بخل حمر
واكتب على السيف بخلولهم الاسماء التي تريدها وصور صورة من شئت من شمع
قد شرح على بيت وقف غسله وكفنه واحسنه ان يكون مقتولا وتقول هذه صورة
فلان بن فلانه وتوقفها امامك وتجرد السيف وتضربها به في اي موضع شئت
واحسنه القلب والعنق وتتلو هذه العزيمة عند ان تضرب عنق الشخص الحول لله

العظيم

العظيم شبروش شبروس درروش اقتل ايها السيف بحق هذه الاسما واكتب على الوجه الثاني
من السيف الضاسيب سبصلصائيل ساى ساى اهدم ايها السيف حول ايها السيف بحق هذه
الاسماء جرب وصح وغيره اذا وضعت الثلاثي فاعمل صوره من شئت في ورقة واغبطها في
شمع مما ذكرت اولا وتكون الصورة مجرده وخذ جبه بيض خالى اجعل فيها دم الاخوين
محلولا بماء واكتب الحروف على هيئة الثلاثي الناري ليكون الواحد على راس الشخص
والاثنين على رجله اليمنى والثلاثة على جنبه اليسرى والاربعة على رجله اليسرى والخمسة في
القلب وعددها اسم المطلوب والستة على يده اليمنى والسبعة على جنبه الايمن والثمانية على يده
اليسرى والتسعة على ذكره وسمه عند الطعن وسم امه وادفنه حسب ذكرت لك اولا او بير
معطله عن الماء او مسجد خراب فانه السيف الاعظم فصل الثامن قد استقصيت على ذكره في الثلاثي
وسأذكر ها هنا باقي ما ذكر في الكتاب من الاوفاق الثلاثي ثم اتبعها بالرباعي
وما يليه ان شاء الله تعالى وفق سورة الاخلاص ثلاثي ١٠٠٣ من نقشه في خاتم او لوح
من فضة في شرف القمر او ساعة بريا من النحوس في ضوء نفسه كان وجيها مقبولا عند الناس
وعند كل ذي سلطان وفق حروف النور وهي الرحمن كهيعص
طس ق مجموعها ٩٩٣ من نقشه في خاتم فضة طيبة في

٣٣٣	٣٢٨	٣٣١
٣٣٢	٣٣٤	٣٣٦
٣٢٧	٣٣٠	٣٣٥

شرف القمر بريا من النحوس كان معظما في اعين الناس وتيسر عليه كل عسير

من الرزق وغيره ويكون محفوظًا محروسًا من كل وحشي ولا يزالون خدامها يحفظون
من امر الله تعالى وشرحها كبير وهذا وفق النور ضلعه ٦٩٣ قوله تعالى
قل اللهم مالك الملك الى بغير حساب قال البوني من نظر الى
شكلها كل يوم اربعين مرة وهو يقرا الاية يسر الله تعالى عليه اسباب الدنيا والاخرة
ومن جمع اعدادها وركبه وفقا ثلاثيا او رباعيا ونقشه في لوح من ذهب او فضة في
شرف الشمس يسر الله تعالى له كل الاسباب وفتح له ابواب الخير والرزق ويكون
معظما مكرما وقل ان يفضله دين وان تداس يسر الله تعالى له اسباب القضا من حيث
لا يحتسب ولكن شرف الشمس برا من في ضوء نفسها او في شرف القمر مسعودا ينظر
الى الزهرة او المشتري من تثليث او تسديس فهو اقرب والفعال وهذا وفق عدد
حروف الاية ١٧٢ واعدادها ١٣٩٥٩ وان اردت
ان تضعه رباعيا الذي هو زوج الزوج فالربع من ذلك
٢٦٨٩ المدخل ٢٦٨٢ فيه كسر واحد يكون في
البيت الثالث عشر قوله تعالى ان هذا لرزقنا ماله من نفاد عدد حروفها ٢١
واعدادها ١٤٢٦ من ركبه وفقا ثلاثيا وجعله في متاعه زادت بركته و
نما رزقه وهذه صورته قوله تعالى الحمد لله الذي خلق السموات
والارض

٢٣٠	٢٣٥	٢٢٨
٢٢٩	٢٣١	٢٣٣
٢٣٤	٢٢٧	٢٣٢

٢٦٥٢	٢٦٥٧	٢٦٥٠
٢٦٥١	٢٦٥٣	٢٦٥٥
٢٦٥٦	٢٦٤٩	٢٦٥٤

٢٨١	٢٨٦	٢٧٩
٢٨٠	٢٨٢	٢٨٤
٢٨٥	٢٧٨	٢٨٣

والارض الى يعدلون من قراها كل يوم عشر مرات لم يصبه في يومه شيء حتى
تمسي ومن قراها مسا كذلك حتى يصبح ومن ركبها وفقا ونقشه في خاتم فضة في شرف
القمر وحمله لم يزل محروسا من الافات ومن كل جبار ويكون معظما مكرما عند الخلايق
وهذا وفقها ضلعه ٧٠٥٣ قوله تعالى يا ايها رزقا رغدا من كل
مكان حروفها ٢٣ واعدادها ٢١٩٦ ومن ركبها وفقا ثلاثية
وجعله في متاعه نفقت بضاعته وكانت مباركة واحسنها ان تكتب يوم عرفة جرب
وصح وهذا وفقها وهذا وفق القران العظيم حرمته كرمة المصحف
وحامله كحامله فمن نقشه في لوح من الذهب الابريز في شرف
الشمس بريه من النحوس عليها نظر السعد الاكبر المشتري من تثليث او تسديس سالما
من الاعتراض ان يكون في بيوت نحوسه او راجعا ونظر السعد الاصغر وهي الزهرة
سالمة من الاحتراق مستقيم السير في ضوء نفسها والطالع عند النقش الاسد في
العاشر من الطالع فان هذا من طوالع الملوك ولا يعمل الا الملك بنقشه في سيفه او خوذته
ينبغي حمله في وقت الحرب فان حامله في الحضر والسفر يكون معظما محروسا
قاهرا غالبا والارزاق عليه ميسرة والبركة حاله ويكون عند الملوك
والعظما رئيسا وهو هكذا ضلعه ٣١٣٤٥١٩١

٢٣٥٠	٢٣٥٥	٢٣٤٨
٢٣٤٩	٢٣٥١	٢٣٥٣
٢٣٥٤	٢٣٤٧	٢٣٥٢

٧٣١	٧٣٦	٧٢٩
٧٣٠	٧٣٢	٧٣٤
٧٣٥	٧٢٨	٧٣٣

١٠٤٤٨٤٠٠	١٠٤٤٨٣٩٣	١٠٤٤٨٣٩٨
١٠٤٤٨٣٩٥	١٠٤٤٨٣٩٧	١٠٤٤٨٣٩٩
١٠٤٤٨٣٩٦	١٠٤٤٨٤٠١	١٠٤٤٨٣٩٤

ووضعه نار فاذا وضعه لاحد واردت ان تناسب بين العمل ومن عمل له فان
كنت تعرف مولد المعمول له فاعمله على ما يقتضي طالعه وان كنت لا تعلمه فاحسب
اسمه واسم امه بالجمل الصغير والقه ١٢١٢ فما بقي فاطرحه على البروج فحيث ينتهي
الطرح فهو طالع التحليه وضعه على قدر حاله الطالع على تقدم ومن العجايب في
وضع الثلاثي المشاهد وقد تقدم الكلام عليه انه اضعف الاوفاق وانه لا يحتمل
الكسر الا من طريق واحده عند الضرورة فالمشاهد منه اضعف الاشيا وقليلا ما يتفق وجوده
فمن ذلك هذا الكلمات الله لطيف بعباده مجموع اعدادها ٢٧٩ في وضعه طريقان الاولى
منهن ان يمشي به بزيادة ٩٩ والاخرى ان تمشي به على عدد البيوت كل ثلثة بعدد
يناسب ما فوقه من العدد تحت الشاهد كجاري عادة المشاهد في الرباعي والثلاثي
وغيره وهذا من اعجب ما اتفق في الثلاثي وهذا صورة الوفقين الاولى منهن ضلعه
٢٧٩ هذه هي الطريق المعلومة عند العارفين ان تمشي بها بزيادة
واحد على ما تحت المشا وينقصان واحد على ما بازايه من المشاهد
وبالقهرا على ما هذا مثاله وهي طريق المضعف بزيادة تسعة على هذا المثال ضلعه
٢٧٩ فهذه الطريق الاخرى من الاثنين وبها يستدل
على غير ذلك من الطرق واما الثلاثي الذي اوسطه خالي مع تكامل
العدد

لعباده	لطيف	الله
٥٤	١٢٩	٩٦
٦٧	٨٥	١٢٧
١٢٨	٦٥	٨٦

لعباده	لطيف	الله
٨٤	١٢٩	٦٦
٧٥	٩٣	١١١
١٢٠	٥٧	١٠٢

العدد من كل قطر فقد كثر والقول فيه وكل على حسب حاله والصواب فيه لكامل العدد
من كل قطر مع خلو اوسطه فهذه هي الدرجة الرفيعة عند اهل المعرفة التامة وبها تبلغ المقاصد
واهل الفن يكتمونها اشد من كتمانهم لمعرفة التدبير في الصنعة والله تعالى اعلم فائدة للعقرب
مجربة تكتب بمداد على موضع العقرب ولا تغسل الا بعد ثلثة ايام تكتبه وانت على الريق بخط
هكذا به هكذا هودس بودس وس وقد جعله صاحب العقي وفقا ثلاثيا وهذه صورته ٢١٣
موضع مجرب صحيح وهذا وفق سورة الفاتحة ثلاثي ايضا ترابي ضلعه ٩٣٦٠
قد اسا جميع ما ذكره من الثلاثيات والكلام عليها
ونتكلم الان على الرباعي وموضوعاته اكثر من ان يحصر ونذكر ما يستدل
به على غيره وفيه كفاية للمتبصر على التقريب من ذلك ما قد اكثر العالم في بسطه واطنب المتكلمون
في ذكره وقال بعضهم هو الغاية المشار اليها وذلك المربع الخالي البيت الاول يكتب فيه اسم
الطالب وذلك ان عدد ان عدد اسمه تعالى الرحمن ٣٣٠ اضرب ٣٠ في ١١ و
هي حروف الاسم الشريف يخرج العدد ٣٣٠ خذ ١١ وضعها في ثاني بيت المربع ثم امش
بزيادة ١١ الى ان تختمه يصير على هذه الصفة وهذا مثاله
وطريق اخرى تخلي البيت الاول ويكون للطالب
والمطلوب على قدر الحاجة وطبيعة تلثون وهذا مثاله

٧٠	٧٥	٦٨
٦٩	٧١	٧٣
٧٤	٦٧	٧٢

٣١١٩	٣١٢٤	٣١١٧
٣١١٨	٣١٢٠	٣١٢٢
٣١٢٣	٣١١٦	٣١٢١

٧٧	١١٠	١٤٣	
١٣٢	١١	٦٦	١٢١
٢٢	١٦٥	٨٨	٥٥
٩٩	٤٤	٣٣	١٥٤

ومنه طريق الاثنين والسبعة وطريق الثلاثة مع الستة الصفة الاولى الاثنين والسبعة

٧	١٠	١٤	
١٢	١	٨	١١
٢	١٥	٨	٥
٩	٤	٣	١٣

١٦	١٣	٤	٢
١	٤	١٤	١٥
٨	٧	٩	١٢
١١	١٠	٣	٥

٧	٦	١٣	١٢
١٤	١١	٨	١
٤	٥	١٠	١٥
٩	١٦	٣	٩

١٣	١٢	٧	٢
٨	١	١٤	١١
١٠	١٥	٤	٥
٣	٦	٩	١٦

١٦	٥	١١	٢
٣	٩	٧	١٤
١	١٢	٨	١٥
١٣	٨	١٠	٣

واما صفة الثلاثة والستة في المربعات فهذه صورته

١٥	٨	١٠	٣
١	١٢	٨	١٣
٤	٩	٥	١٦
٤	٧	١١	٢

٦	١٥	٣	١٠
١٢	١	١٣	٨
٩	٤	١٦	٥
٧	١٤	٢	١١

١٤	٩	٨	٣
٤	٧	١٠	١٣
١	٦	١١	١٦
١٥	١٢	٥	٢

١٠	٣	١٥	٦
٨	١٣	١	١٢
٥	١٦	٤	٩
١١	٢	١٤	٧

القول على مدخل الرباعي وكيفية العمل فيه هو من اقسام عطارد واحسن
الوضع فيه كون عطارد في شرفه سعيدا او ينظر سعد وصفة الكسر فيه غاية ثلاثة واذا
كان الكسر فيه واحدا فيكون في البيت الثالث عشر من الطبيعي واذا كان اثنين
ففي التاسع واذا كان ثلثة ففي الخامس وهذه صورة الرباعي الطبيعي

٨	١١	١٤	١
١٣	٢	٧	١٢
٣		٩	٦
١٠	٥	٤	١٥

وله طريق اخرى يسمى طريق النصف وهو ان تاخذ اي اسم شئت
مثاله اسمه تعالى الرحمن عدده ٣٣٠ نصفه ١٦٥ دخل بالوفق الرباعي الطبيعي الى البيت
الثامن والنقص من نصف الجملة الذي قد قسمتها وادخرتها ٨ وما بقي ضعه في بيت
التسعة واس به بزيادة واحد الى ان تملاه فانك تجده سواء من كل قطر
وهذه طريقة حسنة سهلة الماخذ وهذه صفتها وطريق الكسر فيه غاية ١ فيكون في
البيت الثالث عشر من الطبيعي طريقة النصف وله طريق اخرى للعمق بين الطريقين

وهذه عزيمة ١٥٩ ١٦٢

٨	١٥٩	١٦٢	
١٦١	٢	٧	١٦٠
٣	١٦٤	١٥٧	٦
١٥٨	٥	٤	١٦٣

وهذه عزيمته بسم الله الرحمن الرحيم بعتير معتير تجبير دنفود
ينفود هنهيه سطاله خبوحه خطوفه اقسمت عليك يا صباح
ويا مباح السكان بالرياح الا ما حضرتم وامرعتم ولو كلتم
بخدمتي وطاعتي بحق هذا الاسم وما فيه من الاسرار اقسمت وعزمت عليكم بعالم الغيب
والشهادة بحق الله الذي لا اله الا هو الواحد القهار رب السموات والارض وما بينهما
العزيز الغفار وبحق نبيه سيدنا محمد المختار الا ما حضرتم واسرعتم ولو كلتم وسمعتم واطعتم
بخدمتي وطاعتي بحق صفصفيلا صفصفيلا عسيلا عسيلا انك لسامع ميتلا ومن يعرض منكم عن
خدمتي وطاعتي كان قتلا يا حي يا قيوم يا ذو الجلال والاكرام ايت بهم مسخرين وفي خدمتي
وطاعتي راضيين وقد اختار الغزالي والغنزي ان يجعلوا الكسر في البيت
الثالث عشر من الرباعي الطبيعي جملة واحده والطريق التي ذكرتها احسن والله تعالى اعلم
واما صورة وفق الخامس الكسر في الخامس عدده ٢٥ وضلعه يتفق ان يكون ديان
وعدد ضلعه ٦٥ وغاية الكسر فيه ٤ فاذا كان الكسر فيه ١ فيكون في البيت
الحادي والعشرين وان كان ٢ ففي السادس عشر او ثلثة ففي الحادي عشر وان
كان اربعة ففي البيت السادس وهو من اقسام الزهره فاذا اردت العمل
به فاصلح الزهره اما بان يكون في شرفها او بيتها صالحة بنفسها او مسعوده بنظر

سعد من تثليث والتسديس اولى واحسنها ان يكون عليها نظر المشتري او الشمس من
تسديس او تثليث وهذا صفة المربع الخمسي الطبيعي

١٨	١٠	٢٢	١٤	١
١٢	٤	١٦	٨	٢٥
٦	٢٣	١٥	٢	١٩
٥	١٧	٩	٢١	١٣
٢٤	١١	٣	٢٠	٧

وفيه طرق اخر
منها ان تخلو منه البيت الاول والاوسط قال صاحب المستقى ما ذكر فيه
طريقان يستدل بهما على التكسير في الرباعي اسمه تعالى الله عدده ٦٦ وطبيعي الخماسي
خمسة وستون اسقط من عدد الاسم يبقى احد خمسة اي اجبره بواحد واس به الى البيت
الحادي والعشرين وزد فيه واحدا عوض الكسر تجبره يصير على هذا المثال والمراد من هذا
ان تدخل فيه الطبيعي الى البيت الحادي والعشرين وتزيد فيه واحد وتكمل العدد يصير
على هذا المثال وهذه صورته ضلعه ٦٦

٧	١٣	١٩	٢٦	١
٢٠	٢٢	٢	٨	١٤
٣	٩	١٥	١٦	٢٣
١١	١٧	٢٤	٤	١٠
٢٥	٥	٦	١٢	٨

وطريق اخرى تسمي
الناظر ضلعه ستين وهو ان تخلي البيت الاول عن الوضع
وتضع الواحد في الواحد في البيت الثاني وتمشي به فانه
مكمل وياتي مستويا على هذا الحال

٦	١٢	١٨	٢٤	
١٩	٢٠	١	٧	١٣
٢	٨	١٤	١٥	٢١
١٠	١٦	٢٣	٣	٩
٢٢	٤	٥	١١	١٧

والفايده في خلو هذا
البيت الاول ان يكتب فيه اسم الطالب او المطلوب
كما تفعل في الثلاثي والرباعي فافهم ذلك وتدبره و
فيه اوضاع كسر ولا الكسر في الوفق السداسي تستدل بالبعض على الكل
واما ضلعه ١١١ كافي وهو من اقسام الشمس معدنه الذهب وغاية الكسر فيه

فاذا كان

٥ الثلثا ٣٥

فاذا كان كسر ١ فيكون في البيت وان كان اربعه ففي الثالث عشر وان كان
ففي التاسع عشر وان كان اثنين ففي الخامس والعشرين وان كان واحد ففي الحادي
والثلثين وهذه صورة السداسي الطبيعي للشمس

١٨	١٢	٢٢	٢٣	٣٥	١
٣	٢٩	١٠	٥	٣٠	٣٤
١٣	٤	٣١	٢٨	١١	٢٤
٢١	٣٢	٧	٨	٢٢	١٦
٢٠	٩	٢٦	٣٣	٦	١٧
٣٦	٢٥	١٥	١٤	٢	١٩

واوقات العمل لها ان تكون في شرفها او بيتها على
نظر سعد اما تثليث المشتري او الزهره او تسديسها
بريئين من النحوس وان للاعمال الرديه فيكون على
طريق تربيع المريخ او مقابله وهذا عند الضروراة والله تعالى اعلم واما الوفق السباعي ضلعه
١٧٥ وله من الكواكب المريخ واليه الاعمال للانفصال خصوصا وقد يكون للاتصال عند الحاجة
واحسنه ان يكون المريخ في شرفه او بيته من نظر سعد الزهره او المشتري او الشمس على نظر
تسديس او تثليث هذا للاتصال واما الانفصال فمن بيت وباله او هبوطه على تربيع القمر
او مقابلة زحل وتربيع عطارد وصفة الكسر فيه غايته ستة فاذا كان ١ ففي البيت الثالث
والاربعين او ٢ ففي السادس والثلثين او ٣ ففي التاسع والعشرين او ٤ في الثاني
والعشرين او ٥ ففي الخامس عشر او ٦ ففي الثامن وهذا غاية الكسر فيه وهذه صورة
الوفق السباعي الطبيعي كما تراه

٤٠	٢٣	١٣	٤٥	٣٥	٨	١
٣٢	١٥	٥	٣٧	٢٧	١٠	٤٩
٢٤	١٤	٤٦	٢٩	١٩	٢	٤١
١٦	٦	٣٨	٢٨	١١	٤٣	٣٣
٨	٤٤	٣٠	٢٠	٣	٤٢	٣٥
٧	٣٩	٢٢	١٢	٤٤	٣٤	١٧
٤٨	٣١	٢١	٤	٣٦	٢٦	٩

واما الوفق الثماني الذي
هو اقسام المشتري وضلعه ٢٦٠ فاحسن اوقات وضعه

والمشتري في السرطان في بيت شرفه مسعود من نظر الزهره بتثليث او تسديس وعليه
نظر الشمس من تسديس وهو للاعمال الصالحة والكسر فيه غاية الى ٧ فاذا كان ١ يكون
في البيت السابع والخمسين او ٢ ففي التاسع والاربعين فاذا كان ٣ ففي الحادي
والاربعين او ٤ ففي الثالث والثلثين او ٥ ففي الخامس والعشرين او ٦ ففي السابع
عشر او ٧ ففي التاسع وهذه وفق صورة الثماني الطبيعي

١٦	٥١	٥٤	٩	٨	٥٩	٦٢	١
٥٣	١٠	١٥	٥٢	٦١	٢	٧	٦٠
١١	٥٦	٤٩	١٤	٣	٦٤	٥٧	٦
٥٠	١٣	١٢	٥٥	٥٨	٥	٤	٦٣
٣٢	٣٥	٣٨	٢٥	٢٤	٤٣	٤٦	١٧
٣٧	٢٦	٣١	٣٦	٤٥	١٨	٢٣	٤٤
٢٧	٤٠	٣٣	٣٠	١٩	٤٨	٤١	٢٢
٣٤	٢٩	٢٨	٣٩	٤٢	٢١	٢٠	٤٧

واما الوفق التساعي الذي هو من اقسام زحل وضلعه ٣٦٩ فهو مطلح للاعمال
الرديه لاسيما اذا كان زحل على تربيع المريخ او عطارد وان اردته للاعمال الجيدة فاصلح
حال القمر او الشمس او السعدين الزهره والمشتري من تثليث او تسديس فهو من اعمال الكوكب
والكسر فيه غاية الى ٨ فاذا كان ١ فيكون في البيت الثالث والسبعين او ٢ ففي
الرابع والستين او ٣ ففي الخامس والخمسين او ٤ ففي السادس والاربعين او ٥ ففي السابع والثلثين او ٦ ففي الثامن
والعشرين او ٧ ففي التاسع عشر او ٨ ففي العاشر وهذه صورة الوفق التساعي الطبيعي

٧٠	٥٩	٣٨	١٦	٧٦	٥٥	٤٤	٢٢	١
٥٠	٣٩	٢٨	٦	٦٦	٥٤	٣٣	١٢	٨١
٤٠	١٨	٧	٦٧	٥٦	٣٤	١٣	٧٣	٦١
٦٠	٢٩	١٧	٧٧	٤٦	٤٣	٢٣	٢	٧١
٢٠	١٩	٧٨	٥٧	٢٥	٢٤	٣	٧٢	٥١
٣٠	٨	٦٨	٤٧	٢٦	١٤	٧٤	٦٢	٤١
٩	٧٩	٥٨	٣٧	٣٥	٤	٦٤	٥٢	٣١
١٠	٦٩	٤٨	٣٦	١٥	٧٥	٥٣	٤٢	٢١
٨٠	٤٩	٣٨	٢٦	٥	٦٥	٦٣	٣٢	١١

انتهى ما ذكره من الاوفاق للسبعة الكواكب وقد ذكرته
مستوفى وجمعت متفرقته واما ماعداه من الاسماء فلم
اكتبه لان من قصد اسماً مناسباً لحاجته وغرضه فلا يحتاج
الى ذلك اذ هو معروف سهل وكذلك ما ذكره من كثرة

الاوضاع والصناعات في وضع الرباعي لم التفت عليه اذ هو شيء خارج عن غرض الخلاص
وقد ذكر اوفاقاً كثيره لها منافع وخواص مجربة رايت ان اذكر منها هاهنا جملة صالحة مع
مراعات الاختصار وعدم التطويل والاكثار فاقول وبالله التوفيق لبط حي قيوم وهذا وفقه اذا
اردت ان تركبه ففي يوم الاحد عند طلوع الشمس ويكون الطالع سعداً متصلاً بالسعود و
ذكر الاسم قبل كتبه مائة مرة وبعد ان تكتبه ٣٤ يحيي الله ذكر حامله وييسر له الارزاق المتعسرة
ويرزقه قبولاً ومهابة ووجاهة عند الخلائق وصورة الوفق صورة التكسير

٤٢	٤٥	٤٩	٤٦
٤٨	٤٧	٤٤	٤٧
٤٨	٥١	٤٤	٤١
٤٥	٤٠	٤٩	٥٠

وفق حي قيوم صورة البسط وهو من اعمال الزهره مع اتصال الشمس من تثليث او تسديس

ح ى ق ي و م
م ح و ي ى ق
ق م ي ح ى و
و ق ى م ح ى
ى و ق ح م ى
ى ى م و ق ح

ومن اعمال لها ايضاً ملك قدوس يكتب وفقه يوم الخميس والطالع
الحوت او القوس في ساعة المشتري ويبخر بعود وعنبر ويذكر روح
ذلك اليوم باسمه وهو صهد قائيل ويقول اللهم بحقك يا ملك يا قدوس
يا سلام طمن من قلب ... حتى تجعل قلبه مجذوباً الى ويذكر الاسماء
٢٦٠ مره فانه يعمل في المحبة ما لا ينكر عمله من العطف والشفقة ويقول عند الكتابة اجب
يا صهد قائيل وتوكل بعطف ... قلب ... الى محبة ... وعجلاً عجلاً بحق اسم
الله القدوس السلام وسيروه وما امرنا الا واحد كلمح البصر ولا حول ولا
قوة الا بالله العلي العظيم وهذا وفق ملك قدوس عدده ٢٦٠

م ل ك ق د و س

٦٤	٦٨	٧١	٥٧
٧٠	٥٨	٦٣	٦٩
٥٩	٧٣	٦٦	٦٢
٦٧	٦١	٦٠	٧٢

وفق اية الكرسي قال البوني منها من كسرها حتى يخرج الشاهد
وجمع اعدادها وركبها وفقاً في شرف القمر كانت له حرزاً و
تكون حاملة مقبولاً مكرماً مهاباً عند الملوك فمن دونهم ويقبل
كلمته عند كل احد وهذه صورة الوفق ضلعه ١٣٦٧٣

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

وفق بارئ مصور وهو من اقسام عطارد والزهره باتصال
سعد من تثليث او تسديس ولها خاصة عظيمة في العطف
والمحبة اذا اردت ذلك وكسر اسم المطلوب مع الاسمين
الشريفين وركبهم وفقاً مربعاً واكتب الحروف حول
الوفق في ساعته من يوم الاربعاء والقمر صالح الحال فيما يوافق الخاصة والمناسبة واذكر
الاسمين بقدر عددهما ويسمي روح ذلك اليوم ويقول هذه الاسماء صور في قلب
فلان بن فلانة حتى لا يرى غير فلان بن فلانة وسمي روح الوفق وهذا الوفق وما يكتب حوله ضلعه
وقال القاضي مجد الدين الفيروزابادي من ركبه

١٣٧	١٣٠	١٣٤	١٢٩
١٢٢	١٣٠	١٣٦	١٣١
١٣١	١٢٥	١٣٨	١٣٥
١٣٩	١٣٤	١٣٢	١٢٤

اية الكرسي
مقلوبة من اولها الى اخرها م ي ط ع ل ا
هكذا الى اولاية ودفنها في دار عدوه او ظالم خربت الدار
وتعطل ربتبسها وصح بالتجربة وفق قوله سلام قولاً من رب رحيم قال البوني فيها

في يس اسم من اسماء الله الحكيمة من عشر عليه بسر الحروف ولكتبه ومحاه وهو طاهر مستقبل القبلة
وشربه عدد الاسماء اياما انطقه الله بالحكمة وابان له سر العوالم واختصر الكلام في فضايلها
بما لا يحصى قال وهو قوله تعالى سلام قولا من رب رحيم وهذا وفقها عدد الايه واعدادها
وقيل انه اسم الاعظم اذا كتب في لوح مغناطيس او ذهب فان
حامله يكون مقبولاً مهاباً وجيهاً عند الاكابر فمن دونهم ويطاع في جميع حالاته

٢٠٤	٢٠٧	٢١٠	١٩٧
٢٠٩	١٩٨	٢٠٣	٢٠٨
١٩٩	٢١٢	٢٠٥	٢٠٢
٢٠٦	٢٠١	٢٠٠	٢١١

واموره وقد نص عليه انه لوح الطاعة فمن اراد عملها فليكن في ساعة مناسبة للحال
ويجعل الشمس صاحبة الطالع مسعوده في نظر المشتري بريه من النحوس باتصال السعود واحسنه ان
تكون الشمس في شرفها او في بيتها اذا لم يوافق شرفاً مسعوداً فان وافق ساعداً فالمحموده
سواه فان اردته مشاهداً فقد قال بعضهم ان المشاهد يجوز فضيلتان ليستا في الاول
بركة الايه نفسها مرصده وتحتها اعدادها وهذه صورة المشاهد وهو المشار اليه بالنفع
العظيم فهو ر وفيها

رحيم ٢٥٨	من رب ٢٩٢	قولا ١٣٧	سلام ١٣١
١٣٦	١٣٢	٢٥٧	٢٩٣
١٣٣	١٣٩	٢٩٠	٢٥٦
٢٩١	٢٥٥	١٣٤	١٣٨

رحيم	من رب	قولا	سلام
سلام	قولا	من رب	رحيم
من رب	رحيم	سلام	قولا
قولا	سلام	رحيم	من رب

واما فضل سورة القدر
قال بعضهم مررت في بريه
بشاه ميتة لم يقربها الذيب
او قال الذباب ثم رجعت بعد مدة وهي بحالها فعجبت من ذلك وقربت عنها و
تاملتها فوجدت في قرنها انبوبة نحاس احمر فاخذتها وفتحتها فوجدت فيها سورة القدر

ملكوبة مقلوبة من اخرها الى اولها فلما اخذ تها كبر عليها الذنب واكلها ومن اخذ
اعدادها وركبها وفقا ونقشه فى طالع سعد وجعل للمشترى ولابنة الطالع ورب الثامن
وجعل لزحل نشركه من تثليث اوتسديس لتكفير سره فهو الصواب فحامله يكون محفوظا
سفرا وحضرا محروسا من الشياطين والسلاطين والظلمة والجبارين ويكون معظما
مكرما معززا فى اعين الخلق ويزداد ساعة وحفظا وفهما ويسلم من امراض الراس
وعلله ويكون معدن الكتابة مايكون لحال الطالع الذي يريد يلبه فيه على قدر مزاج
الكوكب الذي يريد ان تجعله رب الطالع وهذا واذا اكتبت في فص خاتم ذهب في
شرف الشمس واتصال المشترى برى من النحوس ويكون الكتابة بالعلم الهندى و
واعدادها ٦٧٢٥ فان لابسه يكون معظما مكرما محفوظا من جميع الافات
وان نقشت فى شرف الشمس واتصال زحل كان مخصوصا بحفظ الرمد وان اردته
لعين الرمد اجعل الاتصال بين الزهره والمشترى اوالشمس والزهره بين هذين
الكوكبين السعيدين قوله تعالى وينصرك الله نصرا عزيزا
من خواصها النصر على الاعدا من نقشها فى شرف
القمر فى خاتم فضة والقمر بري من النحوس متصلا باحد

١٦٨١	١٦٨٤	١٦٨٧	١٦٧٢
١٦٨٦	١٦٧٣	١٦٨٠	١٦٨٥
١٦٧٥	١٦٨٩	١٦٨٢	١٦٧٩
١٦٨٣	١٦٧٨	١٦٧٧	١٦٨٨

السعدين يكون حامله منصورا مظفرا اجتماتوجه خصوصا على الاعداء فى الحرب

في شرف الشمس

وعدد حروفها واعدادها وهذا وفقها

٢١٩	٢٢٢	٢٢٥	٢١٢
٢٢٤	٢١٣	٢١٨	٢٢٣
٢١٤	٢٢٧	٢٢٠	٢١٧
٢٢١	٢١٦	٢١٥	٢٢٦

قوله تعالى ان ينصركم الله فلا غالب لكم من نقش وفقها في
فص خاتم فضة فى شرف القمر بريا من النحوس وحمله كان
منصورا على الاعداء غالبا لهم وان كان بعضهم لبعض ظهيرا وعدد حروفها
واعدادها وهذا وفقها
النور فى الثلاثي ولم نضع

٣٣٣٠	٣٣٣٣	٣٣٣٩	٣٣٣٢
٣٣٣٥	[illegible]	٣٣٣٩	[illegible]
[illegible]	٣٣٣٨	٣٣٣١	٣٣٣٨
٣٣٣٢	٣٣٣٧	٣٣٣٥	٣٣٣٧

وتقدم الكلام على وفق حروف
هناك صورة المشابهة وهذه الصورة المشابهة
قوله تعالى وعد الله الذين امنوا

ن ى	ق	طس	المص
٦٠	١٠٠	٦٩	١٢١
٦٨	١٦٢	٤٩	١٠١
١٦٣	٧١	٩٨	٥٨
٩٩	٩٧	١٦٤	٧٠

منكم وعملوا الصالحات ليستخلفنهم فى الارض الى قوله امنا
يكتب للملوك والرؤساء وارباب الولايات فى ذهب او
يحمله فى كاغذ اما فى شرف الشمس او في شرف القمر سالمين من النحوس على نظر تسديس
المشترى او الزهرة وقد يتمكن الاتيان وهذا وفقه ضلعه
وفق ايات الحفظ ومجموع اعدادها ٣١٦٢٢ وهي قوله
تعالى ولايؤده حفظهما وهو العلى العظيم وهو القاهر فوق
عباده ويرسل عليكم حفظة ان ربى على كل شئ حفيظ فالله

٢٨٦٢	٢٨٦٩	٢٨٦٨	٢٨٥٣
٢٨٦٤	٢٨٥٥	٢٨٦١	٢٨٦٦
٢٨٥٦	٢٨٧٠	٢٨٦٣	٢٨٦٠
٢٨٦٤	٢٨٥٩	٢٨٥٧	٢٨٦٩

خير حافظا وهو ارحم الراحمين له معقبات من بين يديه ومن خلفه يحفظونه من امر الله

وحفظناها من كل شيطان رجيم انا نحن نزلنا الذكر وانا له لحافظون وكنا لهم حافظين
وربك على كل شئ حفيظ وحفظا من كل شيطان مارد والله حفيظ عليهم وما انت عليهم
بوكيل وعندنا كتاب حفيظ لكل اواب حفيظ بل هو قران مجيد فى لوح محفوظ وان عليكم
لحافظين ان كل نفس لما عليها حافظ وحفظا ذلك تقدير العزيز العليم وفقها
فمن كتبها فى كاغذ اعني الايات ونقش وفقها بالاعداد
وحمله لم يزل محفوظا فى السفر والاقامة واما الايات
وهي ايات الشفا وهي قوله تعالى ويشف صدور
قوم مومنين وشفاء لما فى الصدور قل هو للذين

٧٩٠٦	٧٩٠٩	٧٩١٣	٧٨٩٩
٧٩١٢	٧٩٠٠	٧٩٠٥	٧٩١٠
٧٩٠١	٧٩١٥	٧٩٠٧	٧٩٠٤
٧٩٠٨	٧٩٠٣	٧٩٠٢	٧٩١٤

امنوا هدى وشفاء وننزل من القران ما هو شفاء ورحمة للمومنين فيه شفاء للناس
واذا امرضت فهو يشفين اعدادها ضلعه اذا تليت على مريض
شفى واذا اكتبت فى جام طاهر ومحيت بماء وسقى مريضا شفي ويترك لبعض الماء
يمسح به الجسد ويعلق عليه الوفق واذا اكتبت للزمن في لوح فضة فى شرف القمر وهو بري
من النحوس فان حامله لايمرض ابدا وينفع لازالة السحر وعلى العقود مجرب صحيح وهذا وفقها
ادعية الاهوال اعددت لكل هول الفا فى الدنيا والاخره
لا اله الا الله ولكل هم وغم ما شاء الله ولكل نعمة الحمد لله ولكل

٢٠٠٣	٢٠٠٧	٢٠١٠	١٩٩٦
٢٠٠٩	١٩٩٧	٢٠٠٢	٢٠٠٨
١٩٩٨	٢٠١٢	٢٠٠٥	٢٠٠١
٢٠٠٦	٢٠٠٠	١٩٩٩	٢٠١١

رخاوشدة الشكر لله ولكل اعجوبة سبحان الله ولكل ذنب استغفر الله ولكل مصيبة
انا لله ولكل ضيق حسبي الله ولكل قضاء وقدر توكلت على الله ولكل معصية لاحول ولاقوة
الا بالله وهذا وفقها ضلعه ١٣٢٧٤ فاذا تليت هذه
الكلمات عند نزول الاهوال والكرب فرج الله عن قايلها كل
معضلة ومن جمع اعدادها وركبه وفقا ووضع فى لوح فضه او

٣٣١٨	٣٣٢١	٣٣٢٤	٣٣١١
٣٣٢٣	٣٣١٢	٣٣١٧	٣٣٢٢
٣٣١٣	٣٣٢٦	٣٣١٩	٣٣١٦
٣٣٢٠	٣٣١٥	٣٣١٤	٣٣٢٥

كاغذ فى شرف القمر وعليه نظر عطارد من تثليث اوتسديس بريا من النحوس متصلا بالسعود
لم يزل حامله فرحا مسرورا ولا كرب ما دام عليه واذا اكتبت فى كاغذ فيحمل الفصه
قوله تعالى الله نور السموات والارض مثل نوره كمشكوة فيها مصباح من قراها وهو مكروب
فرج الله كربه وشرح صدره ومن ركبها وفقا فى شرف عطارد مسعودا بالقمر فى صعود
نفسه اوالقمر مسعودا بعطارد برى من ملايمة النحوس فمن حمله كان فرحا مسرورا ما دام عليه
وصح بالتجربة وهذا وفقه وضلعه وفق هذه الاربعة الاسماء
ياعلى ياعظيم ياحليم ياكريم وقيل هي الاسم الاعظم مجموع اعدادها
١٩٣٢ من ركب وفقها في لوح ذهب فى شرف الشمس

١٠٨٧	١٠٩١	١٠٩٤	١٠٨٠
١٠٩٣	١٠٨١	١٠٨٦	١٠٩٢
١٠٨٢	١٠٩٦	١٠٨٨	١٠٨٥
١٠٩٠	١٠٨٤	١٠٨٣	١٠٩٥

بريه من النحوس فى صعود نفسها على نظر المشترى من تثليث اوتسديس وجعل للزهره
شركة لم يزل معظما مكرما محللا مهابا ويعلوا على جميع الناس ويسخر له كل جبار عنيد

وفضائله لاتحصى وهذه صورته

٣٨٢	٣٨٦	٣٨٩	٣٧٥
٣٨٨	٣٧٦	٣٨١	٣٨٧
٣٧٧	٣٩١	٣٨٤	٣٨٠
٣٨٥	٣٧٩	٣٧٨	٣٩٠

وفق يابديع العجايب من
وصغ فى لوح فضه خالصه
فى شرف القمر بريا من النحوس
وحمله ازداد رغبته فى العلوم
واعطى من شرف القدر
نفسه من رحمه الله ماييسره
مالم يعطه من قبله وراى فى
بره فيما مضى ونال بركه وخيرا متواترا وراى من عجايب صنع الله به مالم يحصه ومن
ذكره عند المهمات ١٢٠٠ مره نظر من صنع الله به مالم يكن له فى حساب وفى غير المهمات
تقسم اوقات الذكر فى النهار وهذا وفقه وضعه

٩٣	٩٦	٩٩	٨٦
٩٨	٨٧	٩٢	٩٧
٨٨	١٠١	٩٤	٩١
٩٥	٩٠	٨٩	١٠٠

قوله تعالى
ان الذي فرض عليك القران لرادك الى
معاد من اراد
سفرا وكتبها فى جدرات بيته لمراد وتفتها فى
الجدار فان
الله تعالى يعيده الى منزله سالما غانما معافا من الافات قلت يقراتها عند الخروج
للسفر يعطى ذلك وقد جربته مرارا وصح ومن جمع اعدادها ونقشه وفقا وحمله فى السفر
كان كذالك ولم يزل محروسا من جميع الافات ويرجع سالما معافا غانما ذاكا
ولم يزل معظما مكرما وهذه صورة الوفق المذكور وضعه

٦٨٨	٧٠١	٧٠٥	٦٩١
٧٠٤	٦٩٢	٦٩٧	٧٠٢
٦٩٣	٧٠٧	٦٩٩	٦٩٦
٧٠٠	٦٩٥	٦٩٤	٧٠٦

قوله تعالى قل اللهم مالك الملك الى بغير حساب من تلاها
على طهارة بعد صلوة الاشراق اربعين مرة ييسر الله تعالى

عليه اسباب الدنيا والاخرة وان كان مديونا قضى الله تعالى دينه ورزقه من حيث
لايحتسب وفتح له ابواب الخير ولم يزل مرزوقا ملطوفا به ومن اخذ اعدادها وركبها وفقا فى
لوح ذهب او فى فضة بمحلول الذهب فى شرف الشمس بريه من النحوس فى ضوء نفسها و
عليها نظر المشترى او الزهره من تثليث او تسديس وان اتفق فى شرف الزهره او المشترى
كان احسن وحامله لم يزل فى رعاية الله تعالى وتيسر له الارزاق ويقضى دينه وتيسر
اسباب الدنيا والاخره وهذا وفقها وضعه

٣٠٢	٣٠٥	٣٠٩	٢٩٤
٣٠٧	٢٩٥	٣٠١	٣٠٦
٢٩٦	٣١٠	٣٠٣	٣٠٠
٣٠٤	٢٩٩	٢٩٧	٣٠٩

خاتمة فى فوايد شتى
عن الفصول المتقدمة وبتمامها يتم الكتاب
انّ الله تعالى
تقدم الكلام على اوقات الكتابة ومقادير
الكواكب وغير ذلك
وساذكر الان مراتب المقارنة واعداد البروج والتربيع المقارنة هى المجاسده وهى
البعد بين الكوكبين بدرجة واحدة والتسديس ان يكون بين الكوكبين ستين درجة
ويكون البعد بينهما برجين وهو الثالث من موضع صاحبه مثاله ان يكون المشترى فى الحمل
والقمر فى الجوزا والتربيع ان يكون بينهما تسعين درجة ويكون احدهما فى البرج الرابع من
صاحبه والتثليث ان يكون بينهما مايه وعشرين درجة ويكون احدهما فى البرج الخامس
من صاحبه والمقابله ان يكون بينهما مائة وثمانين درجة مثل ان يكون القمر فى الحمل والكواكب فى
الميزان والمجاسدة اجتماعهما فى برج واحد كما تقدم قال صاحب المنتقى وذكر الاخبار من نقلة التوريه

ان هذه العشر الكلمات نزلت مكتوبة فى الالواح بالذهب ملمعه بالنور بين الاسطر والاسما او مكتوبة بالنور و
منافعها وفضلها لاينحصر ومن حملها على طهارة كان فى حفظ الله تعالى ورعاية ولاينا له سم ولا غم ولا
يعترى جسمه مرض ولا علة ابدا وهى هذه العشرة الاسماء انوخى اذوناهى الوهوخا اشيا نهو
صنحا ما ارض نمرايم ممات عبوديم اوتهيالخا الوهيم احارتم ويكتب فى اخرها يا هذا
انا الله ربك الذى اخرجك من بلاد العبودية لايكون لك الها غيرى ومن ذلك من
قال عقب كل صلوة لاحول ولاقوة الا بالله العلى العظيم ثم قال ياقيوم يا قديم يافرد يادايم يا احد ياصمد مائة
مرة ودعا على خصمه وسماه باسمه واسم امه فانه يموت جرب وصح ومن ذلك سوره نوح عليه السلام من قراها
على ظالم سبعمايه مرة وقيل الف مرة فما يمضى له اسبوع الا وقد اهلكه الله تعالى واراحه منه الا ان يكون
جبارا او ذا سلطان فانه لايموت حتى يمضى عليه الحول وسورة الفيل وسورة الزلزلة كذلك قال مختصره
وفقه الله تعالى قد اتيت على جميع مافى المنتقى من الفوايد فعظمت فيه الصلات والعوايد ولم
ادع ادنى فايدة الا ذكرتها وهنا كمل ماارادت اختصارها انتهى واما اعداد الاسماء والايات
والتطويل بالحكايات فلم التفت اليه ولم اعول عليه والله المسئول ان يجعل ذلك خالصا لوجهه الكريم و
مقربا له من جناب النعيم وحسبنا الله ونعم الوكيل ولاحول ولاقوة الا بالله العلى العظيم وصلى الله
تعالى على سيدنا محمد وآله وصحبه الاجمعين

تمت

تم تم تم

يافتاح

رب يسّر بسم الله الرحمن الرحيم وتمم بالخير

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على محمد وعترته الطاهرين اما بعد بدانكه اين منتخبى است
در قواعد وضوابط علم جفر كه از كتب علماى ما تقدم بقدر احتياج بجهت كفايت ان جمع نموده ايم
واز بسيار اندك واز هرجا اشارهٔ واز هر نسخه نكته واز هر كلامى كنايتى آورده ايم كه در محل احتياج
كافى وشافى ونزديك بفهم باشد مر كسانى را كه در اين علم مهارتى داشته باشد والله ولى التوفيق
باب اصل همه جفرها جفر جامع كبير است وبايد دانست كه مراد از لوح محفوظ جفر جامع است
كه ان از حضرت عزت بحضرت رسول صلى الله عليه وآله واز انحضرت بامام مطهر على بن ابى
طالب صلوات الله عليه واز انحضرت بحسنين وهمچنين بحضرت صاحب الزمان عليهم السلام رسيده
واصل سر اين علم در نزد ايشان است وانچه حال درميان علماى جفر واعداد انتشارى
دارد كردى وشمه از ان است وقواعد مالا يحصى دران قرار داده اند وهر عالى وهر دانا
دران قسمى از اقسام وگونه ى از انجا عمل نموده واز ان فايده وبهره يافته ودران دستورات
وقواعدات متعدده بلانهايه قرار داده اند وهريك را كه ملاحظه مى نمايى از روى عقل ودانش
وبينش يقين ميشود كه هريك چه قدر مشقت كشيده وخونابه خورده اند وچندين سال عمر صرف

نموده وبچه تصدیع ومحنت بدست اورده واین درگران بها واین گنجینه اسرار خدا را بکسی
اسان نداده اند واگر داده اند بعد از مدت ها مدید وعهد های بعید که اشخص را ازموده اند
ودانسته اند که مرتکب امر نامشروع واذیت مسلمانان وسبب هوای مردمان وباعث
فتنه دوران نخواهد بود رمزی باو نموده اند اگر هوشیار وزیرک بوده دبوده واگر غفلت
ورزیده لایق ان گوهر نبوده پس باید اینها همه را لازمه این علم داند واز خدای تعالی بترسد
وبنا اهل ندهد هرچند جان در خطر باشد ومال او در معرض تلف باشد واگر بنا اهل دهد روزگار
برمردم بشوراند وعرض وعصمت خلق ببرد ودر مال تلف کند وخلق را از هم برادر دو
شورش در عالم افکند وروزگار خود را تباه کند وخود را وخلق را بهلاکت اندازد وتو مواخذ
باشی وزیاده برین این محتاج بنصایح نیست هرکس ادراکی دارد همین قدر بس است مصرع در خانه
اگر کس است یک حرف بس است بدانکه اول این علم را حق تعالی بر لوح محفوظ بقلم قدرت رقوم
نموده واز انجا بمیکائیل الهام نمود واو بجبریل وجبریل بادم وادم بنوح واو بشیث وهمچنین
تا بحضرت رسول از رب العالمین جفر جامع نزول فرمود واز انحضرت بامیر المومنین تا بحضرت
صاحب علیهم السلام چنانکه دانستی والله الموفق والمعین وبباید دانست که رموز واشارات
این علم وتعلیم ان از ادم علیه السلام سینه بسینه پیغمبران باوصیا واولیا واوتاد وابدال
واهل الله وصلحا وعلما وفقرا وعباد ومومنان دمبدم ونفس بنفس وسینه بسینه می سپرده اند

وقلم وکاغذ وکتاب را ازوی دور میداشته اند که قلم دوزبان غماز ومداد روسیاه بود
ونامحرم این سر میداشته اند تا انکه بعد از انها حضرت سید المرسلین رخصت فرمودند که برقوم
بصحایف وکتب مخفی درمیان اهل بیت اطهار بوده باشد فایده در دانستن رموزات واشارات
این علم را لابد است که ادمی بداند واکثر این قواعد ومنتخبات از روی کتاب مشارق الانوار
سید الاجل الاکرم سید هاشم اصفهانی که مولود شریف ایشان در اکره ووالد بزرگوار
ایشان در خدمت علمای هندوستان وممالک هند مشهور بسید مرتضی الحسینی الطباطبائی
است وسید هاشم میفرماید در کتاب خود که نود وشش سال از عمر من گذشته بود که این کتاب
را جمع وتمام کردم وشصت سال سیاحت کرده ام وبیست سال در اکره تحصیل علوم کرده بودم
وشانزده سال طفل ودر مکتب بوده ام ودران شصت سال از هندوستان تا بحد کوبان مغرب
ونواحی فرنگ وسمت دمرقاپی وهشترخان وکل ایران وتوران وروم را سیر کردم
وعلوم بسیار تحصیل کردم هیچ علم بهتر از علم صرف ونحو وفقه وحدیث نیافتم بعد از انها علم طب
وبعد از ان علم اعداد وجفر وبعد از انها نجوم وبهترین علوم غریبه علم جفر است که تمامی
ان علوم ازان بیرون می آید واین کتاب را در علم جفر تصنیف کردم ودر هر علم کتابی
بیادگار درمیان خلق گذاشتم ومرا بهتر از علم دین وجفر علم دیگر بنظر نیامد لکن طالب این علم را
لابد است که این اشارات ورموز را بداند هرچند در این علم ادمی بسیار خواند ونویسد بهتر بود

ودر خواندنش اندیشه کند که تمام رموزات او را معلوم کند وسرایر مشکل الفهم وپوشیده های ان
ودشواریهای ان بروی اسان گردد ودقایق ونکات ان بروی روشن شود اگرچه
همه انها را پنهان نکرده اند بنحوی که کسی بان راه نبرد ولیکن چندان هم اشکارا نکرده اند که
هر بی سواد وبوالهوسی تواند براو دست یابد هر دانا بقدر علم ودانش خود بران پی می برد
وبهره برمیگیرد وخداوند یکتا راه نمایت مرشدکان را بحق فایده علم تکسیر علم مبارک
ومیمون وعلم فرح اورنده است برخلاف اعداد وسحر ونیرنج ونجوم که غم ونکبت وکدورت
وافلاس دارد وجفر ندارد واول این علم را از سفر ادم پیدا کرده اند واز ان کارهای
عمده وعملهای شایسته کرده بمراتب عالیه رسیده اند اگر عاقلی قدر علم نگاه دار تا قدر
تو زیاده گردد وعلم را خوار مدار تا خوار نگردی واز اهل دریغ مدار تا از سر علم بی بهره
نگردی وبنا اهل مده تا علم از سینه ات محو نگردد ودر تنهای بخوان وبنویس تا ان را در
یابی این سر پوشیده در سر راه ها وبازارها ومعرکه ها ومجالس ها مجو ودر جاهای نامناسب
مکن که هرچند سعی کنی چون بخلوت روی ودران نگری تمام غلط خواهد بود علم علم سینه
است وسینه خلوت خانه الهی است پس در خلوت با اهل ان بگوی وبخوان وبفهم وبفهمان
تا ثمر الذت حاصل گردد وازان توانی بهمه مقصودات رسید والله اعلم فایده در باب
دانستن رموزات این علم بدانکه در هر بلادی ودر هر زمینی ودر هر مکانی بلغتی وبرمزی

وباشارتی این علم را میگویند ومیخوانند ومی نویسند بدان وبفهم ودرک نمای ودر سینه نگاه دار
که در کتاب هووی ندارد ودر دستور اصطلاح اهل جفر حرف را درجه نامیده اند وسطر را اسم وزمام
وبرج وحصه نامیده اند وباب را بیت وسهم خوانند وچون درجای بگویند در تکسیر کردن
که تکسیر کن درجه درجه یا گویند حرف حرف یا گویند منصوب ومغلوب یا گویند صدر ومؤخر
یا گویند حضیض واوج یا گویند نزول وصعود یا رفع همه مدعا از حرف است وزمام باب او
سطر باشد که باب ازوی تکسیر کنند ووی را المخرج باب نیز گویند وگاه سهم را اطلاق بر مقام
افتاب کنند وان دوازده است بعدد ١٢ ابروج که افتاب در هر یکی شب وروز بود فایده
از جمله قواعد قویه معتبره کلیه منتخبه مختره معزره نادره بی مانند ان تکسیر جفر کبیر است که موسوم
ببحر جامع وجفر ابیض وجفر کبیر ولوح محفوظ وبحر لایزالی وکنز الله است وواضع ان اسد الله
الغالب علی ابن ابی طالب علیه السلام است وبهترین ونیکوترین وکاملترین همه قواعد است
وهرکس بقدر ادراک ازان بهره می یابد اما بدون استاد وارشاد ومرشد کامل از
قبیل شخصی است که از برای بالا رفتن بام بلند تعبیه از ریگ روان کند هرچند ان ریگ
را بر روی هم ریزد وخواهد که بسر بام رود ان ریگ قرار نگیرد وباندک نسیم از
هم بریزد وما دام که استاد نبود از پیش خود بهره نبرد وغیر این قواعد های دیگر از ائمه
وائمه هدی وعلما وحکما واهل تجربه ها ونکته ها بسیار است اما بهترین همه قواعد این قواعد است

واین جفر ابیض کبیر که موسوم بجفر جامع است از سید اوصیا علی المرتضی علیه السلام بسند
های صحیح وارد شده وان ۲۸ جزو است و مدعا از جزو حرف است یعنی ۲۸ حرف و هر
حرفی در ۲۸ صفحه کتابت تکسیر ان تمام میشود که هر جزوی چهارده ورق و هر صفحه ازان
۲۸ سطر و هر سطری ۲۸ خانه و هر خانه ۴ حرف مرقوم میگردد واز هر سطر منسوب
ابجد خوانده میشود و نازل هم در هر سطر خوانده میشود و تمامی این از الف تا غین
صفحه در باوشد جزو کتابی است و هر جزوی چهارده
ورق و هر ورقی صفحه که هر جزوی بست هشت صفحه باشد واین صفحها
سطر دارد و هر سطری خانه واین صفحه در شماره خانه خانه و هر
خانه ازان منزلی حرف است و حروف این جمعش حرف است
دربیان دانستن و نوشتن صفحات جفر جامع و قاعده رقم ان چنان است که حرف
اول را جزو گویند و حرف دویم را صفحه و سیم را سطر و حرف چهارم را خانه از ابتدای
صفحه اول که خانه اول است الف است تا باخر کتاب خانه اخرین که غین است بهمین
دستور انرا میزان دانند و طریق نوشتن باین نوع است که صفحه اول در سطر اول در
خانه اول کتاب جفر جامع چهار الف باین نوع ١١١١ می نویسند که الف اول حافظ
مرتبه جزو است و ثانی حافظ صفحه و ثالث حافظ سطر و رابع حافظ خانه و در خانه دویم

در جنب

در جنب خانه اول است ١١١ب رقم می نمایند که تغیر در خانه فقط شده و در خانه سیم
پهلوی خانه دویم است این ١١١ج و در خانه چهارم این ١١١د و همچنین تا بخانه اخر
سطر که این است ١١١غ رقم شود و در سطر دویم صفحه اول که سطر زیرین همین سطر است
باین نوع نوشته میشود و چون ان سطر تعلق به سطر دارد و سطر دویم است حرف سطر
تغیر یافت بمخرج دو که ب باشد باین قسم نوشته شد ١١ب١ و خانه دویم ١١بب و خانه سیوم
١١بج و همچنین تا بخانه اخر که ١١بغ نوشته میشود و باقی را تا باخر صفحه باین قسم
سطر و خانه بنحوی که نمودیم تغیر حرف میدهند تا صفحه اول تمام شود و چون بصفحه دویم رسد
در سطر اول در خانه اول چون تعلق بصفحه دارد حرف صفحه تغیر داده بمخرج ب واین چنین نویسند
اب١١ و خانه دویم این اباب و چون خواهد که جزو دویم نویسد پس حرف جزو تغیر
یافت چنین نویسند ب١١١ خانه دویم ب١١ب و برین قیاس باقی صفحها که جزوها
بهمین دستوری نویسند تا صفحه تمام شود که خانه اخرین صفحه است اخر کتاب
چهار غین نوشته پس جزوها را تغیر در حرف اول باشد که
منسوب بجزو است و صفحه ها را تغیر در حرف دویم که منسوب بصفحه است
و سطرها را در حرف سیم و خانه ها را در حرف چهارم باشد بیت حرف اول علامت جزو است
حرف ثانی اشارت صفحه ! حرف ثالث علامت سطر است ! حرف رابع اشارت خانه !

دایره ابجد که اساس است

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	ي	ك	ل	م	ن
س	ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ

دایره ایقغ به ترتیب افلاک موضوع از ابجد

ا	ي	ق	غ	ب	ك	ر	ج	ل	ش	د	م	ت	ه
ن	ث	و	س	خ	ز	ع	ذ	ح	ف	ض	ط	ص	ظ

دایره اهطمی به ترتیب عناصر موضوع از ابجد

ا	ه	ط	م	ف	ش	ذ	ب	و	ی	ن	ص	ت	ض
ج	ز	ك	س	ق	ث	ظ	د	ح	ل	ع	ر	خ	غ

دایره ابتثی که اساس است

ا	ب	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ	ر	ز	س	ش	ص
ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق	ك	ل	م	ن	و	ه	ی

دایره ارغی از دایره ابتثی موضوع است بترتیب افلاک

ا	ر	غ	ي	ب	ذ	ف	ت	س	ق	ث	ش	ك	ج
ص	ل	ح	ض	م	خ	ط	ن	د	ظ	و	ذ	ع	ه

دایره احذشب بترتیب عناصر موضوع از ابتث

ا	ج	ذ	ش	ظ	ق	ن	ب	ح	ر	ص	ع	ك	و
ت	خ	ز	ض	غ	ل	ه	ث	د	س	ط	ف	م	ي

بدانکه خواص کتاب جفر مالایحصی است و حصول جمیع مدعیات ازین کتاب بشرایط مقرره میسر گردد
اول باید اسم مطلوب بسط نموده بعد بعدد درآورده و عدد مذکور را مرموز کند و بعربیه
مثل احمد که پنجاه و سه است جیم و نون نهادیم و بعربیه درآوردیم ثلث و خمسون شد مثال
این است ث ل ا ث خ م س و ن واین مرموز کردیم تا چهار مرتبه و هر مرتبه یکسطر
کذاشتیم و بعد ازان سطر پنجم را ملفوظی کردیم انگاه نظیره دادیم در دایره ثلثه که ابجد و
ایقغ و اهطم باشد و بعد حروف مکرر را حذف کردیم تا مساوی ۲۸ حرف درست باشد و باز
نظیره کردیم بدستور ۳ مرتبه و بعد ازان نظیره با سطر فوقانی او تکسیر نمودیم و یکسطر
گنجانیدیم و صدر موخر گردانیدیم جواب مطابق سوال بلا قصور بیرون می آید احتیاج بحروف خارج نیست
هذا فایده جلیله من الجفر تنبیک عن المستقبل من الاحوال والقاعدة فیها هی ان تکتب کیف حال
فلان مع فلان ثم بعد ذلک مرتبة علی القاعدة التی سنذکرها وهی من معجزات الامام علی الرضا
وضعها لما ارسل خلفه المامون فبعد التکسیر استخرج من السطر السادس هذه الحروف
ي ق ت ل و ه ب ا س م ا ر یقتلوه باسم فاذا اردت العمل بها تامل فی هذه
القاعدة تنال المطلوب القاعدة کیف حال الرضا مع المامون عدده ١٤٥٩ الف اربعمائة
تسعة وخمسون وعدد هذه الالفاظ العدد التی هی الف اربع مائة الی الاخر ١٧٣٥
والحاصل من السوال وعدده جمعها ٣١٩٤ استنطاق الجمع ب د ص ق ع ثم ینظر الی

لفظ عدد السوال الذي هو الف اربعماة تسعه وخمسين وتستخرج منه الحروف الذي
ليست في سطر السوال هكذا ت س ه خ ب ثم بعد ذلك تنظر الى سطر السوال الذي هو كيف
حال الرضا مع المامون وتسقط منه الحروف المكرره وتكتب ما استخلفته منها وهي ك ي ف
ح ال ر ض م ع و ن ثم تضيف منها الحروف التي كانت في لفظ العدد والتي هي ت
س ه خ ب وحروف الاستنطاق التي هي ب د ص ق غ ثم ترتب خالقة السوال
وحروف لفظ العدد وحروف الاستنطاق ستة مراتب في سطر واحد هكذا عشرات ك ی ف ح

الوف عشرات	احاد الوف	الوف	مات	احاد
غ	ب د ص ق	ت س ه خ	م ع و ن	ال ر ض

تنظر الى حروف هذا السطر وتعدها وتعد حروف ابجد هوز وتاخذ ثم الحرف الذي يساوي
عدده وثالثة مثلا عدد هذه الحروف واحد وعشرين وحرف الشين من قرشت واحد و
عشرين حروف ابجد والحرف الثالث من الشين هو حرف الثاء من تخذ ثم تحفظ الحرفين
المساويين للعدد والذي هما ش ث ثم بعد ذلك تنظر الى السطر المرتب وتاخذ الحروف
الثاني من مرتبة العشرات وهو ي ثم حرف الثاني من المات ع ثم اول الاحاد
ا ثم الحرف الثاني من الالوف س ثم الحرف الرابع من الاحاد ض ثم حرف الرابع
من احاد الالوف ق وتجعل هذه الحروف مرتبة ثم تاخذ حرف الشين الذي هو في
حفظك من حروف ابجد وتجعله اول مرتبة الثانية هكذا ش ثم تاخذ ثالث مرتبة الالوف

ه ثم تاخذ اول العشرات ك ثم اخرها ح ثم ثاني الاحاد ل ثم ثاني احاد الالوف د ثم
اول عشرات الالوف غ وتجعله اول مرتبة الثالثة وتاتي بحرف ثالث العدد من ابجد ث و
تجعله بحذاه ثم ثالث مرتبة الاحاد ر ثم اول مرتبة المات م ثم اول احاد الالوف ب ثم
رابع مرتبة المات ن ثم تاخذ حرف الرابع من مرتبة الالوف خ وتجعله اول مرتبة الرابعة
ثم اول مرتبة الالوف ت ثم ثالث مرتبة المات و ثم ثالث مرتبة العشرات ف ثم ترتب
مجموع هذه الحروف على اربع مراتب تحت ذلك السطر هكذا ك ی ف ح (عشرات) ال ر ض (احاد) م ع و ن (مات)
ت س ه خ (الوف) ب د ص ق (احاد الوف) غ (عشرات الوف)

ی ع ا س ض ق	ش ه ک ح ل د	غ ث ر م ب ن خ ت و ف

ش ه ك ح ل د ی ع ا س ض ق غ ث ر م ب ن خ ت و ف
ف ش د ه ت ك خ ح ن ل ب د م ي ر ع ث ا غ س ق ض
ض ف ق ش س و غ ه ا ت ث ك ع خ ر ح ی ن م ل د ب
ب ض د ف ل ق م ش ن س ي و ح غ ر ه خ ا ع ت ك ث
ث ب ك ض ت د ع ف ال خ ن ه م ر ش غ ن ح س و ي
ی ث و ب س ك ح ض ن ت غ د ش ع ر ف م ا م ل ق خ
خ ی ق ث ل د ه ب ا س م ك ف ح ر ض ع ن ش ت د غ

فاذا تم التكسير هكذا فانظر الى السطر السادس واستخرج منه حروف ورتبها تبين لك
عن كيفية الاحوال تمت تمام شد

در بيان ملائكه هاى موكلان حروف ابجد كه اين ها هستند

ا	ب	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ	ر	ز	س	ش
اسرافيل	جبرائيل	ميكائيل	عزرائيل	كلكائيل	سلسبيل	مهكائيل	دردائيل	اهراطيل	شرقيائيل	اهوائيل	جوائيل	همائيل

ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق
عطليائيل	امجائيل	اسماعيل	كروائيل	لوماطائيل	لوحفيل	دجكائيل	عطائيل

ك	ل	م	ن	و	ه	لا	ی
حوودائيل	اسماعيل	روبائيل	حولائيل	رقائيل	ادرجائيل		كيطائيل

موكلان بروج اينست

حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله
باجيل	حائيل	سرائيل	حقائيل	شراخيل	اثقائيل
ميزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
جهائيل	مرصائيل	لطائيل	طموثائيل	مهكيائيل	تقائيل

موكلان كواكب سبعه

زحل	مشترى	مريخ	شمس	زهره	عطارد	قمر
انبائيل	بجراوئيل	بهيائيل	ملكتائيل	البمونئيل	شكائيل	تقويلئيل

من كتاب تحفة المؤمنين طب

تشخيص پنجم در اوزان و اين مشتمل است بر سه فصل فصل اول در اوزان صغار فصل دوم
در اوزان كبار فصل سوم تحويل بعضى از اوزان فصل اول در اوزان صغار پوشيده
نماند كه نزد اطبا هر چه كمتر از رطل باشد معروف باوزان صغار است و ما فوق آن باوزان
كبار و كيل كه عبارت از پيمانه ها باشد از جمله قسم ثانى است و اختلاف در هر يك از اوزان
صغار و كبار بجهت آنكه از منه مصطلحات واقع شده در اين مقام هر چه بحسب كتب معتبره و فقه
و لغات اعتبار داشته باشد اشارت مى شود و بايد دانست كه حبه و طسوج و قيراط هر يك
بحسب درهم و مثقال في نفسه مختلف مى شود چه اجزاء مذكوره از درهم كمتر از اجزاء مثقال
است نزد اهل تجربه ثابت شده كه قدرى از فضه كه مقدار آن ساوى با درهم داشته باشد و
اكثر اساطير اطبا برانند كه در زمان قديم و جديد درهم مختلف بوده بخلاف مثقال كه در اختلاف
آن قليلى قايل اند و اختلاف هر يك در طى تحرير ان مذكور ميشود كه بفارسى برنج نامند
مراد از دو وزن دو دانه خردل بر ليت شعيره دوازده است حبه از درهم عبارة از
سدس ثمن او است كه يك جزو از چهل و هشت جزو درهم است و از مثقال عبارة از دو شعيره
است كه چهار ارزه باشد از درهم دو حبه است و از مثقال دو حبه و نيم كه ده ارزه باشد
و بفارسى دانگ گويند او از درهم دو قيراط است كه سه و دوازده باشد و از مثقال

قیراط

سه قیراط و یک حبه که چهل ارزه باشد دو مثقال است و دو دانگ مثقال است
و نزد بعضی درهم فضه است بعجمه از یک دانگ و نیم تا دو دانگ است بعین مهمله
هفت دقیه و قفه کرمه شامیه.... نزد بعضی یک غربا و نیم است و نزد برخی سه قیراط
و یک حبه از مطلق او و اراده قیراط ما است خرنوب چهار حبه بعضی است و سه حبه
ذهبی از مطلق او و باقلا نو بامه مراد نیم درهم باقلا اسکندریه نه قیراط است باقلا مصری چهل
و هشت جو متوسط است که یک درهم باشد ابو لوص نزد بعضی یک دانگ درهم زبو حاسن
براموں گوید اکسونافن از مطلق او مراد هشت قیراط است و هرگاه در روغن مذکور کعوبراط
شانده درهمی است و از شراب بیجده مثقال است و از عسل سه دقیقه و ربع و ثمن
دقه و رجم نزد اکثر یک مثقال است و نزد قلیلی یک درهم و دو درهم را معرب از ان
دانسته اند جو ه از مراد او بود درهم خور سطه یک مثقال است جو رسیکه شش درهم است بندقه
یک درهم است و نزد بعضی یک مثقال معقه در او و بیر مراد یک مثقال است جو زمیکه شش
درهم است در عسل چهار مثقال است سانونا لبستن مهمله یک غرابا و نیم است
اولیغواد یک دقیه اند قیاس وزن هفت مثقال اند فلجا رین لقول السوزند وسق یک
درهم و نیم است بروا ر ماسد بمقدار عسل چهار مثقال است و از ادو به یک مثقال
است و نزد بعضی یک هشت صحا ما صعبری ها و مهمله دو مثقال است حما ما کبیر سه مثقال

است حمصه سه درهم است جزء به بجاء مهمله و زاء معجمه قریب به شش مثقال است و گویند فلا است
که کفدست را مموسا زد خرما بجاء معجمه یک دانگ و نیم مثقال است و نزد قلیلی چهار مثقال و خجندی
گوید حداق اطبا چهار مثقال دانسته اند باطل و نیلل و کم ستار است و نزد خجندی دو دقیه
و در مفتاح الطب هفت مثقال سکرجه از مطلق او مراد شش ستار و چهار دانگ است سکرجه
کبیره سه اوقیه است صدق لوزن سکرجه کبیره است طالوفه سه مثقال و نیم و سه قیراط است
سطو به کبیره سه و دهه است است صغیره لوزن جوره ملکیه است که شش درهمی باشد و او نوش
از روغن دوازده درخمی و از شراب بو قیه و نیم و درهمی ثلثان و درهم نام قدیم هشت دانگ
بوده و زبان جدید شش دانگ است که دوازده قیراط میشود درهم که از درهم طبی مراد او است
عبارة است از چهار دانگ و نیم مثقال صیرفی عبارة از درهم تام جدید مثقال طبی
یک درهم ناقص و سه سبع درهم است و آن شش دانگ است که دویست و چهل ارزه باشد
و صد و بیست شعیره و شصت حبه و بیست و چهار طسوج و بیست قیراط مثقال عبارة از درهم
ناقص طبی است که چهل و یک و نیم باشد و آن موافق وزن اشرفی دو ی و مثقال
آنست و درهم شرعی بقدر سه سبع از مثقال شرعی کمتر است و اوزان
کبار رطلی مراد از مطلق آن رطل بغدادیست که نود مثقال باشد و بدرهم صد و بیست
و هشت درهم و چهار سبع درهم که دوازده اوقیه باشد و این هیرامون گوید که رطل

عسل نسبت برطل شراب بقدر ربع زیاده و نسبت بروغن بقدر نصف و رطل شراب
نسبت بروغن بقدر تسع زیاده است و رطل مکی صد مثقال و مدنی صد و بیست مثقال است
من از مطلق او مراد دو رطل است که بوزن ذهب یکصد و هشتاد مثقال باشد و بوزن
فضه دویست و پنجاه و هفت سبع درهم است من مکی یکصد و شصت مثقال است من اوقی
بیست اوقیه است که صد و پنجاه مثقال باشد من مصری و الطائفی شانزده اوقیه است
که یکصد و بیست مثقال باشد من اسکندری سی اوقیه است من فطری بیست و دو اوقیه است
و نزد شیخ الرئیس یکصد و هشتاد مثقال قسط در کبار سایر مذکور است که هیجده اوقیه است
و از شراب هشتاد رطل و از عسل یکصد هشت رطل قسط رومی صد و پنجاه مثقال است قسط
الطائفی یکصد و سی و پنج مثقال است جوعین شش قسط است بقسط رومی که نهصد مثقال
وزن الطائفی هفت جو من است که هشت هزار و دویست مثقال باشد و وزن مطلق سه
رطل است آماف از عسل دو و نیم و رطل است و از روغن یک من و نیم است قوتولی هفت اوقیه
است ابرین دو من است و نزد بعضی پنج رطل طالیطون صد و بیست رطل است جوه
مطلق او بیست و چهار قسط است و نزد اسرائیل چهل و هشت قسط جره صغیره چهار قسط است
جره الطائفی چهل و هشت قسط است جوزق و جر شقا هر یک سه رطل است قفیز پیمانه
الیست که بیست و پنج من باشد و گویند بیست و چهار کیلجه یکمن و هفت ثمن من است

کیل سی و شش من است کیله صد درهم کبری است مشربه شش اسنابر و ربع اسنابار اوست
سه کیلجه قنطار یکهزار و دویست اوقیه است و گویند انمعدار رطلا است کوثت کاو از ان
بربوسی پیمانه الیست بوزن دو رطل و ربع که دویست و دو مثقال و نیم است صاع چهار
مد است و بهال نه رطل است آما اوزانی که در بلاد عجم مشهور است و در دستورات کاهی
باو رجوع میشود یکی من شاهی است و آن یکهزار و دویست مثقال است من تبریزی شش
صد مثقال است نیز نزد اهل خراسان پانزده مثقال است و سیر عبارة از یکمن
است و پنجاه عبارة از یکمن و پانزده نصف سه است و اسرا در اصفهان ده بار گویند
در تحویل اوزان بعضی ببعضی تحویل درهم طریق آن آنست که از دراهم نصف
و خمس را جمع نمایند و آن مثاقیل است مثالش خواستیم دانسته شود که درهم سی و پنج
مثقال است تحویل مثقال بر عدد دراهم چون سه سبع افزوده شود را و حاصل شود
مثالش خواستیم دانسته شود که چهل و دو مثقال چند درهم است پس می افزائیم
هیجده را که سبع چهل و دو است بر عدد مثقال مذکور و میدانیم که چهل و دو مثقال است
طریق دیگر اینکه عدد تحویل ما دون درهم است ما دون مثقال باید حبه و ر آورد
ثمن انرا انداخت پس انچه باند حیات مثقال خواهد بود مثالش هرگاه بپرسند
که چهار دانگ درهم چه قدر مثقال میشود باید که حساب نمود و آن سی و دو

جبه محبوب میلهو وچین ثمن را وضع کنند کبت و هفت جبه بوزن مثقال می آید
تحویل باوون مثقال باوون مثقال درهم چین به بتو زند کو زکیه در آید و بران
سبع آن زیاد کنند مجموع آن حبات درهم خواهد بود چین برسند که ده قیراط و نیم مثقال
چه مقدار درهم است باید که جبه در آورد و آن سی و یک جبه و نیم میلهو وچین سبع انرا که
سه جبه و نیم است بر آن افزاید صد و اند خواهد بود و ان صد و اند و نیم درهم است

من جلد الرابع من کشکول علامه شیخ بهاء الملة والدین محمد ابن علی الجبل العاملی علیه الرحمة الخلفاء
العباسیون وعدة اعمارهم وسنی خلافتهم ومن قتل منهم فعلامته ل ومن مات فعلامته ت ومن
خلع خ ومن کحل ك

السفاح ت سنه ۴٢ خلافته ۴ و ٨ — المنصور ت ۶٣ خلافته ٢٢ — المهدی ت ۴٣ خلافته ١١ — الهادی ت ٢۶ خلافته ١ و ٣
الرشید ل ۴٧ خلافته ٢٣ — الامین ل ٢٨ خلافته ۴ و ٨ — المامون ت ۴٨ خلافته ٢٠ و ۵ — المعتصم ت ۴٨ خلافته ٨ و ٧ — الواثق ت ٣٧ خلافته ٣٧ — المتوکل ل ۴۴ خلافته ١۶ و ٩
المنتصر ت ۵٢ خلافته ۶ شهور — المستعین ل ٢٨ خلافته ٣ و ٩ — المعتز ل ۴٢ خلافته ٣ و ۶ — المهدی ل ٣٩ خلافته ١١ الشهر — المعتمد ت ۴٢ خلافته ٢٨ — المعتضد ت ۴٩ خلافته ٩ و ٩
المکتفی ٢٣ خلافته ۴ و ۶ — المقتدر ل ٣٨ و ۵ خلافته ٢۵ و ١ — القاهر خ ۵٢ خلافته ۶ و ١ — الراضی ت خلافته ۶ و ۵ و ١ — المتقی خ ۶٠ خلافته ٣ و ١ — المستکفی خ ۴٢ خلافته ١ و ۴

المطیع

المطیع ت ٣٩ خلافته ٢٩ و ۵ — الطائع ت ۶۶ خلافته ١٧ و ٢ — القادر ت ٩٣ خلافته ۴٢ — القائم ت ٧۶ و ٣ خلافته ۴۴ و ٨ — المقتدی ت ٣٨ خلافته ٢٠ — المستظهر ت ۴١ و ۶ خلافته ٢۶
المسترشد خ خلافته ١ — الراشد ل ٣٣ خلافته ١ — المقتفی ت ۶۶ خلافته ۴ و ٢۴ — المستنجد ت ۶۶ خلافته ١١ و ١ — المستضیء ت ٣٩ خلافته ٩ و ٨ — الناصر ت ۶٩ خلافته ۴۶ و ١٠
الظاهر ت ٢ و ۵٢ خلافته ٩ شهور و ١۴ — المستنصر ت ٢ و ۵١ خلافته ٧ و ٨ — المستعصم ۴۶ و ٣ خلافته ۴ و ١۴ — مدة خلافتهم جمیعا خمسمائة وعشرون ۵٢٠ سنه و شهور او — وتاریخ انقراضهم نفد خون اعنی ۶۵۶ م

از جلد مذکور آدم ۴ ٩٣٠ — حوا ۴ ٩٣١ — شیث ۴ ٩١٢ — ادریس ۴ رفع الی السماء ٣٧٠ — نوح ۴ ١۴٠٠
هود ۴ ٧٠٧ — صالح ۴ ۵٠٨ — ابراهیم ۴ ١٧۵ — اسمعیل ۴ ١٢٠ — اسحاق ۴ ١٨٠ — یعقوب ۴ ١۴٧ — یوسف ۴ ١٢٠
موسی ۴ ١٢٠ — هارون ۴ ١٢٣ — سلیمان ۴ ۵٣ — داود ۴ ١۴ — ذکریا ۴ ٩٩ — رفع عیسی الی السماء

از جلد مذکور کانت مدة حکومت بنی امیة احدی وتسعین ٩١ سنه علی هذا الترتیب
معاویه ١ ١٩ و ٣ و ٣ — یزید ٢ ٢ و ۶ و ٢ — معاویه ٣ ۴٠ یوم — مروان بن الحکم ۴ ٩ و ۵ — عبد الملک ۵ بن مروان ١٢١ و ٢ و ١
عمر بن عبد العزیز بن مروان ۶ ٢ و ۵ ط — یزید بن عبد الملک ٧ ۴ و ١ — ولید بن عبد الملک ٨ ٢ و ٩ و ١
سلیمان بن عبد الملک ٩ ٢ و ٩ و ٢ — هشام بن عبد الملک ١٠ ١٩ و ٨ — ولید بن عبد الملک ١١ سنه و ٢ — یزید بن عبد الملک ١٢ ۶ شهور — ابراهیم بن الولید بن عبد الملک ١٣ شهران
مروان بن محمد بن مروان ١۴ ۵ سنین

فی جلد الثالث قد مات کل نبیل ومات کل فقیه ومات کل شریف وفاضل
وشبهه الا بو حنیفه طریق کل خلایق فیه ووفات الجوهری سنه ٣٩٢

ابو نصر الفارابی ٣٣٩ خ ل ۴ — الوزیر العمید ٣۶۵ — الصاحب بن عباد ٣٨۵ — ابن سینا ۴٢٨
السید المرتضی ۴٣۶ خ ل ۴٣۵ — اخوه السید الرضی واع الرضی من شرح الکافیه ۴٠۶ — ابو العلاء المعری ٣٨۶
امام الحرمین ۴٧٧ — الشیخ ابو حامد الغزالی ۵٠۵ خ ل ۵۵۵ — اخوه ابو الفتوح ۵٢٠ ۵۴١ خ ل — جار الله الزمخشری ۵٣٨
محمد الشهرستانی ۵۴٨ — الشیخ المقتول ۵٨٧ — الامام الرازی ۶٠۶ — الشیخ ابن الفارض ۶٣۶
الشیخ محیی الدین بن عربی ۶٣٨ — ابن الحاجب ۶۴۶ — ابن البیطار ۶۴۶ — القاضی البیضاوی ۶٩٣
المحقق الطوسی علیه الرحمه ۶٧٢ — العلامة الشیرازی ٧١٠ — الشیخ عبد الرزاق الکاشی ٧٣۵ — الجاربردی ۶۴٩
المحقق التفتازانی ٧٩٢ — العلامة الحلی ٧٢۶ — ابن میثم البحرانی ۶٧٩ — الشاطبی ۵٩٠
ابن الجوزی ۵٩٢ — ابو البقا ۶١۶ — جلال الدین القزوینی ٧٣٩ — النواوی ۶٧۶ — البدیع الهمدانی ٣٩٨ — الآمدی ۶٣١ — الجعدی ۶٨٧

يافتاح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة على خير خلقه محمد واله اجمعين اما بعد اين كتاب مشتمل است بر سه مقاله مقاله
اول در حساب اهل هند وان مشتمل است بر مقدمه و دو باب مقدمه در بيان صور اعداد و مراتب ان بدانكه
حكماى هند خواسته اند كه در كتاب اعداد اختصارى كنند از ينجهة رقم وضع كرده اند از براى ما دون عشره
كه ان يكى تا نه بر اينصورت ٩٨٧٦٥٤٣٢١ و مرتبه اولى را در حساب از طرف يمين از براى
احاد تعيين كرده اند و دويم را از براى عشرات وسيم را از براى مات باز سه مرتبه ديگر كه بعد
ازين مى آيد اولين را براى احاد الوف و دويم را از براى عشرات الوف وسيم را از براى
مات الوف تعيين كرده اند و همچنين بتزايد ميشود لفظ الوف بتزايد مراتب سه گانه كه بعد ازين
مى آيد پس هر يكى را از ارقام صور نه گانه وقتى كه در اول مرتبه واقع شود عبارت است از عددى كه
ان رقم براى او موضوع است و اگر در دويم مرتبه واقع شود هر يكى را ده گيرند مثل صورت يك در دويم
مرتبه واقع شود ده گيرند و اگر در صورت دو باشد بيست و اگر سه باشد سى و بر اين قياس و اگر در
سيم مرتبه واقع شود هر يكى را صد گيرند مثلا اگر صورت يكى در سيم مرتبه باشد صد گيرند و اگر دو
باشد دويست و اگر سه باشد سيصد و برين قياس و اگر در چهارم مرتبه واقع شود هر يكى

هزار گيرند و در پنجم هر يكى را ده هزار و در ششم صد هزار و همچنين الى غير النهايه و هر مرتبه كه در و عددى
نباشد انرا صفر گيرند و بنويسند بر صورة دايره خورد بجهة حفظ مرتبه صورت ده چنين باشد ١٠ وصورت
يازده ١١ و دوازده ١٢ و صورت صد ١٠٠ و صورت پنجهزار و بيست و پنج ٥٠٢٥ باب اول
در حساب صحاح وان هشت فصل است فصل اول در تضعيف يعنى دو چندان كردانيدن عددى
و طريق عمل انست كه ان عدد را كه تضعيف او خواهيم كردن بر جاى بنويسيم و ابتدا از جانب يمين
كرده هر رقم را بصورتش با اعتبار مرتبه تضعيف كنيم و حاصل را اگر كمتر از ده باشد در تحت او بنهيم
و اگر زياده باشد زيادتى او را بر ده در تحت او بنهيم و اگر زيادتى نباشد حاصل ضرب يعنى
ده باشد صفرى در تحت او بنهيم و از براى ده يك را در ذهن نگاه داشته بر حاصل تضعيف
انچه در يسار اوست افزائيم و اين افزودن را رفع خوانند و اگر در يسار عددى نباشد و صفر باشد
ان يكى را در تحت صفر بنهيم مثالش خواستيم كه اين عدد را ٨٥٤٠٧٦ تضعيف كنيم ابتدا
به شش كرده او را تضعيف كرديم دوازده شد دو را در تحت شش گذاشتيم و از براى ده
يكى را در ذهن بجهة رفع نگاه داشتيم بعد ازان هفت را تضعيف كرديم چهارده شد زياده كرديم
برو آن يكى را كه در ذهن داشتيم پانزده شد پنج را در تحت هفت نهاديم و از براى ده يكى
در تحت صفر كه در يسار هفت است گذاشتيم بعد ازان چهار را تضعيف كرديم تا هشت شد انرا
در تحت چهار گذاشتيم بعد ازان تضعيف پنج كرديم ده شد صفرى در تحت پنج گذاشتيم و از

براى ده يكى را در ذهن نگه داشته بر حاصل تضعيف هشت كه شانزده است افزوديم هفده شد و هفت
را در تحت هشت گذاشتيم و يك از براى ده در يسار او گذاشتيم بر اينصورت است

٨٥٤٠٧٦
١٧٠٨١٥٢

فصل دويم در تنصيف عدد يعنى بدو نيم ساختن عدد و طريق عملش آن است كه عددى كه او را خواهيم
تنصيف كردن در بر جاى بنويسيم و ابتدا از جانب يسار كرده هر رقم را بصورتش بى اعتبار
تنصيف كنيم اگر زوج باشد نيمه او را در تحتش نويسيم و اگر فرد باشد نيمه او كه هر آينه مشتمل بر كسر خواهد بود
اين نيمه را بى كسر در تحتش نويسيم و از براى كسر پنج عدد در ذهن نگاه داشته بر تنصيف عددى
كه بر يمين اوست افزائيم و در تحت عدد يمين نويسيم و اگر در جانب يمين باشد يا يك همان
پنج عدد محفوظ در ذهن را در تحتش نويسيم و اگر در مرتبه از مراتب صفر باشد همان صفر در تحتش نويسيم
و اگر در جانب يمين عدد نباشد علامت نصف در تحتش نويسيم بر اينصورت ½ مثالش
خواستيم كه تنصيف كنيم اين عدد را

٨٦٠٣٤٥
٤٣٠١٧٢ ½

ابتدا كرديم بهشت و نصف او كه چهار است در
تحتش نوشتيم بعد ازان نصف شش را كه سه است هم در تحتش نوشتيم و چون صفر را نصف نبود صفر
را در تحتش نوشتيم و بعد ازان سه را كه تنصيف يك نيم است در تحتش نوشتيم و از براى نيم پنج عدد بر نصف
چهار كه دو است افزوديم هفت شد انرا در تحت چهار نوشتيم بعد ازان پنج را تنصيف كرديم دو
نيم شد دو را در تحتش نوشتيم بر اينصورت

٨٦٠٣٤٥
٤٣٠١٧٢ ½

فصل سوم در جمع يعنى زياده كردن
عددى بر عددى ديگر طريق عملش اين است كه هر دو عدد را بر جاى نويسيم يكى را تحت ديگرى

بحيثيتى كه احاد در برابر احاد باشد و عشرات در برابر عشرات و على هذا و بعد ازان خطى در عرض
در تحت هر دو بكشيم و ابتدا از جانب يمين كرده هر رقمى را بصورتش با رقمى كه برابر اوست افزائيم
و حاصل را در موازى هر دو در تحت خط عرضى بنويسيم اگر كمتر از ده باشد و اگر كمتر نباشد زيادتى
او را بر ده در تحت هر دو بنويسيم و براى ده يكى بر حاصل جمع انچه در يسار اوست افزائيم
همچنانكه در تضعيف گفتيم و اگر يكى ازين دو عدد را مراتب باشد كه در مقابله انها از عدد ديگر چيزى نباشد
انمراتب را بعينه در سطر جمع نقل كنيم مثالش خواستيم كه اين عدد را ٤٩٥٥٢ با اين عدد ٦٣٥٢٨٤٥
جمع كنيم هر دو را بر جاى بنويسيم در برابر يكديگر بهمان حيثيتى كه گفتيم و ابتدا كرديم بدو زياده كرديم او را
بر پنج هفت شد اين را در تحت هر دو گذاشتيم بعد ازان زياده ساختيم پنج را بر چهار مجموع كه نه باشد
در تحت هر دو گذاشتيم بعد ازان صفر را با هشت كه همان هشت ميشود در تحت هر دو نوشتيم بعد ازان
نه با دو كه مجموع يازده ميشود يكى از و در تحت گذاشتيم و از براى ده يكى را در ذهن گرفته بر مجموع چهار
و پنج كه نه باشد افزوديم ده شد صفر تحتش نوشتيم و از براى ده يكى در ذهن گرفته بر سه افزوديم
چهار شد در تحتش نوشتيم و شش را بعينه در سطر حاصل جمع نقل كرديم بر اينصورت

٤٩٥٥٢
٦٣٥٢٨٤٥
٦٤٥١٨٩٧

و اگر خواهيم كه جمع كنيم سه عدد و يا زياده از سه عدد را همه را يكجا نويسيم بعض در تحت بعض بحيثيتى
كه گفتيم احاد در برابر احاد و عشرات در برابر عشرات و على هذا و ابتدا از مرتبه احاد
كرده جمع كنيم و از انچه حاصل شود هر چه مادون عشره باشد در تحتش نويسيم و زياده از عشرات اگر

ده باشد یک واگر بیست باشد دو واگر سی باشد سه واگر چهل باشد چهار بر همین قیاس در ذهن گرفته
بر حاصل جمع انچه در یسارش باشد افزائیم و همچنین تا عمل تمام شود مثالش این است

فصل چهارم در تفریق یعنی نقصان کردن عدد کمتر از عدد بیشتر طریقش آن است که هر دو
را برابر یکدیگر نویسیم چنانکه گفتیم در جمع و ابتدا از جانب یمین کرده نقصان کنیم انچه در مراتب
منقوص است از انچه در مراتب منقوص منه است احاد را از احاد و عشرات را از عشرات
بر یکی بالصورتش و اگر چیزی باقی ماند در تحت نویسیم و اگر باقی نماند انجا صفر نویسیم و اگر رقم مرتبه را ممکن
نباشد از محاذی او نقصان کردن بجهت آنکه انچه در برابر اوست کمتر از و باشد یا در برابرش صفر باشد
یکی از عشرات او از یسارش بگیریم و این یکی نسبت بدان مرتبه ده باشد پس نقصان کنیم این رقم را از ده
و باقی ازین ده را با انچه در محاذی رقم مذکور است در تحت نویسیم و اگر در عشرات او چیزی
نباشد از ما تحتش بگیریم و این نسبت با مرتبه عشراتش ده باشد ازین ده نه را در عشرات منقوص منه نویسیم
و یکی باقی مانده را ده اعتبار کرده بطریق مذکور عمل را تمام سازیم مثالش خواستیم که نقصان کنیم این
عدد را ۵۲۳۸ ازین عدد ۸۶۹۷۴ هر دو را در محاذاة یکدیگر نوشتیم و ابتدا از هشت کردیم
و چون هشت و انچه در برابر اوست بیشتر است یکی از هفت که در یسار محاذی اوست گرفتیم پس
با چهار محاذی جمع کردیم چهارده شد هشت از و نقصان کردیم و باقی را در تحت او نوشتیم و بعد
ازان سه را از شش که بعد از گرفتن یکی از هفت باقی مانده بود نقصان کردیم سه باقی مانده

انرا در تحت نوشتیم بعد ازان دو را از نه و پنج را از هشت نقصان کرده انچه باقی ماند انرا در تحت
نوشتیم و هشت را از منقوص منه بعینه در صف باقی عمل نقل کردیم بر اینصورت ۸۶۹۷۴ ۵۲۳۸ ۸۱۷۳۶ فصل پنجم
در ضرب عددی در عددی دیگر عبارت است از تحصیل عدد ثالث که نسبتش بیکی ازان دو عدد چون
نسبت عدد دیگر باشد تا واحد و عدد ثالث را حاصل ضرب خوانند و ازان دو عدد دیگر را مضروب
خوانند و دیگر را مضروب فیه و باید دانست که ضرب بر دو قسم است ضرب مفردات و ضرب
مرکبات و ضرب مفردات ضرب احاد در احاد است یا غیران اما بجهت ضرب احاد در احاد
گوئیم اگر مضروب واحد باشد مضروب فیه بعینه حاصل ضرب باشد و اگر مضروب دو باشد حاصل ضرب
ضعف مضروب فیه باشد و اگر سه باشد مضروب فیه را بر ضعفش افزائیم و اگر چهار باشد ضعف مضروب
فیه را التضعیف کنیم و اگر پنج باشد مضروب و مضروب فیه را باهم جمع کنیم و انچه از ده زیاده باشد برای
هر یک ده یکی بگیریم و لکن بداریم و تمام هر یکی ازین دو عدد را تا ده در یکدیگر ضرب کنیم و با او جمع کنیم مثالش
خواستیم ضرب کنیم هفت در هشت هر دو را جمع کردیم پانزده شد پس از برای هر یکی از پنج ده رقم
پنجاه شد و این را نگاه داشتیم بعد ازان سه را در دو که تمام این هر دو عدد اند تا ده ضرب کردیم
و حاصل را که شش باشد با پنجاه که نگاه داشته بودیم جمع کردیم پنجاه و شش حاصل و اگر ضرب ما دون عشره را
بعض در بعض یاد گیرند بهتر باشد و اگر یاد نتوانند گرفت ما جدولی رسم کرده ایم و حاصل
ضرب ما دون عشره در ان جدول نهاده ایم و مضروب را در طول جدول و مضروب فیه را در

عرض جدول بسرخی نوشته شد و حاصل ضرب هر دو مفرد را یکی از مضروب و دیگری مضروب فیه در مربع
ملتقی دو سطر طولی و عرضی که در محاذات آن دو مفرد است بسیاهی نوشتیم تا از انجا بگیرند و جدول
این است اما از جهت ضرب مفرد المضروب
غیر احاد صورت عدد مفرد و برادر صورت
عدد مضروب فیه ضرب کنند یعنی رقم عدد
هر دو مضروب و مضروب فیه را بی اعتبار مرتبه
در یکدیگر ضرب کنند و انچه حاصل شود نگاه
دارند باز عدد مرتبه مضروب را با عدد مرتبه

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱

مضروب فیه جمع کنند و از مجموع یکی طرح کنند انچه ماند عدد مرتبه احاد حاصل ضرب باشد مثلا اگر دو
باقی ماند هر یکی را از احاد حاصل ضرب ده گیرند و اگر سه ماند هر یکی را صد گیرند و اگر چهار ماند هزار و همچنین
اگر پنج ماند هر یکی را ده هزار گیرند و علی هذا مثالش خواستیم که بیست در چهارصد ضرب کنیم
صورت بیست را که دو است در چهارصد که چهار است ضرب کردیم هشت شد این
را نگاه داشتیم و عدد مرتبه مضروب را که دو است با عدد مرتبه مضروب فیه که سه است جمع کردیم پنج شد
یکی ازو طرح کردیم چهار ماند پس هر یکی را از انچه نگاه داشتیم هزار گرفتیم هشت هزار شد و اما بجهت
ضرب مرکبات شکلی ذو اربعة اضلاع رسم کنیم و قسمت کنیم طولش را بعدد مراتب یکی از مضروبین

و عرضش را بعدد مراتب مضروب دیگر و از مواضع اقسام هر ضلعی خطوط متوازیه تا ضلع دیگر مقابل اخراج
کنیم چنانکه ان شکل بمربعات صغار منقسم شود بعد ازان هر مربعی را بدو مثلث منقسم سازیم بخط
مورب بحیثیتی که ابتدا از زاویه دست راست باشد از دو زاویه فوقانی مربع و انتهایش
بزاویه دست چپ از دو زاویه تحتانی مربع و این شکل را شبکه خوانند بعد ازان یکی از دو
مضروب را بر بالای جدول نویسیم چنانکه هر مرتبه در محاذاة مربعی واقع شود بترتیب و مضروب
دیگر در یسار جدول چنانکه عشرات بر بالای احاد و مآت در بالای عشرات واقع شود و علی
هذا بعد ازان ضرب کنیم هر یکی از مفردات مضروب را در هر یکی از مضروب فیه حاصل را در مربعی که
در ملتقی دو سطر محاذی ایشان است نویسیم احاد را در مثلث تحتانی و عشرات در مثلث
فوقانی و در هر مرتبه که صفر باشد مربعات محاذی او را خالی گذاریم بعد ازان در مثلث تحتانی
که بر برج راست شبکه واقع است از دو برج تحتانی هر چه باشد در تحت مثلث در خارج
شکل نویسیم و اگر چیزی نباشد صفر نویسیم و این اول حاصل ضرب باشد بعد ازان جمع
کنیم ارقامی را که بین دو خط مورب است که بر بالای مثلث مذکور است و حاصل را بر یسار
انچه اول نوشته بودیم نویسیم اگر کمتر از ده باشد و الا احادش را نویسیم و از برای هر
عشره یکی بر حاصل جمع ارقام سطر مورب که بر بالای اوست افزائیم و همچنین جمع کنیم
انچه در سطرهای مورب باقی است و در سطر حاصل بنویسیم تا عمل تمام شود و اگر در یکی از سطور

شود به عددی نباشد و از سطور دیگر نیز باین سطر و دیگر چیزی رفع نکرده باشیم یا جمیع ارقام این سطر
بسطری دیگر مرفوع شده باشد انجا صفر بنویسیم مثالش خواستیم که ضرب کنیم این عدد را ۷۵۸۶
درین عدد ۲۵۴ شکل کشیدیم بر وجهی که گفتیم و مضروب و مضروب فیه را بر فوق و یسارش نوشتیم
بعد ازان ضرب کردیم صورت هفت را که در مرتبه الوف واقع است بر صورت دو چهارده
حاصل شد چهار را در مثلث تحتانی از مربع که ملتقی هر دو واقع است نوشتیم و ده را که صورتش یکی
است در مثلث فوقانی نوشتیم و باز هفت را در پنج ضرب کردیم سی و پنج شد پنج را در مثلث
تحتانی ملتقی هر دو نوشتیم و سی را به صورت سه ۳ در مثلث فوقانی و همچنین هفت را در چهار
ضرب کردیم بیست و هشت حاصل شد این را نیز بهمان صفت در مربع ملتقی الیشان نوشتیم
و همچنین عمل کردیم تا هشت که در مرتبه عشرات واقع است و با شش که در مرتبه احاد واقع است
و خالی گذاشتیم انچه در محاذات صفر است برین صورت

۷	۵	۸	۶	
۱/۴		۱/۶	۱/۲	۲
۳/۵		۴/۰	۳/۰	۵
۲/۸		۳/۲	۲/۴	۴

۱ ۷ ۹ ۹ ۸ ۴ ۴

بعد ازان چهار که در مثلث تحتانی است از مربع ملتقی در مرتبه احاد
در سطر حاصل ضرب در تحت شبکه نقل کردیم بعد ازان جمع کردیم
انچه در مابین دو خط موازی است که بعد از مثلث مذکور است یعنی دو رقم که چهار باشد و این چهار
را در سطر چهار سابق نوشتیم بعد ازان جمع کردیم دو را و سه را و سه ۳ دیگر را که مجموع هشت
باشد و او را در سطر چهار دیگر نوشتیم بعد ازان یکی را و شش را و چهار را و هشت را جمع کردیم

نوزده شد نه را از دو در سطر هشت نوشتیم و از برای ده یکی را در ذهن نگاه داشتیم با مجموع یکی
پنج و دو جمع کردیم نه شد این را نیز در سطر سابق نوشتیم بعد ازان چهار و سه را که هفت است
در میانه نه و دو یم نوشتیم انگاه یکی را که واقع است در مثلث فوقانی که بر برج ایسر آن دو برج
فوقانی شکل است در سطر هفت نوشتیم تا تمام کردیم پس حاصل ضرب ما در تحت شکل هزار بار
هزار و هفتصد و نود و نه هزار و هشتصد و چهل و چهار است و اگر در مرتبه احاد احد المضروبین یا هر دو مرتبه
احاد و عشرات و مات و همچنین در مراتب متوالی در یکی مضروب یا در هر دو صفر باشد رسم
شبکه بعدد جمیع مراتب مضروبین خاصه نباشد بلکه بقدر باقی ادغام بعد از طرح اصفار کفایت باشد
و چون حاصل ضرب باقی ادغام حاصل کردد اصفاری که طرح کرده بودیم از طرفین یا از یک طرف
یکی یا زیاده انچه باشد برهمین حاصل بترتیب بنویسیم مثالش خواستیم که ضرب کنیم این عدد
را ۷۵۸۶۰۰ درین عدد ۲۵۴۰۰۰ طرح کردیم اصفاری که برهمین مضروبین است باقی ماند
مضروب و مضروب فیه مساوی انکه گذشت پس نقل کردیم اصفار محذوفه را که پنج است برهمین
سطر حاصل شد مبلغ صد و هفتاد و نه هزار هزار و نه صد هشتاد و چهار هزار بار هزار و چهارصد
هزار شد برین صورت ۱۷۹۹۸۴۴۰۰۰۰۰ فصل ششم در قسمت عددی بر عددی
عبارت است از طلب عدد ثالث که هرگاه عدد ثالث را در عدد ثانی ضرب کنند حاصل
عدد اول شود و عدد اول را مقسوم خوانند و ثانی را مقسوم علیه و ثالث را خارج قسمت طریق

عملش انست که عدد مقسوم را بر جایی نویسیم و بر فوق او خطی عرضی بکشیم انگاه میان هر دو مرتبه
خطی طولی بکشیم که مبداش خط عرضی باشد و نهایتش بحدی که عمل اقتضی کند بعد ازان مقسوم علیه
را در تحت مقسوم نویسیم بمسافت مناسب بحیثیتی که اخر مقسوم علیه در برابر اخر مقسوم
واقع شود اگر اخر مقسوم علیه زیاده نباشد از انچه از مقسوم در برابر او واقع شده باشد
بی اعتبار مرتبه و اگر زیاده باشد واجب بود که اخر مقسوم علیه بر ماقبل اخر مقسوم واقع
شود و بعد ازان طلب کنیم اکثر عددی از احاد که ممکن باشد او را در یک یک از مراتب مقسوم علیه
بصورتش ضرب کردن و حاصل را نقصان کردن از انچه در برابر او بود از مقسوم و از
یسارش اگر در یسارش چیزی و چون همچنین عددی پیدا شود او را بر فوق خط عرضی بر
محاذات اول مراتب مقسوم علیه نویسیم و ضرب کنیم او را در هر یک از مراتب مقسوم علیه
بصورتش و حاصل را در تحت مقسوم نویسیم بحیثیتی که احاد حاصل ضرب محاذی مضروب
فیه باشد از مقسوم علیه نقصان کنیم این حاصل را از انچه در مراتب برابر او است از مقسوم
و از یسارش اگر در یسارش چیزی باشد و باقی در تحتش نویسیم اگر باقی ماند خط عرضی
کشیم میان حاصل تا معلوم شود که انچه در بالای این خط است محو است و انچه در سیلش است
ثابت است بعد ازان خط عرضی بکشیم در تحت باقی مقسوم و باقی مقسوم را در تحت این
خط یک مرتبه بجانب یسار نقل کنیم باز طلب کنیم اکثر عددی بصفت مذکور و او را نویسیم

بر همین انچه اول نوشته بودیم و عمل کنیم باین هرچه باول کرده بودیم و اگر همچنین عددی یافت
نشود انجا صفری نویسیم و باز در تحت باقی مقسوم خط عرضی کشیده در تحت این خط
باقی مقسوم را یک مرتبه بجانب یسار نقل کنیم و همچنین عمل کنیم تا انگاه که مرتبه اول از مقسوم علیه
محاذی اول از باقی مقسوم شود پس عمل تمام شود و انچه فوق مقسوم نوشته شده بر بالای خط
خارج قسمت ان باشد از صحیح و انچه از مقسوم در تحت خطوط بماند کسری است که مخرجش مقسوم علیه
بود مثالش خواستیم که قسمت کنیم این عدد را ۲۳۴۸۵۶ برین عدد ۵۷۹ عدد
اول که مقسوم است بر جایی نویسیم و چنانکه گفتیم خطوط طولانی رسم کردیم و مقسوم علیه
را در تحت نوشتیم بمسافت مناسب چنانچه اخر مراتب او محاذی ماقبل اخر مقسوم واقع
شود چه اگر در محاذی اخر مقسوم بودی مقسوم علیه زیاده بودی از انچه در محاذات او
از مقسوم و این جایز نیست بعد ازان اکثر عددی طلب کردیم از احاد بصفت مذکور
چهار را یافتیم این را بر بالای خط عرضی محاذی اول مراتب مقسوم علیه نوشتیم و این را ضرب
کردیم اولا در پنج بیست حاصل شد برین صورت ۲۰ این را در تحت مقسوم نوشتیم بمسافتی
مناسب چنانچه صفر محاذی پنج باشد پس این را از انچه در برابر او است از مقسوم نقصان
کردیم سه باقی ماند سه را در تحت صفر نوشتیم بعد از انکه خط عرضی کشیده بودیم میان سه و
حاصل ضرب باز ضرب کردیم چهار مذکور را در هفت بیست و هشت حاصل شد این

را در تحت مقوم نوشتیم چنانچه احادش برابر هفت واقع شود پس حاصل را از انچه در برابر
اوست از مقوم نقصان کردیم شش باقی ماند این را بعد از ان که خط عرضی کشیدیم
در تحت ۸ نوشتیم باز ۴ را در ۹ ضرب کردیم حاصل را که ۳۶ است در تحت ۸ نوشته
از و نقصان کردیم باقی ماند ۳۲ این را در تحت حاصل ضرب بعد از خط عرضی نوشتیم
پس باقی ماند از مقوم این ۳۲۰۵۶ این عدد را بعد از خط عرضی بهمین خط طولی کند
یک رتبه بجانب یسار نقل کردیم برین صورت

		۴			
۲	۳	۴	۸	۵	۶
۲	۵	۸	۶		
	۳				
	۲				
		۶			
		۳			
		۳	۲		
	۳	۲	۵	۶	
	۵	۷	۹		

از اکثر عددی بصفت مذکور طلب کردیم هیچ نیافتیم
پس صفری برهمین عدد اول که چهار است نوشتیم و در
تحت باقی مقوم خط عرضی دیگر کشیدیم در تحت این
خط باقی مقوم را یک مرتبه دیگر بجانب یسار نقل کردیم برین
صورت

			۴	۵	
۲	۳	۴	۸	۵	۶
۲	۵	۸	۶		
	۳				
	۲				
		۶			
		۳			
		۳	۲		
	۳	۲	۵	۶	
۳	۲	۵	۶		
	۵	۷	۹		

باز اکثر عددی طلب کردیم بصفت مذکور پنج را یافتیم
این را در یمین صفر نوشتیم و او را اولا در پنج مقوم علیه ضرب
کردیم و حاصل را که بیست و پنج است در تحت مقوم بصفت
مذکور نوشته از ما محاذی او نقصان کردیم هفت

باقی ماند

باقی ماند این را که از خط عرضی در تحت پنج حاصل ضرب نوشتیم باز پنج را در هفت ضرب
کردیم سی و پنج شد و حاصل را که سی و پنج است از هفتاد نقصان کردیم و باقی را که ۳۵ دیگر است
در تحت او نوشتیم بعد از خط عرضی باز پنج را ضرب کردیم در نه ۴۵ حاصل شد این را
بصفت مذکور نوشته از ما یحاذی او نقصان کردیم ۱۱ و باقی را در تحت خط عرض ثبت کردیم برین صورت

			۴	۵	۵
۲	۳	۴	۸	۵	۶
۲	۵	۸	۶		
	۳				
	۲				
		۶			
		۳			
		۳	۲		۶
	۳	۲	۵		
۳	۲	۵	۶		
۲	۵	۵	۵		
	۷				
	۳				
	۳	۵			
		۴			
	۳	۱	۱		
	۵	۷	۹		

عمل تمام شد از بر ان انکه باقی کسر از مقوم علیه ماند و خارج قسمت
چهار صد و پنج است از صحاح و سیصد دوازده جزء از اجزای که
پانصد و هفتاد و نه جزء از ان اجزاء یکی صحیح باشد

فصل هفتم

در استخراج جذر هر عددی که انرا در نفس خویش ضرب
کنی این عدد را جذر خوانند و حاصل ضرب را مجذور و مربع
و مال و طریق عملش انست که هر عدد را که جذر او مطلوب
باشد بر جای نویسیم و بر بالای ان خط عرضی بکشیم همچنانکه در عمل قسمت گفتیم نقطها نشان
کنیم بر خط عرضی برابر مراتب مثلی رتبه احاد که اول است و مات که سیم است و عشرات الوف
که پنجم و علی هذا انچه باشد و اکثر عددی طلب کنیم از ما یحاذی علامت اخیره بصورتش
و ازیسارش اگر در یسار چیزی باشد نقصان توان کرد هرگاه که چنین عددی یافت شود او را
بر بالای علامت اخیره نویسیم و در تحت علامت نیز نویسیم همچنین عددی را بمسافت

مناسب در محاذات او ضرب کنیم عدد فوقانی را در عدد تحتانی یعنی در نفس خویش
و حاصل در تحت عددی که جذر او مطلوب است نویسیم چنانچه احادش محاذی مضروب فیه واقع
شود و او را از محاذی مضروب فیه و از یسار او نقصان کنیم و باقی را در تحت خط عرضی نویسیم
و از ان فوقانی را بر تحتانی افزاییم و مجموع را بجانب یمین یک رتبه نقل کنیم چنانچه احاد او محاذی
یمین علامت اخیره واقع شود بعد از ان که خط عرضی بر فوق رقم تحتانی بجهار منحو کشیدیم
باز طلب کنیم اکثر عددی از احاد که جمع او را در نفس خویش ضرب کنیم و در مجموع منقول نیز
ضرب کنیم ممکن باشد طرح او از صورت عددی که در محاذات علامت مقدم اخیره است
و از انچه در یسار اوست هرگاه که چنین عددی یافت شود بر بالای علامت مقدم نویسیم
و همچنین در تحت او نیز نویسیم و عمل مذکور بجای آوریم بعد از ان عدد فوقانی بر تحتانی
افزاییم و این مجموع را با مجموع اول یک مرتبه بجانب یمین نقل کنیم باز طلب کنیم اکثر
عددی از احاد که چون در نفس خویش و در مجموع منقول ضرب کنیم ممکن باشد طرح ان
از صورت عددی که در محاذی علامت مقدم بران دو علامت مذکور باشد و از انچه
در یسار او نیز باشد هرگاه که چنین بیابیم با و عمل سابق بجای آوریم و اگر چنین
نیافتیم بر فوق علامت و تحتش صفری نهیم و مجموعات مذکوره را یک مرتبه بجانب
یمین نقل کنیم و همچنین عمل کنیم تا منتهی شود بعلامت   با او نیز همین معنی

بکار ایم

بکار اریم پس انچه حاصل شود فوق جذر باشد ان عددی را که مطلوب است جذر او و اگر چیزی
باقی نماند در صف عدد این رو منطق و ارقامی که بر بالای خط عرضی است جذر او باشد بتحقیق
و اگر چیزی ماند معلوم شود که او اصم است جذر او بقریب است پس یکی را با انچه بر بالای علامت
یمین واقعست بر انچه در تحت او واقع است افزاییم و جمیع عدد تحتانی را مخرج فرض کنیم
و باقی از عددی که جذر او مطلوب است بدین مخرج نسبت کنیم انچه حاصل شود و باز بر بالای علامت
است با این کسر جذر عدد مذکور باشد به تقریب در اصطلاح مثالش خواستیم که این عدد را
۱۲۹۱۷۳ جذر استخراج کنیم بهمان طریق قسمت او را نوشتیم و یک خط عرضی و دیگر خط طولی
بر کشیدیم و علامات چنانکه تعیین کردیم بعد از ان اکثر عددی طلب کردیم بصفت مذکور
سه را یافتیم این را بر فوق علامت اخیره و در تحتش بمحاذی مناسب نوشته و فوقانی
در تحتانی ضرب کرده حاصل را که نه است در تحت دو که برابر سه است نوشته از دو و از یسار
او نقصان کردیم و باقی را که سه است بعد از خط عرضی در برابر دو نوشتیم پس فوقانی را
بر تحتانی افزودیم مجموع را که شش است یک مرتبه بجانب یمین نقل کردیم بعد از ان که خط عرضی بر فوق
سه تحتانی کشیدیم برین صورت

	۳				
۱	۲	۸	۱	۷	۲
	۹				
	۳				
	۳	۶			

باز طلب کردیم اکثر عددی دیگر بصفت مذکوره پنج را یافتیم نوشتیم
او را بر بالای علامتی که مقدم است
بر علامت اخیره و در تحت یمین علامت بر یمین احاد منقول

یکی شش وضرب کنیم پنج را اولا در شش حاصل شد سی بر ینصورت ٣٥ این را در
تحت عدد مجذور نوشتیم چنانچه صفر در برابر هشت افتاد پس او را از ما یحاذی او عدد
مجذور نقصان کنیم هشت باقی ماند این را در تحت صفر نوشتیم بعد از خط عرضی بعد از آن
پنج را در پنج تحتانی ضرب کنیم حاصل او را که بیست و پنج است بصفت مذکوره نوشته از ما یحاذی
او نقصان کنیم پنجاه و شش باقی ماند این را در تحت او بعد از آن خط عرضی نوشتیم پس
پنج فوقانی را به پنج تحتانی جمع کنیم ده شد صفر بجای پنج تحتانی اعتبار کنیم یکی بر شش که یسار
اوست افزودیم و مجموع را یک مرتبه دیگر بجانب یمین نقل کنیم بعد از تخطیط آنچه مشتبه بود در سطر تحتانی بر ینصورت

	٣		٥		
١	٢ ٩	٨	١	٧	٢
	٣ ٣	٥			
		٨ ٢	٥		
		٥	٦		
			٧	٥	
	٣	٦	٥		١

باز طلب کنیم اکثر عددی را بصفت مذکوره هشت
را یافتیم او را بر بالای علامت اولی و در تحت او
بر یمین صفر تحتانی نوشتیم و ضرب کنیم او را اولا
در هفت و حاصل ضرب را از ما یحاذی او نقصان
کنیم هیچ نماند بعد از آن در هشت ضرب کنیم و حاصل
را نقصان کنیم از آنچه در محاذات مضروب فیه و از یسار اوست پس
باقی ماند از عدد مذکور مجذور هشت بعد از آن هشت فوقانی را با هشت تحتانی جمع کنیم
یکی را بر او افزودیم عدد تحتانی هفتصد و هفده شد عمل تمام شد برین صورت

	٣		٥		٨
١	٢ ٩	٨	١	٧	٢
	٣	٥			
		٨ ٢	٥		
		٥	٦		
		٥	٦		
				٦	٤
					٨
			٧	١	٧
			٧	٥	٨
	٣	٦	٥		

و این هفتصد و هفده مخرج جیبست که هشت باقی کسر اوست
بر تقریب پس جذر حاصل از عمل این باشد ٨ ٥ ٣ / ٨ / ٧ ١ ٧
فصل هشتم در میزان گرفتن اعمال مذکوره اهل حساب
را مراتب است که هرگاه این میزان درست باشد عمل
نیز درست باشد غالبا و اگر میزان درست نباشد بتحقیق
عمل غلط باشد و طریق میزان گرفتن چنان است که جمع کنیم
مفردات عدد را بی اعتبار مراتب و نه نه از و طرح کنیم تا کمتر از نه بماند آنچه باقی ماند
میزان آن عدد باشد مثالش خواستیم که میزان کنیم این عدد را ٣٥٨٧٩ جمع کنیم
نه و هفت و هشت و پنج و سه را و از مجموع نه نه طرح کنیم باقی ماند پنج و این میزان این
عدد باشد و طریق میزان گرفتن عمل ضرب آنست که مضروب را در میزان مضروب فیه
ضرب کنیم و از مجموع حاصل نه نه طرح کنیم آنچه باقی ماند اگر موافق میزان حاصل ضرب بود
عمل ضرب درست بود و اگر مخالف میزان حاصل ضرب باشد خطا بود و اگر از احد
المضروبین بعد از طرح نه نه هیچ باقی نماند باید که از حاصل ضرب هیچ باقی نماند تا عمل درست
باشد و الا خطا بود و اما میزان قسمت چنان بود که ضرب کنیم میزان خارج قسمت
را در مقسوم علیه و زیاده کنیم بر وی میزان باقی را اگر باقی مانده باشد چیزی و طرح کنیم از وی

نه نه میباید که مساوی میزان مقسوم بود و اگر از مقسوم علیه یا از خارج قسمت بعد از طرح
نه نه هیچ چیز باقی نماند باید که میزان مقسوم مساوی میزان باقی قسمت باشد و اگر از باقی
قسمت چیزی باقی نمانده باشد باید که از مقسوم نیز بعد از طرح نه نه هیچ باقی نمانده باشد
تا عمل صحیح باشد و الا خطا بود اما میزان جذر آنست که ضرب کنیم میزان جذر را در نفس
خودش و زیاده سازیم بر و میزان باقی از جذر را اگر چیزی باقی مانده باشد و نه نه طرح کنیم اگر
این باقی مساوی میزان عدد مجذور بود عمل صحیح باشد و الا خطا بود باب دویم در حساب
کسور و آن مشتمل است بر مقدمه و دوازده فصل مقدمه در تعریف کسر و کیفیت وضع
آن هرگاه که یک عدد صحیح را باجزا ارتب و تجزیه کنند عدد آن اجزا را مخرج گویند و بعضی
از آن اجزا را کسر و اقل مخارج دو باشد و این مخرج را جز یک کسر نباشد که آن نصف
است بعد از آن سه باشد و یکی ثلث او باشد و دو ثلثان او بعد از آن چهار و برین
قیاس و اما کیفیه وضع کسور آنست که کسر را در تحت صحاح باید نوشت و مخرج در کسر و اگر
با وی صحاح نباشد بجای صحاح صفر باید گذاشت پس صورت نصف چنین باشد
٠/٢ و صورت ثلث این ٠/٣ و صورت ثلثه خماس این ٣/٥ و بباید دانست که نسبتی
که میان کسر و مخرج آمده است در اعداد بی نهایت یافت میشود لیکن معتبر اقل
عدد است که بآن نسبت باشد فصل اول در معرفت اشتراک و تباین و تداخل

میان اعداد هر دو عددی که باشد غیر واحد خالی نیست ازین که اقل عد اکثر میکند یا نه
و مراد به عد آنست که هرگاه که اقل را از اکثر نقصان کند مرة بعد اخری از آن اکثر چیزی
باقی نماند قسم اول را متداخلان گویند همچون دو و ده و آنکه اقل عد اکثر نکند از دو حال
بیرون نیست یکی آنکه عددی ثالث غیر واحد یافت میشود که عد هر دو کند یا نه
پس اگر یافت شود آن دو عدد را متشارکان گویند و متوافقان نیز گویند و عدد ثالث
را عاد ایشان و کسری که این عدد ثالث مخرج آن باشد وفق خوانند مثلا چهار و شش
اگر چه چهار عد شش نمیکند اما دو عد هر دو میکند و اگر عدد ثالث غیر واحد یافت نشود
که عد هر دو کند آن دو عدد را متباینان خوانند همچون چهار و هفت و اگر خواهیم که تداخل
و تشارک و تباین میان دو عدد بدانیم اکثر را بر اقل قسمت کنیم اگر چیزی باقی نماند
متداخلان باشند و اگر عددی باقی مانده باشد غیر واحد مقسوم علیه برین باقی قسمت کنیم
و همچنین تا آنگاه که چیزی باقی ماند بر تقدیری که چیزی باقی نماند آن دو عدد متشارکان
باشند و مقسوم علیه اخیر عاد این مقسوم علیه اخیر عد هر دو میکند و اگر یکی باقی ماند آن دو
عدد متباینان باشند مثالش خواستیم که بدانیم که چهار با بیست تداخل دارد یا تشارک
یا تباین بیست را بر چهار قسمت کنیم هیچ چیز باقی نماند معلوم شد که میان ایشان
تداخل است و شش را با بیست خواستیم که بدانیم که چه حالت دارد بیست را

بر بعض قسمت کردیم دو باقی ماند باز مقسوم علیه را که شش است بر دو قسمت کردیم چیزی
باقی نماند معلوم که میان ایشان توافق است دو عدد هر دو میکنند و وفق ایشان نصف است
و شش را با بیست و سه خواستیم که بدانیم چه نسبت است بیست و سه را بر شش قسمت کردیم
پنج باقی ماند باز شش را بر پنج قسمت کردیم یکی باقی ماند معلوم شد که میان ایشان تباین
است **فصل دویم** در پیدا کردن مخرج مشترک کسور مختلفه یعنی یافتن اقل عددی که هر یک
از مخارج کسور مختلفه مفروضه عاد او کند طریقش آنست که مخارج کسور مفروضه را بگیریم و تداخل و توافق
و تباین میان ایشان معلوم کنیم پس مخارج متباینه را بعینه نگاه داریم و از مخارج متداخله
بر اکثر اقتصار نمائیم و اقل را بگذاریم و از مخارج متوافقه یکی را بعینه نگاه داریم و از باقی وفق را
نگاه داریم پس آنچه نگاه داشته ایم یکی را در دیگری ضرب کنیم و حاصل را در ثالث ضرب
کنیم و باز این حاصل را در رابع ضرب کنیم همچنین تا آنگاه که منتهی شود پس حاصل ضرب
اجزا مخرج مطلوب باشد **مثالش** خواستیم که اقل عددی پیدا کنیم که نصف و ثلث
و ربع و خمس و سدس و ثمن داشته باشد مخارج این کسور که دو و سه و چهار و پنج و شش
است و هشت گرفتیم و پنج چون مباین همه بود بعینه نگاه داشتیم و دو و چهار و هشت متداخل
بودند دو و چهار را گذاشتیم و هشت را نگاه داشتیم و نیز میان سه و شش تداخل بود بر شش
اقتصار کردیم و چون میان شش و هشت موافقت بود بنصف وفق او را که سه است نگاه داشتیم

و شش را گذاشتیم پس نگاه کردیم که چند عدد نگاه داشته ایم سه و پنج و هشت یافتیم
سه را در پنج ضرب کردیم پانزده شد پانزده را در هشت ضرب کردیم صد و بیست شد و
او مخرج کسور مطلوب است دیگر خواستیم که اقل عددی پیدا کنیم که کسور تسعه داشته باشد
مخارج این کسور را که دو و سه و چهار و پنج و شش و هفت و هشت و نه و ده است
گرفتیم و چون دو و چهار تداخل داشتند با هشت ایشانرا اسقاط کردیم و هشت را نگاه
داشتیم و سه و پنج و شش و ده تداخل داشتند سه و پنج را گذاشتیم و شش و ده را نگاه
داشتیم و بعد از ملاحظه تداخل باقی ماند از مخارج مذکوره ده و نه و هشت و هفت و شش ازین
جمله یکی را اختیار کردیم مثلا ده را با باقی مخارج ملاحظه کردیم چون با نه و هفت متباین بودند
نه و هفت را نگاه داشتیم و با هشت و شش توافقی داشت نصف ایشانرا که چهار
و سه باشد گرفتیم پس ده را نگاه داشتیم و به باقی که نه و هفت و چهار و سه باشد همچنین
عمل کای آوردیم یعنی یکی ازینها مثلا نه را گرفتیم و بدیگرها ملاحظه کردیم چون متباین هفت و
چهار بود هفت و چهار را نگاه داشتیم و سه متداخل بود او را اسقاط کردیم نه را نگاه داشتیم
پس نگاه کردیم بآنچه نگاه داشته ایم ده و نه و هفت و چهار را یافتیم ده را در نه ضرب کردیم
نود شد حاصل را در هفت ضرب کردیم ششصد و سی شد این را در چهار ضرب کردیم
دو هزار و پانصد و بیست شد و هو المطلوب **فصل سیوم** در تجنیس کسور و آنرا بسیط

نیز گویند و آن چنان بود که عدد صحیح را مکسور سازند بآن طریق که صحاح را در مخرج کسر
ضرب کنند و اگر با صحاح کسر باشد این کسر را بر صورتش بر حاصل ضرب افزایند
مثالش خواستیم که شش را و ثلثه ارباع را ارباع سازیم ضرب کردیم شش را در چهار
و بر حاصل ضرب سه افزودیم بیست و هفت ربع شد **فصل چهارم** در رفع کسور و آن
چنان باشد که کسری چند باشد از یک جنس که از مخرج خود زیاده باشد و خواهد که صحاح
سازند بدان طریق که عدد آن کسور را بر مخرج قسمت کنیم خارج قسمت صحاح باشد و باقی
کسر این مخرج بود **مثالش** خواستیم که بیست و یک خمس را رفع کنیم بیست و یک را بر
مخرج خمس که پنج است قسمت کردیم چهار صحیح و یک خمس حاصل آید **فصل پنجم** در تضعیف
کسور طریقش آنست که اگر مخرج کسر فرد باشد صورت کسر را تضعیف کند اگر کمتر
از مخرج شود بمخرج نسبت کند حاصل نسبت کسر مضاعف باشد **مثالش** خواستیم
که چهار تسع را تضعیف کنیم صورتش را که چهار است تضعیف کردیم هشت شد چون
کمتر از مخرج بود به مخرج نسبت کردیم هشت تسع شد و اگر زیاده از مخرج باشد مثلا مخرج
را واحد گیرند و باقی را به مخرج نسبت کنند **مثالش** خواستیم که هشت تسع را تضعیف
کنیم صورتش را که هشت است تضعیف کردیم شانزده شد مثل مخرج را که نه است یکی
گرفتیم و باقی را که هفت است به مخرج نسبت دادیم یکی و هفت تسع حاصل شد و اگر

مخرج زوج باشد تنصیف کنیم مخرج را اگر مساوی صورت کسر باشد حاصل تضعیف
یک صحیح باشد و اگر زیاده از صورت کسر شود صورت کسر را باو نسبت کنیم **مثالش**
خواستیم که یک ربع را تضعیف کنیم چهار را تنصیف کردیم دو شد صورت کسر را
که یکی است باو نسبت کردیم نصف شد و اگر کمتر از صورت کسر شود مثل او از صورت
واحد گیریم و باقی را باو نسبت کنیم مجموع وآن و حاصل نسبت تضعیف کسر باشد
مثالش خواستیم که پنج سدس را تضعیف کنیم شش را تنصیف کردیم سه شد و از صورت
کسر که پنج است سه را یکی گرفتیم و دو که باقی ماند به سه نسبت دادیم ثلثان شد پس
حاصل تضعیف یکی و ثلثان باشد **فصل ششم** در تنصیف کسور و آن چنان باشد
که اگر صورت کسر زوج باشد تنصیف کند و بعد از تنصیف بمخرج نسبت کنند مثلا
چون دو ثلث صورتش زوج بود تنصیف کردیم یکی شد به مخرج نسبت دادیم یک
ثلث حاصل شد و اگر صورت کسر فرد باشد مخرج را تضعیف کنیم و صورت کسر را
باو نسبت دهیم **مثالش** خواستیم که سه ربع را تنصیف کنیم مخرج را که چهار است تضعیف
کردیم هشت شد صورت کسر را باو نسبت دادیم سه ثمن شد **فصل هفتم** در جمع کسور
طریقش آنست که اگر کسور را از یک جنس باشد صورت این کسور را جمع کنیم و اگر از
اجناس مختلفه باشد مخرج مشترک بطریقی که در فصل دویم مذکور شده پیدا کنیم پس اگر این مجموع

کمتر از مجموع مخرج باشد به مخرج نسبت کنیم و اگر مساوی مخرج باشد حاصل جمع یک صحیح
باشد و اگر زیاده از مخرج بود به مخرج قسمت کنیم خارج قسمت صحاح بود و باقی قسمت
را به مخرج نسبت دهیم و حاصل قسمت جمع کنیم حاصل جمع آن قدر صحاح و این کسر
باشد مثالش خواستیم که سدس را با ثلث و نصف و ثمان جمع کنیم صورت این
کسور را از مخرج مشترک که بیست است جمع کردیم ده شد چون از مخرج بیشتر بود
به مخرج قسمت کردیم یکی شد و چهار باقی ماند به مخرج نسبت دادیم ثمان شد
پس حاصل جمع یک صحیح و ثمان باشد فصل هشتم در تفریق کسور یعنی جدا
کردن کسور از یکدیگر صورت هر یک از کسر منقوص و منقوص منه را از مخرج مشترک
بگیریم پس صورت کسر منقوص را از صورت کسر منقوص منه نقصان کنیم و باقی را به مخرج
مشترک نسبت دهیم حاصل نسبت مطلوب است مثالش خواستیم که ثلثان را از ثلاثة
ارباع نقصان کنیم مخرج مشترک را گرفتیم دوازده شد صورت ثلثان که هشت
است از صورت ثلاثة ارباع که نه است نقصان کردیم یکی باقی ماند این را به دوازده
نسبت دادیم نصف سدس حاصل آمد و اگر صورت کسر منقوص بیشتر باشد از
صورت کسر منقوص منه نقصان کردن ممکن نگردد مگر آنکه با منقوص منه صحیحی باشد
پس یکی از آن صحیح گرفته و در مخرج مشترک ضرب کنیم و از حاصل ضرب که منقوص را

نقصان

نقصان کنیم و باقی را با کسر منقوص منه جمع کرده مجموع را با مخرج نسبت دهیم مثالش خواستیم
که نصف را از یک و ثلث نقصان کنیم یکی را گرفته در مخرج مشترک ضرب کردیم
شش شد نصف را که سه است از او نقصان کردیم و سه را بر ثلث که دو است افزودیم
پنج شد به شش نسبت دادیم خمسه اسداس شد فصل نهم در تحویل کسر از مخرجی به مخرجی دیگر
اگر کسری از مخرجی معلوم باشد و خواستیم که همین کسر را از مخرجی دیگر معلوم کنیم که چند
است طریقش آنست که صورت کسر را در مخرج محول الیه ضرب کنیم و حاصل را که مساوی
یا زیاده از مخرج آن کسر باشد بر مخرج آن کسر قسمت کنیم و خارج قسمت را به مخرج
محول الیه نسبت دهیم مطلوب حاصل آمد و اگر حاصل ضرب کمتر از حاصل مخرج آن
کسر باشد به مخرج آن کسر نسبت دهیم حاصل نسبت کسری باشد از محول الیه مثالش
خواستیم که بدانیم که پنج سبع دینار چند دانق است صورت کسر را که پنج است در شش
که مخرج دوانق دینار است ضرب کردیم سی شد و حاصل را بر هفت که مخرج کسر است
قسمت کردیم خارج قسمت چهار شد و دو باقی ماند پس پنج سبع دینار چهار دانق
باشد و دو سبع دانق باز اگر خواهیم که آن دو سبع دانق از طسوجات چند است صورت
کسر را که دو است در چهار که مخرج طسوجات دانق است ضرب کنیم و حاصل ضرب را
که هشت است بر هفت که مخرج کسر است قسمت کنیم خارج قسمت یکی شود و یکی باقی

ماند پس دو سبع دانق طسوجی باشد و سبع طسوجی باز اگر خواهیم که بدانیم که این سبع
طسوجی از شعیرات چند است یکی را که صورت کسر است در چهار که مخرج شعیرات طسوج
است ضرب کنیم همان چهار شود و چون کمتر از مخرج کسر است که هفت است به مخرج نسبت
دهیم چهار سبع شعیر شود پس پنج سبع دیناری چهار دانق و یک طسوج و چهار سبع
شعیر شد فصل دهم در ضرب کسور و آن دو قسم است یکی ضرب کسور در صحاح دوم
ضرب کسور در کسور طریق عملش در قسم اول آنست که صورت کسر را در صحاح ضرب
کنند و حاصل را اگر کمتر از مخرج باشد به مخرج نسبت کنند و الا بر مخرج قسمت کنند حاصل
نسبت یا خارج قسمت مطلوب باشد مثال ضرب کسر تنها در صحاح خواستیم که ربع
را در چهار ضرب کنیم صورت کسر را که یکی است در چهار ضرب کردیم همان چهار شد بر مخرج
کسر همان چهار است قسمت کردیم خارج قسمت یکی شد و آن مطلوب است مثال
ضرب صحیح و کسر در صحاح خواستیم که ضرب کنیم چهار و ثلث را در شش چهار و ثلث را
تجنیس کردیم سیزده [۱۳] شد این را که مجنس مضروب است در شش که مضروب فیه است ضرب
کردیم هفتاد و هشت شد بر مخرج کسر که سه است قسمت کردیم بیست و شش [۲۶] خارج و هو المطلوب
اما قسم دوم طریق عمل در آن قسم آنست که صورت کسر مضروب را در صورت کسر
مضروب فیه ضرب کنیم و این حاصل ضرب نگاه داریم بعد از آن مخرج کسر مضروب

در مخرج

در مخرج مضروب فیه ضرب کنیم پس بنگریم با آنچه نگاه داشته ایم اگر کمتر ازین حاصل ضرب
باشد با این حاصل نسبت دهیم و الا برین حاصل قسمت کنیم حاصل نسبت یا خارج قسمت
مطلوب باشد مثالش خواستیم که دو ثلث در سه خمس ضرب کنیم صورت هر دو را در
یکدیگر ضرب کردیم شش شد به مضروب مخرجین که پانزده است نسبت دادیم دو خمس
شد و هو المطلوب و اگر با احد المضروبین یا با هر دو مضروب صحیح باشد آن صحیح را با کسر
خودش تجنیس باید کرد بعد از آن تجنیس کسر را به جای صورت کسر نگاه باید داشت مثالش
خواستیم که یک صحیح و ربع را در چهار خمس ضرب کنیم تجنیس واحد و ربع که پنج است در صورت
چهار خمس که چهار است ضرب کردیم بیست شد بر مضروب مخرجین که هم بیست است
قسمت کردیم خارج قسمت یک صحیح شد و هو المطلوب مثال دیگر خواستیم که پنج
و ثلث در سه و ربع ضرب کنیم تجنیس مضروب که شانزده است در تجنیس مضروب فیه
که سیزده است ضرب کردیم دویست و هشت شد بر مضروب مخرجین که دوازده است
قسمت کردیم هفده و ثلث شد و هو المطلوب فصل یازدهم در قسمت کسور و این دو قسم
است یکی آنکه کسر در هر دو جانب مقسوم و مقسوم علیه باشد و دوم آنکه کسر در یک جانب
باشد و طریق عمل در قسم دوم آنست که هر یک از مقسوم و مقسوم علیه در مخرج کسر ضرب کنند
و حاصل ضرب مقسوم را با حاصل ضرب مقسوم علیه نسبت دهند اگر حاصل ضرب مقسوم کمتر باشد

از حاصل ضرب مقسوم علیه والا حاصل ضرب مقسوم را بر حاصل ضرب مقسوم علیه قسمت کنند
حاصل نسبت یا خارج قسمت مطلوب باشد مثالش خواستیم که ثلثه ارباع ۹ بر دو قسمت کنیم
مقسوم ۹ که سه ربع است در مخرجش که چهار است ضرب کردیم سه صحیح یعنی صورت کسر ثلاث
ارباع شد و مقسوم علیه را که دو است در چهار که مخرج کسر است ضرب کردیم هشت شد پس
حاصل ضرب مقسوم که سه است بحاصل ضرب مقسوم علیه که هشت است نسبت کردیم سه
ثمن حاصل آید و هو المطلوب و اگر خواهیم که دو را بر ثلثه ارباع قسمت کنیم برین وجه نیز هشت
حاصل ضرب مقسوم شود و سه حاصل ضرب مقسوم علیه هشت را بر سه ۳ قسمت کنیم خارج قسمت
دو صحیح باشد و دو ثلث و هو المطلوب مثال دیگر خواستیم که شش را و دو خمس را قسمت
کنیم بر هفت مقسوم را در مخرج ضرب کردیم سی و دو شد و مقسوم علیه را نیز در مخرج ضرب
کردیم سی و پنج شد پس حاصل ضرب مقسوم را بحاصل ضرب مقسوم علیه نسبت دادیم حاصل
نسبت شش سبع و دو خمس سبع شد و هو المطلوب و اگر هفت را خواهیم که بر شش
و دو خمس قسمت کنیم برین تقدیر حاصل ضرب مقسوم سی و پنج شود حاصل ضرب مقسوم علیه
سی و دو پس سی و پنج را بر سی و دو قسمت باید کرد خارج قسمت واحد و ثلثه
ارباع ثمن شود و هو المطلوب واما در قسم اول هر دو کسر مقسوم و مقسوم علیه را مخرج
مشترک بگیریم پس هر یک از مقسوم و مقسوم علیه ۹ در مخرج مشترک بگیریم پس هر یک

از مقسوم و مقسوم علیه را در مخرج مشترک ضرب کنیم و بطریق مذکور در قسم دویم عمل بپایان رسانیم
مثالش خواستیم که ربع ۹ قسمت کنیم بر ثمن مخرج مشترک ربع و ثمن گرفتیم که هشت است و در
مقسوم ضرب کردیم دو شد و در مقسوم علیه ضرب کردیم یکی شد و حاصل اول را بر حاصل دویم
قسمت کردیم خارج دو شد و هو المطلوب مثالش دیگر خواستیم که دو و پنج سدس را قسمت کنیم
بر ربع مخرج مشترک گرفتیم دوازده شد مقسوم ۹ در وی ضرب کردیم نه شد حاصل ضرب اول را
بر حاصل ضرب دویم قسمت کردیم خارج قسمت شد صحیح و هفت تسع شد و اگر خواهیم که
سه ربع ۹ قسمت کنیم بر دو و پنج سدس بهمین تقدیر حاصل ضرب مقسوم نه شود و حاصل
ضرب مقسوم علیه سی و چهار نه را بسی و چهار نسبت کردیم مطلوب حاصل آید فصل چهاردهم در استخراج
جذر کسور طریقش آنست که صورت کسر را در مخرج او ضرب کنیم و جذر حاصل ضرب بگیریم
و بر مخرج قسمت کنیم یا باو نسبت دهیم خارج قسمت یا حاصل نسبت مطلوب باشد
مثالش خواستیم که جذر نه جزو را از شانزده جزو بدانیم صورت کسر را که نه است در مخرج که
شانزده است ضرب کردیم صد و چهل و چهار شد جذرش گرفتیم دوازده شد این را به
مخرج نسبت دادیم سه ربع حاصل آید و این جذر مطلوب باشد و اگر صحیح باشد تجنیس کنیم
و حاصل تجنیسش بجای صورت کسر نگاه داریم و عمل بپایان رسانیم مثالش خواستیم
که جذر شش و ربع را بدانیم تجنیس کردیم بیست و پنج شد که در مخرج که چهار است ضرب

کردیم صد شد جذر صد گرفتیم ده شد بر مخرج که چهار است قسمت کردیم دو و نیم حاصل آمد و این جذر
مطلوب است مقاله دویم در حساب اهل تنجیم و آن مشتمل است بر مقدمه و دو باب پس
باب مقدمه در بیان اصطلاحات منجمان بیست و هشت حرف تهجی را بترتیب ابجد هوز
حطی کلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ برای مفردات اعداد تعیین کرده اند
نه حرف اول که از الف است تا طا بجهت احاد تعیین کرده اند و نه دیگر که از یا است تا صاد
برای عشرات و نه دیگر از قاف تا ظا برای مات و غین برای الف تعیین کرده اند
و از برای اعداد مرکبه ارقام مفردات عدد را ترکیب کنند و مفرد اکثر را بر اقل تقدیم باید کرد
مگر اعداد الوف را که بر الوف تقدیم باید کرد پس رقم پانزده یه باشد و رقم پنجاه و دو
نب و رقم صد و نود و چهار قصد و رقم سه هزار جغ و رقم دو هزار بغ و رقم دوازده هزار
بیغ باشد و فرق میان جیم و حا بدان باشد که جیم را بی دامن نویسند بهمین صورت ح
و میان راو زا بدان کنند که رای نقطه نویسند و بر فرق را علامت نهند بهمین صورت ر
و باقی حروف را بنقط و عدم نقطه چنانچه در خط متداول است و باید دانست که محیط هر دایره
بسیصد و شصت قسم متساوی کنند و هر قسمی را از آن درجه گویند و چون عدد درجات
بشصت رسد یا از شصت گذرد و هر شصت را یکی اعتبار کنند و آنرا مرفوع مره نامند
و رقم هر مرفوع مره همین رقم درجه نویسند و آنرا مرفوع مرتبی و ثانی نیز خوانند و همچنین

چون عدد مرفوع مرتین بشصت رسد یا گذرد و هر شصت را یکی اعتبار کرده اند آنرا مرفوع ثلث
مرات و مثالثش نیز خوانند و علی هذا و هر درجه را بشصت قسم متساوی کنند و آنرا دقایق
گویند و رقم دقایق را برابر رقم درجه نویسند و هر دقیقه را بشصت قسم متساوی قسمت
کنند و آنرا ثوانی خوانند و رقم آنرا برابر رقم دقیقه نویسند و همچنین ثانیه را بثالثه و ثالثه
را برابعه قسمت کنند و ارقام آنرا به ترتیب مذکور نویسند و هر مرتبه را ازین مرفوعات و
درج و اجزای آنکه خالی از عدد باشد در آن مرتبه صفر نویسند برین صورت ه و از برای
شناختن آن ارقام مذکوره از کدام مرتبه است رقم اول را باخر باید نوشتن که از
کدام مرتبه است رقم اول را باخر باید نوشتن که از کدام مرتبه است تا باقی ارقام بقیاس
باو معلوم شود و هر که حساب اهل هند دانسته باشد بقواعدی که ذکر رفت حساب اهل نجوم
بر او آسان گردد چه این طریق بآن طریق متفاوت نیست الا چند چیز که بیان خواهیم
کرد از جمله آنکه اهل هند در مرتبه که عدد به ده میرسد یا میگذرد و هر ده را یکی اعتبار کرده بر
یسار آن مرتبه می نویسند و منجمان در هر مرتبه که عدد بشصت میرسد یا میگذرد و هر شصت
را یکی اعتبار کرده بر یمین آن مرتبه می نویسند چنانکه سابقا ذکر رفت پس اهل هند
در عمل تفریق اگر رقمی را از رقمی که در برابر اوست ممکن نباشد نقصان کردن یکی
از یسار او میگیرند و آنرا ده اعتبار کرده از و نقصان می کنند و منجمان یکی از یمین او میگیرند

وانرا بشصت اعتبار کرده از و نقصان می کنند　　　　در ضرب شبکه
در وضع ارقام شبکه میان این دو طریق تفاوت می باشد چه اهل هند اعظم مراتب را
از مضروب و مضروب فیه در برابر فوق و یسار مربع صغیره به یسار سطر فوق یعنی مربعات
صغار واقع است بنویسند و اهل هند مربعات صغار را به دو مثلث قسمت کنند بخط
مورّب از یمین به یسار بتنازل و منجمان بخط مورّب هم از یمین یسار اما متصاعدا و چون
در عمل ضرب رقم هر مرتبه از مضروب در ارقام مراتب مضروب فیه ضرب می باید کردن
و حاصل را در دو مثلث مذکور نهادن و ارقام این مراتب را ما بلغ میرسد پس احتیاج
میشود بجدولی که مشتمل باشد بر حاصلات ضرب ارقام در یکدیگر از یکی تا پنجاه و نه و
طریقش آنست که مربعی بکشند و هر یکی از دو ضلع طولی و عرضی او را به پنجاه و نه قسم متساوی
کنند و خطوط مستقیم بمفاصل وصل کنند چنانکه مربع مذکور سه هزار و چهار صد و هشتاد
و یک مربع صغیر منقسم گردد و بر فوق و یمین جدول اعداد نویسند از یکی تا پنجاه و نه
به ترتیب و حاصل ضرب هر عددی از اعداد سطر فوقانی در عددی از اعداد سطر دیگر
در مربع ملتقی آن دو عدد نویسند بر وجهی که اگر حاصل ضرب کمتر از شصت باشد رقم
انرا همانجا ثبت کنند و صفری بر یمین او در همین مربع نویسند و اگر زیاد از شصت باشد
هر شصت را یکی اعتبار کرده نویسند و آنچه کمتر از شصت باشد بر یسار او در همین مربع

نویسند و این جدول را جدول ستینی خوانند پس حاصل ضرب را ازین جدول برگرفته
مرفوع را در مثلث فوقانی و مبسوط را در مثلث تحتانی ثبت کنند تا تمام حاصلات ضرب
در شبکه مثبت شود بعد ازان در مثلث تحتانی که در برج یسار سطر تحتانی شبکه واقع
است ابتدا کرده اعداد را جمع کنند بطریق مذکور در حساب هند غیر ازانکه انجا اعدادی که
درمیان دو خط مورّب است آنچه زیاد از ده میشد هر ده را یکی رفع کرده با عددی که
درمابین دو عدد خط مورّب فوق آن بود جمع میکردند و آنچه کمتر از ده بود بر یسار
آنچه در مثلث تحتانی بود وضع میکردند اینجا اعداد اگر میان دو خط مورب اگر زیاده
از شصت باشد هر شصت را یکی گرفته با اعداد دو خط مورّبی که بر فوق است جمع میکنیم
و آنچه کمتر از شصت باشد بر یمین آنچه مثلث تحتانی واقع است ثبت میکنیم مثلا خواستیم
که این　　　　را درین عدد　　　　ضرب کنیم جدولی رسم کردیم و ارقام را
بر و وضع کردیم بصفت مذکوره و در مثلث تحتانی رقم یافتیم این را در تحت شبکه
ثبت کردیم و اعداد هر دو خط مورّب که بر فوق اوست جمع کردیم شصت و سه شد
سه بر یمین نویسیم و بجهت شصت یکی بحاصل مابین دو خط مورّب دیگر جمع کردیم
هفتاد و دو شد　　　　بر یمین　　　　نویسیم و از برای شصت یکی بحاصل
جمع مابین خطین مورّبین دیگر جمع کردیم پنجاه و یک شد　　　　را بر یمین نویسیم

و همچنین مابین خطین مورّبین دیگر جمع کردیم هشتاد و سه شد　　را در یمین
نوشته از برای یکی بر حاصل جمع مابین خطین مورّبین دیگر افزودیم چهل و شش شد
بر یمین　　　نویسیم پس در مثلث فوقانی هر برج همین شبکه است یافتیم
وانرا نیز ثبت کرده عمل ضرب را تمام ساختیم بر صورت
اما طریق دانستن آنکه حاصل از کدام مرتبه است از مراتب
مرفوعات و درج و اجزای آن در بابی علیحده ذکر خواهیم
کرد والله اعلم بالصواب　　　در قسمت قسمت اهل تنجیم نیز مثل قسمت
اهل هند است الا آنکه وضع ارقام اهل هند چنانست که اعظم مراتب مقسوم را در سطر
طولی الیسر جدول نویسند و اعظم مراتب مقسوم را در تحت بنقطی که مذکور شده است
و اهل تنجیم بر عکس این یعنی اعظم مراتب مقسوم را در سطر طولی این جدول نویسند
و اعظم مراتب مقسوم علیه را در برابر اعظم مراتب مقسوم نویسند اگر کمتر از ده بود این
اعتبار مرتبه والا بعد از و بهمان تفصیل که در قسمت اهل هند ذکر کرده شد بعد ازان
در جدول ستینی اکثر عددی طلب کنند که حاصل ضرب او را در هر یکی از مراتب
مقسوم علیه از آنچه در برابر اوست از مقسوم یا از دو از یمینش طرح توان کرد
چون این عدد یافت شود بر فوق خط عرضی که بر بالای مقسوم کشیده اند در برابر

اعظم مراتب مقسوم علیه نویسند و در هر یکی از مراتب مقسوم علیه ضرب کرده از آنچه در
برابر اوست از مقسوم یا از دو از آنچه در یمین اوست طرح کنند بعد ازان خط عرضی
کشیده باقی قسمت را یک مرتبه بجانب یمین نقل کنند و در تحت خط عرضی و باز در
جدول ستینی اکثر عددی بصفت مذکوره طلب کنند و عمل بپایان رسانند و اگر
عددی بصفت مذکوره یافت نشود صفری بر یسار عددی که بر فوق جدول عرضی
نوشته بود نه نویسند و یک مرتبه دیگر همان باقی قسمت را بجانب یمین در تحت
خط عرضی دیگر نقل کنند و باز اکثر عددی بصفت مذکوره طلبند و عمل سابق را
بجای آورند مثالش خواستیم که قسمت کنیم　　　را بر　　　جدولی رسم کرده
ارقام مقسوم و مقسوم علیه را در وضع کردیم بصفت مذکوره اکثر عددی را طلب
کردیم　　　را یافتیم این را بر بالای جدول ثبت کردیم و حاصل را ضرب
را در　　　از جدول ستینی برگرفتیم　　　بود این را در تحت مقسوم نویسیم
بر وجهی که　　　در برابر که مضروب فیه است واقع شده که مرفوع است در محاذی
یمین او بعد ازان　　　را از　　　نقصان کردیم　　　باقی ماند خط
عرضی بر ری محو کشیدیم و　　　را در تحت خط عرضی در برابر　　　نوشتیم باز
با حاصل ضرب　　　را که بر بالای جدول است در که مقسوم علیه است ستینی برگرفتیم

بود و بصفت مذکوره در تحت نوشته از او نقصان کردیم
باقی ماند این را نیز بعد از خط عرضی در تحت نوشتیم باز از حاصل ضرب را در که
است در تحت نوشتیم بر وجه مذکور و نقصان این حاصل ضرب از ممکن
نیست پس یکی را از انچه در یمین است یعنی گرفتیم باقی را که است
بعد از خط عرضی نوشتیم و ان یکی را شصت گرفته تا جمع کردیم و در ذهن
شد از مجموع حاصل ضرب را که است نقصان کردیم باقی ماند
این را بعد از خط عرضی در تحت نوشتیم برین صورت
و از مقسوم باقی ماند این ارقام خط عرضی بجمع
خطوط طولی کشیدیم و این ارقام در تحت این
خط یکمرتبه بجانب یمین نقل کردیم و باز اکثر عددی
بصفت مذکور طلب کردیم را یافتیم این را
بربالای جدول برسیار نوشتیم و در مقسوم علیه ضرب کردیم حاصل ضرب
را که است در تحت که در باقی مقسوم است نوشته از او نقصان کردیم
باقی ماند بعد از خط عرضی در تحت خط نوشتیم و باز را در ضرب کنیم
حاصل شد این را در تحت نوشته از و نقصان کردیم باقی ماند بعد از خط

عرضی در تحت نوشتیم و باز را در ضرب کنیم حاصل شد و نقصان این
را از انچه در برابر و یمین است ممکن نیست پس از انچه در برابر یمین است که
است یکی برفتیم و باقی را که است در تحت بعد از خط عرضی نوشتیم وان یکی را شصت
گرفته با جمع کنیم و از مجموع نقصان کنیم باقی ماند این را نیز در تحت خط عرضی نوشتیم
برین صورت
و از ارقام باقی مقسوم ماند این این را نیز یکمرتبه
نقل کنیم بعد از خط عرضی دیگر که بجمع خطوط طولی گذرد و باز اکثر
عددی بصفت مذکور طلب کنیم را یافتیم این را
بربالای جدول برسیار نوشتیم و در ضرب کردیم
حاصل شد این را در تحت وضع کرده و از
او نقصان کنیم باقی ماند خط عرضی کشید و انرا در تحت
این خط نوشتیم باز را در ضرب کنیم حاصل شد این را در تحت
وضع کنیم و از و نقصان کنیم باقی ماند در تحت خط عرضی نوشتیم و را در
ضرب کنیم حاصل شد در تحت نوشته از او نقصان کنیم باقی ماند این را در
تحت خط عرضی نوشتیم برین صورت و از مقسوم این ارقام باقی ماند و اگر
خواهیم یکبار دیگر باقی اخر را بجانب یمین نقل و عمل به پایان رسانیم همچنین هر چند که خواهیم برین صورت

در جدار عمل جذر نیز بطریق اهل نجوم نیز مثل
عمل جذر اهل هند باشد الا انکه اهل هند در نصف علامات
ابتداء بمرتبه احاد کنند و بخطی یکیک مرتبه علامات دیگر بعد
از و نصب کنند و منجمان مرتبه درجه را مقید علیه ساخته بخطی
یکیک مرتبه از هر دو جانب درجه یعنی جانب مرفوعات و
جانب اجزای درجه علامات نصب کنند و اهل هند افتتاح
عمل از علامات الیسر کنند و اهل نجوم از علامات ایمن
پس اکثر عددی طلب کنند که مضروب او را در نفس خود از انچه در تحت علامات الیسر است
از عدد مجذور نقصان توان کرد یا از انچه در تحت علامت و از انچه در یمین اوست
نقصان توان کرد بر تقدیری که در مرتبه ایمن او چیزی باشد و چون همچنین عدد یابند
رقم او را بر فوق علامت ایمن و در تحت او نیز ثبت کنند و مضروب او را در
نفس خود ش از انچه در تحت علامت ایمن است نقصان کنند و باقی اگر باشد بعد
از خط عرضی در تحت منقوص منه نویسند و بعد از ان رقم فوقانی را بر رقم تحتانی افزوده
یک مرتبه بجانب یسار نقل کنند بعد از انکه خط عرضی بربالای رقم تحتانی کشیده باشند
تا منعرف باشند بحوان باو اکثر عددی طلب کنند که چون او را در نفس خود ش و در منقول نیز

ضرب کنند ممکن باشد بطرح ان از انچه در تحت علامت دویم و از انچه در یمین
اوست و چون همچنین عددی یابند رقم او را بر فوق علامت دویم در تحت او نیز
ثبت کنند و فوقانی را در تحتانی و در انچه در یمین تحتانی است از منقول ضرب کرده
حاصل را از انچه در تحت علامت دویم از انچه در یمین اوست نقصان کنند و باقی
اگر باشد بعد از خط عرضی در تحت منقوص منه نویسند و باز این رقم را که بر فوق علامت
دویم ثبت کرده بودند بر رقم تحتانی افزوده یعنی مضاعف کرده با انچه در یمین اوست
یکمرتبه بجانب یسار نقل کنند بعد از انکه خط عرضی بجهت محو بر ارقام تحتانی کشیده باشند
و بعلامات دیگر گذرند و بطریق مذکور عمل کنند و اگر همچنین عدد نیافتیم نباشند بر فوق علامت
دویم و در تحت او نیز صفر نویسند و بر ارقام تحتانی خط عرضی بجهت محو کشیده همین
ارقام را یکمرتبه بجانب یسار نقل کنند و بعلامت دیگر گذرند و بطریق مذکور عمل کنند
و همچنین عمل کنند تا انچه خواهند و اگر سطور طولی که بعدد ارقام عدد مطلوب الجذر کشیده بودند
تمام شود سطور دیگر بر یسار آن سطور اضافه کنند و بهمان طریق بخطی یکیک مرتبه
علامات نصب کنند و بان علامات عمل مذکور بجای آورند تا انکه عدد مطلوب الجذر
منطق باشد که عمل منتهی خواهد شد و اگر خواهند که عمل را قطع کنند رقم اخیر سطر تحتانی را
مضاعف ساخته یکی بر وافزایند و مجموع عدد سطر تحتانی را مخرج اعتبار کنند و باقی

عدد مطلوب الجذر با او نسبت کنند و کثیر یه حاصل شود با ارقامی که در فوق علامت نوشته اند
جذر عدد مطلوب باشد مثالش خواستیم که جذر ما را بگیریم جدول بطریق مذکور و در عمل جذر
اهل هند رسم کنیم درین ارقام را در تحت خط عرضی نوشتیم و چون درجه بر بالای
او علامت نصب کنند و همچنین از جانب مرفوعات نیز و از جانب کسور هر
و اکثر عددی که مضروب در نفس خودش از آنچه در تحت علامت ایمن باشد نقصان توان
کرد طلب کنیم را یافتیم او را بر بالای علامت ایمن در تحت آن ثبت کنیم و در
نفس خودش ضرب کنیم شد از نقصان کنیم باقی ماند خط عرضی در
تحت کشیدیم و را در تحت خط عرضی ثبت کنیم را تضعیف کرده یک
مرتبه بجانب یسار نقل کنیم و خط عرضی بر بالای علامت کشیدیم تا علامت محو باشد
بدینصورت
باز طلب کنیم اکثر عدد بصفت مذکوره که مضروب او را
در نفس خودش از آنچه نقل کرده ایم نقصان توان کردن
و از آنچه در تحت علامت دویم و در آنچه در یمین اوست
را یافتیم بر فوق علامت دویم و در تحت او
نیز ثبت کنیم پس حاصل ضرب او را در که یسار است در
تحت ثبت کنیم بر وجهی که مبسوط که حاصل ضرب است

در محاذی که مضروب فیه است واقع شد پس را از نقصان
کنیم باقی ماند خط عرضی در تحت کشیدیم و در محاذات ثبت کنیم باز
را در نفس خودش ضرب کنیم شد در تحت بمحاذات مضروب فیه
وضع کنیم و از نقصان کنیم باقی ماند بعد از خط عرضی بمحاذات که منقوص
منه است ثبت کنیم و را تضعیف کرده با یک مرتبه بجانب یسار نقل کردیم
و خط عرضی که علامات محو است بر کشیدیم بدینصورت
باز طلب کردیم اکثر عددی که مضروب او را در ارقام
تحتانی منقول و در نفس خودش از آنچه در تحت علامت و از آنچه
در مابین اوست نقصان توان کرد را باین صفت
یافتیم و بر فوق و تحت علامت سیم نوشتیم پس او را در
ضرب کنیم و در تحت ثبت کرده از و
نقصان کنیم باقی ماند بعد از خط عرضی در تحت نوشتیم باز در
نفس خودش ضرب کنیم شد در تحت ثبت کرده از و نقصان کردیم
باقی ماند در تحت خط عرضی نوشتیم پس را مضاعف ساخته را بر و افزودیم
شد و جمع ارقام سطر تحتانی شد و باقی عدد مطلوب الجذر شد

انرا با ارقام سطر تحتانی نسبت دادیم کثیر حاصل شد پس جذر عدد مطلوب الجذر مجموع
ارقام که بر فوق علامت نوشته ایم با این کسر بدینصورت
در معرفت جنس هر یک از حاصل ضرب و خارج
قسمت و جذر یعنی دانستن آنکه حاصل ضرب تا
خارج قسمت یا جذر از کدام مرتبه است از مراتب مرفوعات
و درج اجزاء درج مثل دقایق و ثوانی و غیر آن طریقش آنست
که از برای درجه صفر گیریم و از برای دقیقه واحد گیریم
و از برای ثانیه اثنین و از برای ثالثه ثلث و از برای
آنچه بعد از اوست بهر یک مرتبه یک عدد زیاده کنیم و همچنین
از برای مرفوع مره واحد گیریم و از برای مثانی اثنین و از برای مثالث ثلثه و از برای آنکه
فوق اوست بهر یکی مرتبه یک مرتبه زیاده کنیم پس گوئیم مضروب و مضروب فیه یا هر دو از جنس
درجه اند یا یکی از جنس درجه است یا هیچکدام از جنس درجه نیستند و این قسم از دو حال
بیرون نیست یکی آنکه هر دو در یک جانب باشند از درجه یعنی هر دو از مرفوعات باشند
یا هر دو از اجزای درجه باشند دویم آنکه هر یک از جانب دیگر باشند از درجه پس اقسام
از چهار بیرون نیست و حاصل در قسم اول درجه باشد و در قسم دویم از جنس مضروب

دیگر پس حاصل ضرب درجه در دقیقه همان حاصل دقیقه باشد و در ثانیه همان ثانیه و در مرفوع
مره و علی هذا در قسم سیم هر دو مضروب را جمع کنیم حاصل ضرب در هر سه همین عدد مجموع باشد در همان
جانب مضروب مثلا دقایق در ثوانی باشد ثوالث در ثوانی حوالث و مثایل در مثالث مجانبی
و در قسم چهارم اگر دو عدد مضروب و مضروب فیه برابر باشند حاصل ضرب از جنس درجه
باشد و الا حاصل ضرب سمی فصل باشد و در جانب حاصل پس ثوانی مثالث مرفوع مره باشد
و مثانی در روابع ثوانی و این مرتبه که بیان کنیم مرتبه مبسوط حاصل ضرب است در
جمع اقسام و اما معرفت جنس خارج قسمت طریقش آنست که مقسوم یا مقسوم علیه به
همان طریق که در مضروب و مضروب فیه گفتیم بچهار قسم منقسم شود و خارج قسمت
در قسم اول درجه باشد و در قسم دویم اگر درجه مقسوم علیه واقع شود خارج قسمت
سمی عدد مقسوم علیه باشد در خلاف جانب او مثلا اگر درجه را بر ثانیه قسمت کنند
خارج قسمت مثانی باشد و اگر درجه را بر مثانی قسمت کنیم خارج قسمت ثوالث باشد
و در قسم سیم اگر عدد مقسوم علیه با عدد مقسوم برابر باشند خارج قسمت از جنس درجه
و اگر برابر نباشند بر نهیم اگر مرتبه مقسوم فوق مرتبه مقسوم علیه باشد خارج قسمت سمی
عدد فصل باشند از جانب صعود یعنی از جنس مرفوعات باشد و اگر مرتبه مقسوم
در تحت مرتبه مقسوم علیه باشند خارج قسمت سمی عدد فصل باشند در جانب نزول یعنی

از جنس اجزار درجه باشد مثلا اگر ثوانی بر روابع قسمت کنیم خارج قسمت ثنانی باشد و
اگر روابع بر دقایق قسمت کنیم خارج قسمت ثوالث باشد و در قسم چهارم علو مقسوم
و مقسوم علیه راجمع باید که خارج قسمت سمی عدد مجموع باشد در جانب صعود و اگر در مرتبه
مقسوم فوق مرتبه مقسوم علیه باشد و سمی عدد مجموع باشد در جانب نزول اگر مرتبه مقسوم تحت
مرتبه مقسوم علیه باشد پس خارج قسمت مرفوع مره بر دقایق ثنانی باشد و خارج قسمت
دقایق بر مرفوع مره ثوانی و مراد از مرتبه مقسوم مرتبه باشد که در محاذات مقسوم علیه واقع
شود و هرگاه که مقسوم و مقسوم علیه را در جدول قسمت نویسند مثلا اگر ده دقیقه را بر دوازده
دقیقه خواهیم که قسمت کنیم مقسوم علیه چون بعدد بیشتر است در جدول در محاذات
ده دقیقه ثبت نخواهیم شد بلکه یک مرتبه فروتر از و ثبت خواهیم شد چنانچه مرتبه ثانی در محاذاة
مرتبه مقسوم علیه واقع شود پس درین صورت مقسوم ثانیه باشد نه دقیقه اگر چه بظاهر مقسوم دقیقه
است اما معرفت مرتبه جذر طریقش آنست که ببینیم که علامت این بر مرتبه درجه است
یا نه اگر بر مرتبه درجه باشد رقم جذر که برین علامت است از جنس درجه باشد و اگر علامت
این بر مرتبه درجه صحیح نباشد مرتبه آن رقم سمی نصف عدد مرتبه است که در تحت علامت
واقع است در جانب همان مرتبه از درجه پس جذر ثنانی مرفوع مره باشد و جذر مرتبه
رابع ثنانی و جذر ثوانی دقایق و جذر روابع ثوانی و چون رقم علامت این معلوم

شد ارقام دیگر علامات از جنس مراتبی باشد که بعد از وست به ترتیب پس اگر رقم جذر
که بر علامت این است از جنس ثوانی باشد رقم علامت دویم از جنس ثوالث باشد
و رقم علامت سیم از جنس روابع باشد و برین ترتیب و اگر رقم علامت دویم از جنس
مرفوع مره باشد و رقم علامت سیم از جنس درجه باشد و رقم علامت چهارم از جنس
و علی هذا و در میزان میزان این اعمال مثل میزان اعمال اهل هند است غیر
آنکه اهل هند نه نه طرح میکنند و منجمان پنجاه و نه پنجاه و نه مثلا برای میزان عمل ضرب در عمل
ضرب مذکور از عدد دیگه برهمین جدول است طرح کردیم باقی ماند و از عدد دیگه
بر بالای جدول است بعد از طرح باقی ماند در ضرب کردیم شد که
باشد پس از حاصل ضرب طرح کردیم باقی ماند معلوم شد که عمل درست است
و از برای میزان قسمت در عمل قسمت مذکور از خارج قسمت طرح کردیم
باقی ماند و از مقسوم علیه طرح کردیم باقی ماند پس اینرا در ضرب کردیم
شد که باشد پس را با باقی قسمت که است جمع کردیم و از و
طرح کردیم باقی ماند پس از مقسوم باقی ماند معلوم شد که عمل درست است
و از برای میزان جذر در عمل جذر مذکور چون از ارقام جذر نمی شود طرح کردن
چه مجموع ارقام این جذر که است کمتر از وست پس را در نفس خودش

ضرب کردیم حاصل شد که باشد این را با باقی جذر که جمع کرده از و
نقصان کردیم باقی ماند و چون از عددی که جذر او را گرفته طرح کردیم همین باقی ماند
صحت عمل معلوم شد در اعمال حسابی که بروج باشد بدانکه منجمان دور فلک را
بدوازده بخش متساوی کنند و هر قسم را برجی گویند پس هر برجی سی درجه از فلک باشد
و در عمل جمع درجات چون بسی رسد یا گذرد بجهت هر سی درجه یکی بر عدد بروج
افزاید و چون عدد بروج بدوازده رسد یا گذرد دوازده را که دور فلک است از و
طرح کنند و باقی را ثبت کنند و اگر هیچ نماند در مرتبه بروج صفر نویسند مثلا اگر خواهند که ده
برج و دوازده درجه و بست دقیقه و هشت ثانیه که صورتش این است
با نه برج و لبت و پنج درجه و چهل دقیقه و چهارده ثانیه که صورتش این است
جمع کنند یکی را در برابر دیگری وضع کنند بطریقی که بروج در محاذاه بروج واقع
شود و همچنین درجه و دقیقه و ثانیه هر یکی در محاذات جنس خودش واقع شود باین صورت
پس خط عرضی در تحت جمیع ارقام بکشند تا فاصله باشد میان این دو
عدد و حاصل جمع از لب را ابتدا کرده را بر افزایند و حاصل که است در تحت
خط عرضی بمحاذات و نویسند بعد ازان را بر افزایند
چون شصت شود و از برای شصت یکی در ذهن گیرند و صفری درین نویسند

بعد ازان را با آن یکی که در ذهن نگاه داشته اند بر افزاید شود
را درین نویسند و از برای یکی در ذهن نگاه دارند پس را با آن یکی که در ذهن
نگاه داشته اند بر افزاید شود دوازده را که است از و طرح کنند باقی
ماند برین آن ثبت کنند برین صورت پس حاصل جمع هشت برج
هشت درجه و لبت و دو ثانیه باشد و در عمل تفریق اگر عدد بروج منقوص منه از عدد بروج
کمتر باشد یا آنکه در منقوص منه برج نباشد دو بر منقوص منه افزاید بعد ازان برج منقوص را از و
نقصان کنند و اگر عدد درجات منقوص زیاده از عدد درجات منقوص منه در منقوص منه کم
کنند و بجهت آن یک برج سی درجه بر درجات منقوص منه افزاید بعد ازان درجات
را از درجات نقصان کنند و درهمین صورت اگر در منقوص منه برج نباشد دو بر دوازده افزاید
بعد ازان یک برج ازان کم کنند و عمل به پایان رسانند مثلا خواستیم که تفریق کنیم پنج
درجه و یازده دقیقه و چهل ثانیه را از دو برج و ده درجه و سی دقیقه و پنجاه ثانیه منقوص
را در تحت منقوص منه نهادیم بهمان صفت که در جمع گفتیم برین صورت
و ابتداء از یمین کردیم چون نقصان پنج برج از دو برج ممکن نبود چون که دوازده
است بر دو افزودیم چهارده شد پنج از و نقصان کردیم نه باقی ماند این را بعد از
خط فاصل در تحت نوشتیم و لبت درجه را نیز از ده درجه نقصان نمی توان کرد پس

یکی از نه بر گرفتیم و هشت در تحت نه بعد از محو او نوشتیم و آن یک برج که گرفته بودیم درجه
اعتبار کرده با ده درجه جمع کردیم چهل درجه شد لبت نقصان کردیم لبت دیگر باقی
ماند در تحت نوشتیم بعد از آن یازده دقیقه را از سی دقیقه نقصان کردیم و نوزده باقی
را در تحت خط عرضی نوشتیم و بعد از آن چهل ثانیه را نقصان کرده ده ثانیه را در تحت نوشتیم
برین صورت پس عدد باقی از نقصان هشت برج و لبت درجه و نوزده
دقیقه و ده ثانیه باشد و صورت ارقامش این است و در عمل ضرب در هر
کدام از مضروبین که برج باشد و بروج را در سی ضرب کنند تا درجات شود انرا با درجات
اگر بود جمع کنند و اگر زیاده از شصت شود بر شصت را یک مرفوع مره گیرند باقی مراتب را
بحال خود گذاشته عمل ضرب بطریق مذکور پس حاصل ضرب بدست آید بطریق مذکور پس
حاصل ضرب از چنین مرفوعات باشد غیر مرفوع مره همه را طی کند و عدد مرفوع مره
آنچه باشد تضعیف کند تا جذر بروج حاصل شود و از درجات اگر پس رسیده باشد سی
طرح کنند و یکی بر عدد بروج افزایند پس اگر عدد بروج دوازده رسد یا گذرد دوازده
از و طرح کنند مرة بعد اخری چندانکه میسر شود و آنچه ماند در مرتبه بروج نویسند و باقی مراتب
را بجای خود گذارند تا حاصل ضرب مطلوب بدست آید و در عمل قسمت از هر کدام از مقسوم
و مقسوم علیه که بروج باشد با او همان عمل کنند که در مضروبین گفتیم و قسمت بطریق مذکور

بجای آرند تا خارج قسمت بطریق مذکور بدست آید بعد از آن بخارج قسمت همان
عمل کنند که در حاصل ضرب گفتیم تا خارج قسمت مطلوب بدست آید مثلا خواستیم که ضرب
کنیم دو برج و پانزده درجه و لبت و پنج دقیقه را که صورتش اینست در پنجاه
و هفت مرفوع مره و لبت و نه درجه و لبت ثانیه که صورتش اینست بروج
را که در احد المضروبین است مرفوع مره ساختیم بان وجه که گفتیم پنج مرفوع مره شد
پنج را بجای بروج نوشته بروج را محو ساختیم و باقی ارقام را بجای خود گذاشته و آن
عدد که در و بروج نیست ضرب کردیم حاصل ضرب بطریق مذکور بدست آید برین صورت
ثالثه پس از مراتب مرفوع غیر مرفوع مره است همه را که طی کردیم تضعیف
کردیم شد و را که است از و طرح کردیم باقی ماند و این عدد بروج
باشد و عدد درجه که است چون از سی کمتر است بحال خود گذاشتیم تا حاصل ضرب
مطلوب بدست آید برین صورت سیم در مساحت و آن مشتمل است
بر مقدمه و سه باب در بیان اصطلاحات هر چه قابل اشارت حسی بود اگر قسمت
پذیر نباشد انرا نقطه گویند و اگر در یک جهت قسمت پذیرد انرا خط گویند و اگر در دو
جهة یعنی طول و عرض قسمت پذیرد اما در جهت عمق قسمت پذیر نباشد انرا
سطح گویند و اگر در سه جهت قسمت پذیرد انرا جسم خوانند و خط مستقیم بود یا

منحنی مستقیم آن بود که طرف او ستر وسط او کند اگر در امتداد شعاع بصری واقع شود
و منحنی آن بود که نه چنین باشد و سطح مستوی بود یا غیر مستوی مستوی آن بود
که میان هر دو نقطه که بران سطح فرض کنند اگر بخط مستقیم وصل کنند آن خط از ان
سطح بدر نیفتد و زاویه کنج را گویند و آن دو قسم بود مسطحه و مجسمه مسطحه آن بود که از احاطه
دو خط بسطح پیدا شود پس اگر این دو خط بر وجهی باشند که بعد از اخراج هر دو چهار
زوایه متساوی حادث شود آن زاویه را قایمه گویند و هر یک از ان دو خط را عمود
بران دیگر چنانچه درین شکل است و اگر زوایای مختلف حادث شود
بزرگتر را منفرجه خوانند و خوردتر را حاده چنانچه درین شکل است
و مجسمه آن بود که از احاطه یک با زیاده بجسم پیدا شود همچون کنجهای خانه و اگر
خطی بر سطحی قایم شود چنانچه هر خطی که دران سطح از موضع قیام بر استقامت اخراج
کنند با ان خط زاویه قایمه محیط شود آن خط بران سطح عمود بود و چون سطح مستوی
بر سطح مستوی قایم شود چنانچه در فصل مشترک هر خطی که بر یکی از ان دو سطح عمود
سازند آن عمود از ان سطح دیگر بیرون نیفتد هر یکی ازین دو سطح عمود باشند
بران دیگر و چون دو خط با یکدیگر بر وجهی باشند که هر نقطه که بر یکی از ان دو خط
فرض کنند بعد همه از ان خط دیگر برابر باشد آن دو خط را متوازی گویند و دو سطح را نیز

که باین صفت باشند هم متوازی گویند و هر چه یک حد یا دو حد یا بیشتر بتمامی آن
محیط شود انرا شکل گویند پس اگر خط حد محیط خط باشد انرا شکل سطح گویند و اگر خطی به
سطح مستوی محیط شود چنانچه نقطه در و فرض توان کرد که خطهای مستقیم که از ان نقطه باین
خط کشند همه برابر باشد ان سطح را دایره گویند و آن خط محیط را خط مستدیر و محیط
دایره نیز گویند و آن نقطه را مرکز گویند و هر یک از ان خطهای مستقیم را نصف قطر
گویند و هر خط مستقیم که دایره را بدو پاره کند انرا وتر گویند یعنی وتر هر یک از ان دو
قسم محیط و قاعده هر یک از ان دو قطعه دایره خوانند و هر یک دو قسم محیط را قوس
خوانند و اگر ان مستقیم بمرکز گذرد انرا قطر گویند و خطی که از منتصف قوس آید انرا سهم
ان قوس گویند و سهم نصف آن قوس نیز گویند و ازین شکل تصور آنچه گفتیم آسان
شود و شکل حادث از دو نصف قطر و قوس از محیط را قطاع
دایره خوانند برین صورت و چون دو قوس
متساوی از یکی دایره که هر یک کمتر از نصف آن دایره باشد بسطح مستوی محیط
شود ان سطح را اهلیلجی خوانند و خطی که وتر آن هر دو قوس است آنرا قطر الطول
خوانند و خطی دیگر که از منتصف او عمود شود بر دو از دو طرف بآن دو قوس منتهی
شود انرا قطر اقصر گویند باین صورت و چون دو قوس بیک سطح

حدبه

مستوي محیط شوند چنانکه هر دو قوس بیک جانب باشند انرا شکل هلالی گویند
باین صورت واگر بسطح سه خط محیط شود انرا مثلث خوانند باین شکل
وچون یک زاویه اورا راس اعتبار کنند ضلعی که موتر آن زاویه باشد
ان ضلع را قاعده گویند و دو ضلع باقی را دو ساق او گویند واگر چهار خط محیط
شود انرا ذو اربعة اضلاع خوانند پس اگر زوایای او همه قایمه و اضلاع او همه برابر
باشند انرا مربع خوانند باین شکل واگر زوایای او قائمه باشند و اضلاع
برابر نباشند انرا مستطیل خوانند باین شکل واگر اضلاع برابر باشند
و زوایای قائمه نباشند انرا معین خوانند باین صورت واگر زوایا
قائمه نباشند و اضلاع هم برابر نباشند اما هر دو ضلع متقابل برابر باشند انرا
شبیه معین خوانند برین صورت وباقی اشکال ذوی اربعة
اضلاع را منحرف خوانند و خط واصل از میان دو زاویه متقابل از زوایای شکل
ذی اربعة اضلاع را قطر ان شکل خوانند واگر پنج خط بسطح محیط آن باشند انرا ذي
خمسة اضلاع خوانند پس اگر هر پنج خط برابر باشند انرا مخمس خوانند واگر شش
خط باو محیط باشند انرا ذو ستة اضلاع خوانند واگر هر شش برابر باشند انرا
مسدس خوانند و برین قیاس تا معشر واگر از ده ضلع زیاده باشد بعدد اضلاع

نسبت

نسبت کنند مثلا اگر یازده ضلع باو محیط شود انرا ذي احد عشر ضلعا خوانند واگر محیط
به شکل سطح باشد آن شکل را مجسم خوانند پس اگر یک سطح بود لا محاله مستدیر
بود یعنی در جهت مقعر او نقطه توان یافت که خطوط مستقیمه که ازان نقطه بان خط
سطح اخراج کنند همه برابر باشند آن شکل را کره خوانند و نقطه را مرکز و ان خطوط را
انصاف اقطار و از توهم قطع سطح مستوي مر کره را دایره حادث شود انرا قاعده
هر یک از دو قطعه کره خوانند پس اگر بمرکز گذرد ان دایره را عظیمه خوانند و لا محاله
کره را تنصیف کند واگر بمرکز نگذرد آن دایره را صغیره خوانند و کره را بدو قسم
مختلف قطع کند و نقطه بر بسیط کره که خطوط واصل میان او و محیط قاعده قطعه
کره همه برابر باشند انرا قطب قطعه خوانند و قطب نصف کره را قطب کره نیز
گویند واگر خطی وصل کنند از یک جهت میان دو محیط دو دایره متساوي که
هر یک بر سطحی باشند و این خط را بر محیط این دو دایره اداره کنند تا دوره تمام کند
و بوضع اول باز آید شکلی که حادث شود انرا اسطوانه مستدیره خوانند و خط واصل
میان مرکز این دو دایره را سهم اسطوانه گویند و هر یک ازان دو دایره را قاعده
اسطوانه گویند پس اگر سهم عمود باشد بر قاعده اسطوانه را قایمه گویند و الا مایله گویند
واگر میان محیط دایره و نقطه که نه بر سطح آن دایره باشد بخط مستقیم وصل کنند وان

خط را اداره کنند تا بوضع اول باز آید شکلی که حادث شود انرا مخروط مستدیر
گویند و خط واصل میان آن نقطه و مرکز دایره را سهم مخروط گویند پس اگر آن خط
عمود باشد بر دایره مخروط را قایم گویند و الا مایل و اگر مخروط را قطع کنند بسطح مستوي
موازي قاعده او باشد آن قسم مخروط را ناقص گویند و چون شکل مسطح کثیر الاضلاع
رسم کنند و از نقطه که نه بران سطح باشد خطوط بزوایای آن سطح وصل کنند و
لا محاله بعدد اضلاع ان سطح مثلثها مرتسم شود جسمیکه محیط باشد باین مثلثات
وآن شکل کثیر الاضلاع آن جسم را مخروط مضلع گویند و چون دو شکل کثیر الاضلاع متساوي
در دو سطح رسم کنند چنانکه عدد اضلاع هر دو برابر باشد و هر ضلعی موازي و مساوي نظیرش
باشد و میان هر دو ضلع مساوي موازي بسطح مستوي وصل کنند شکلی که محیط شود
باو این دو سطح کثیر الاضلاع و جمیع این سطوح واصله ان شکل را اسطوانه مضلعه
گویند و چون دو مثلث و سه سطح متساوي الاضلاع بجسمی محیط شود انرا منشور گویند
واگر شش مربع بجسمی محیط شود انرا مکعب خوانند و بعد از تمهید این مقدمات
گوئیم مساحت عبارت است از استعلام امثال واحد مفروض خطی یا ابعاض
آن در ممسوح اگر ممسوح خط باشد یا امثال یا ابعاض مربع واحد مفروض اگر ممسوح
سطح باشد یا امثال یا ابعاض مکعب واحد مفروض اگر ممسوح جسم باشد

در مساحت خطوط و سطوح مستویه محیط هر دایره ثلاثة امثال و مثل سبع قطر خود می
باشد پس اگر قطر را در بیست و دو ضرب کنند حاصل ضرب او را بر هفت قسمت کنند
خارج قسمت مقدار محیط باشد واگر محیط را در هفت ضرب کنند و بر بیست و دو قسمت
کنند خارج قسمت مقدار قطر باشد و چون نصف قطر در نصف محیط ضرب کنند مساحت
دایره معلوم شود و مساحت مثلث حاصل ضرب نصف قاعده بود در عمودیکه از
راس مثلث بر قاعده آید پس اگر مثلث قایم الزاویه باشد حاصل ضرب یک ضلع
قایم در نصف ضلع دیگر مساحت او باشد واگر متساوي الساقین باشد خطی که از راس
مثلث در او بر زند بمنتصف قاعده عمود بود در نصف قاعده ضرب کنند مساحت
او باشد و در باقی مثلثات بمعرفت عمود احتیاج افتد پس اگر ضلع اطول را قاعده سازند
و مجموع دو ضلع اقصر را در فضل یکی بر دیگری ضرب کنند و حاصل ضرب را بر قاعده
قسمت کنند و خارج قسمت را از قاعده نقصان کنند نصف آنچه از قاعده باقی
ماند مقداری بود از قاعده میان موقع عمود و طرف اقصر اضلاع مربع انرا از مربع
اقصر اضلاع کم کنند جذر باقی از مربع اقصر اضلاع مقدار عمود باشد در نصف قاعده
ضرب کنند مساحت مثلث معلوم شود و مساحت ذي اربعة اضلاع قایم الزوایا
حاصل ضرب یک باشد در ضلعی دیگر مجاور او و مساحت معین حاصل ضرب یکی از

دو قطر اوست در نصف قطر دیگرش و شبیه بمعین همچنین و منحرف را باخراج
قطر دو مثلث میسازند و بعد ازان مساحت میکنند و همچنین جمیع مسطحات کثیر الاضلاع
را مثلثات میسازند و مساحت میکنند مثلا مخمس را سه مثلث میسازند و مسدس بچهار و علی هذا
و مساحت قطاع دایره حاصل ضرب نصف قطر باشد در نصف قوس قطاع و قطعه
دایره را باین طریق مساحت کنند که از مرکز دایره دو نصف قطر بدو طرف او اخراج
کنند تا قطاع و مثلثی پیدا شود هر یکی را علاحده مساحت کنند پس اگر قطعه کم از نصف
دایره باشد مساحت مثلث از مساحت قطاع نقصان کنند تا مساحت قطعه باقی
ماند و اگر قطعه بیشتر از نصف دایره باشد مساحت مثلث را بر مساحت قطاع افزایند
تا مساحت قطعه حاصل شود و درین عمل چاره نباشد از پیدا کردن مرکز دایره که کجا
است و طریق آن اینست که نصف قاعده قطعه را در نفس خودش ضرب کنند و حاصل
را بر سهم قوس قطعه قسمت کنیم و بر استقامت سهم خطی اخراج کنیم بمقدار خارج قسمت
و مجموع این سهم و خط قطر دایره باشد و منتصف قطر مرکز دایره و شکل اهلیلجی را باخراج
قطر اطولش بدو قطعه دایره سازند و مساحت کنند و شکل هلالی را چون بخط مستقیم
بدو طرف او وصل کنند دو قطعه دایره پیدا شود و هر دو را مساحت کنند و مساحت
قطعه صغری را از مساحت قطعه عظمی نقصان کنند باقی مطلوب باشد

در مساحت سطوح غیر مستویه مساحت بسیط مخروط حاصل میشود از ضرب نصف محیط
قاعده اش اگر مخروط قایم بود در خط واصل میان راس او و محیط قاعده و اگر مایل باشد
در نصف مجموع اطول و اقصر خطوط واصله میان راس او و قاعده و مساحت بسیط مخروط
ناقص حاصل میشود از ضرب نصف مجموع محیط دو دایره علیا و سفلا در خط واصل میان
این دو محیط دایر از یک جهته اگر مخروط قایم باشد و در نصف مجموع اطول و اقصر خطوط
واصله میان این محیط دو دایره اگر مخروط مایل باشد و اگر مخروط مضلع باشد مساحت
بسیط او مجموع مساحت مثلثهای بود که محیط باشند و مساحت بسیط اسطوانه مستدیره
حاصل ضرب محیط قاعده اوست در خط واصل دو محیط قاعده از یک جهت
اگر اسطوانه قایمه یا مایله متوازی القاعدتین باشد و در نصف مجموع اطول و اقصر خطوط
واصله میان دو محیط قاعده و اگر اسطوانه مایله غیر متوازی القاعدتین باشد و اگر اسطوانه
مضلع باشد مساحت مجموع سطوح ذی اربعة اضلاع که محیط اند با و مطلوب باشد
و مساحت بسیط کره حاصل ضرب قطر اوست در محیط دایره عظیمه او و مساحت
بسیط قطعه کره مساوی مساحت دایره ایست که نصف قطر او مساوی خطی بود که
از قطب قطعه به محیط قاعده باشد   در مساحت اجسام مساحت
کره حاصل ضرب نصف قطر اوست در ثلث بسیط او و مساحت قطعه کره حاصل

ضرب نصف قطر اوست در ثلث بسیط قطعه و مساحت مجسم متوازی الاضلاع حاصل
ضرب ارتفاع اوست در قاعده او و مساحت جمیع اقسام اجسام مخروط از مستدیر
و مضلع و قایم و مایل حاصل ضرب قاعده او در ثلث ارتفاع او و مساحت جمیع
اقسام مذکوره اسطوانه یعنی مستدیر و مضلع و قایم و مایل حاصل ضرب قاعده اوست
در ارتفاع او والله اعلم بالصواب

تمت تمام

طریقه جبر و مقابله

علماء حسابیه مجهولات را بطرق عدیده و قواعد کثیره استخراج نموده اند و یکی ازان جمله
استخراج مجهول است بطریقه جبر و مقابله و معرفت طریقه آن مقتضی است بر ایراد مقدمه که مصطلحات
را تبیین و مراتب هریک ازانها را تعیین نماید تا طالب در حصول مطلب بر بصیره اطلاع بر
اسامی و مخبر از قواعد ضرب و قسمت و غیره از اعمال و جنس حاصل الضرب و خارج قسمت
هریک ازان الفاظ مصطلحه معلومه بر نهج مقرره بهم رسانند پس میگوئیم که مجهول را شئ نامند و
مضروب شئ در شئ مال گویند و شئ در مرتبه اول است و مال در مرتبه ثانی و علی الترتیب
و مضروب شئ را در مال کعب و مضروب شئ را در کعب مال مال و همچنین مضروب شئ را
در مال مال مال کعب و در مال کعب کعب کعب و علی هذا القیاس الی غیر النهایه که حاصل
الضرب شئ در کعب کعب مالین و کعب که در مرتبه هفتم است و حاصل الضرب شئ دران
مال کعب کعب که در مرتبه هشتم است و مضروب دران کعب کعب کعب که در مرتبه نهم جهة
توضیح مراتب تسعه مذکوره و حاصل الضرب شئ در انها بقدریکه ضرور است بیان
می کنیم که حاصل عبارت است از مجموع مراتب مضروب و مضروب فیه مثلا مراتب ازاین
قرار است که شئ در مرتبه اول و مال ثانی و کعب ثالث و مال مال رابع و مال کعب

خامس و کعب کعب سادس و مال مال کعب سابع و مال کعب کعب ثامن و کعب کعب کعب تاسع
و برین دستور تکرار مال و کعب نمایند پس اگر فرض شود شی دو مال چهار است زیرا که مضروب
دو در دو چهار است و مضروب شی در مال حاصل الضرب مسمی بکعب زیرا که گفتیم حاصل
الضرب عبارت از جمع مرتبتین است مرتبه شی یکی و مرتبه مال دو و جمع کردیم سه شد و مرتبه کعب
سیم است پس مضروب شی در مال حاصل کعب است و کعب هشت است که مضروب دو در
چهار است پس مال مال و مال کعب ۳۲ و کعب کعب ۶۴ و مال مال کعب ۱۲۸ و مال کعب کعب
۲۵۶ و کعب کعب کعب ۵۱۲ مال مال کعب کعب ۱۰۲۴ و برین قیاس کل مراتب تناسب
یکدیگر است چنانچه نسبت مال مال بسوی کعب که یکی از دیگری یک مرتبه زیاده و کم است
چون نسبت کعب است بسوی مال و نسبت مال بسوی شی و شی بواحد و واحد بسوی
جزء شی و جزء شی نسبته بجزء مال و جزء مال نسبته بجزء کعب و جزء کعب نسبته بجزء مال مال و
برین ترتیب است صعوداً و نزولاً پس هرگاه اراده کنی ضرب جنسی در جنس دیگر
اگر جنسین مضروبین از یک طرف بوده باشد یعنی از طرف صعود است که اجزا نیست
مراتب مضروبین را جمع نماید آنچه بوده باشد حاصل از ان مرتبه و هم اسم آن عدد است
مثل ضرب مال کعب در مال مال کعب مرتبه مضروب پنج است و مرتبه مضروب فیه هفت
جمع کردیم دوازده شد حاصل الضرب چهار کعب بوده باشد که کعب کعب کعب کعب است

ضرب

و برین نهج است طریقه ضرب و اگر مضروبین از دو جنس بوده باشد یعنی یکی از جنس
صعود و دیگری از جنس نزول یعنی اجزا هرکدام ازین مراتب مذکوره فوق پس حاصل
الضرب از جنس فصل در طرف ذی الفصل خواهد بود مثل اینکه هرگاه جزء مال مال را در
مال کعب ضرب نماید حاصل خواهد بود یعنی شی خواهد بود زیرا که جزء مال مال در مرتبه چهارم
نزولاً است و مال کعب در مرتبه پنجم و فصل در طرف صعود یکی است و اول مراتب از
طرف صعود که ذی الفصل است شی است پس حاصل الضرب شی بوده باشد و مضروب
جزء کعب کعب در مال مال کعب جزء مال است زیرا که مضروب از مرتبه نهم نزولا
و مضروب فیه در مرتبه هفتم است و فصل مضروب را بود در مرتبه نزول دو پس حاصل
الضرب باید از جنس ذی الفصل در مرتبه دویم بوده باشد نزولا که جزء مال است و اگر
مضروبین فضل بر دیگری نداشته باشد پس حاصل از جنس واحد بود و چون جبریات
منتهیه افکار حکما منحصر در شش قسم است و مبنای ان بر عدد و شی و مال و کعب
و اجزاء هریک است جدولی بجهة معرفت جنسیته حاصل الضرب و خارج قسمت
اوردیم تا امر سهل و مختصر بوده باشد و ضابطه و طریقه آنکه ضرب نماید احد
جنسین را در دیگری حاصل الضرب از جنس عددی است واقع در ملتقای
مضروبین و جدول این است ط

صعود

مختلفین

المضروب فیه

	مال کعب	مال مال	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	جزء مال مال	جزء مال کعب	
مال کعب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کعب	مال	شی	واحد	جزء مال کعب
مال مال	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال مال
کعب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب
مال	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	جزء مال
شی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	[illegible]	جزء شی
واحد	[illegible]	[illegible]	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	[illegible]	[illegible]	واحد
جزء شی	[illegible]	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	شی
جزء مال	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	مال
جزء کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کعب
جزء مال مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	مال مال
جزء مال کعب	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	مال کعب
	مال کعب	مال مال	کعب	مال	شی	واحد	جزء شی	جزء مال	جزء کعب	جزء مال مال	جزء مال کعب	

المقسوم

المضروب

المقسوم علیه

و اگر در طرفین یا احد طرفین استثنای بوده باشد نام نهند مستثنی را ناقص
و مستثنی منه را زاید پس ضرب زاید در زاید و ناقص در ناقص زاید خواهد بود و
اگر مختلفین باشند ناقص ضرب کنند اجناس را بعضی در بعضی و استثنا کنند ناقص
را از زاید پس مضروب ده عدد و شی در ده عدد و الا شی صد الا مال است زیرا که

مضروب

مضروب شی در الا شی الا مال و مضروب شی در عشره اعداد ده شی و مضروب ده عدد و الا شی
الا ده شی و مضروب ده عدد در ده عدد صد عدد و ده شی از حاصل الضرب بجهة استثنا الا ده شی
منها کرده باقی حاصل الضرب صد عدد و الا مال چنانچه ازین جدول ظاهر شود

	الا شی	عشره اعداد
شی	الا مال	ده شی
عشره اعداد	ده الا شی	مائه عدد

و مضروب خمسة اعداد الا شیئا در سبعة اعداد الا شیئا سی و پنج عدد و مال
الا دوازده شی زیرا که از مضروب پنج عدد زاید در هفت عدد زاید حاصل می شود
سی و پنج عدد زاید و از ضرب شی ناقص در شی ناقص حاصل شود مال که مجموع سی و پنج عدد و
مال بود و مضروب پنج زاید در شی ناقص و شی ناقص در سبعه زاید و مجموع حاصلین دوازده شی
ناقص بود و چون استثنا نمایند از زایدین اولین حاصل گردد حاصل الضرب مجموعی سی و پنج عدد
و مال الا دوازده شی پس اگر فرض کنند شی را دو مثلاً خواهد بود مال چهار و حاصل الضرب
بعد از نقصان پانزده است چنانچه درین جدول است

	الا شی	سبعة اعداد
شی	مال	الا سبعة شی
خمسة اعداد	الا خمسة شی	۳۵ عدد

و مضروب چهار مال و شش عدد الا دو شی در سه شی الا پنج عدد و
دوازده کعب و ثلث و هشت شی الا ثلث و شش مال و سی عدد
خواهد بود زیرا که مضروب چهار مال در سه شی دوازده کعب زاید است و در الا پنج عدد حاصل
بیست مال ناقص و مضروب شش عدد در سه شی هجده شی زاید شود و در الا پنج عدد استثنا حاصل
سی عدد ناقص و مضروب دو شی ناقص در پنج عدد ناقص ده شی زاید حاصل گردد و در سه

شی زاید حاصل شش مال ناقص شود وشش مال را بر ثبت مال زیاده کردیم ثبت وشش الا مال شد
و ده شی را بر بیجده شی زیاده کردیم ثبت وهشت شی کردید مجموع حواصل اینقدر است دوازده
کعب وثبت وهشت شی الا ثبت وشش مال الا سی عدد

الا بیجده	سه کعب
ده شی	الا شش مال
الا سی عدد	بیجده مال
الا ثبت مال	دوازده کعب

والقاعدة فی القسمة طلب نمایند چیزی را یعنی که خارجی را هرگاه
ضرب نمایند انرا در مقسوم علیه مساوی شود حاصل بمقسوم قسمت نمایند
عدد جنس مقسوم را بر عدد جنس مقسوم علیه وعدد خارج جنسی است
واقع در ملتقی القوسین من الجدول المذکور مثال هرگاه اراده کنیم اینکه ده مال را بر پنج شی قسمت
نمائیم ده را بر پنج قسمت کنیم که عدد جنس مقسوم است بر عدد جنس مقسوم علیه خارج کهو دو در جدول
ضرب وقسمت که حواصل الضرب وخارج های قسمة در ملتقای مضروبین ومقسوم مقسوم علیه نوشته
شده مال مقسوم وشی مقسوم علیه در ملتقای نوشته بوشی پس خارج قسمت دو شی خواهد بود وبرین
قیاس استخراج مجهولات بجبر ومقابله محتاج نظر ثاقب وحدس صایب وامعان فکر است
در اعطای سایل که صرف ذهن نماید در مضمون معطیات سایل از نقصان وزیاده
وضرب وقسمت وتضعیف وتنصیف وجذر وغیره که بوسایل بوی مطلوب حاصل آمد
فرض کنند مجهول را شی وعمل نمایند دران بنهجی که سوال متضمن آن بوده باشد وبرهمنوال
معمول دارند تا آنکه منتهی گردد بسوی معادله واگر در یک طرف استثنا بوده باشد کامل

نمایند

نمایند وبهمان قدر در طرف دیگر اضافه کنند واین عمل را جبر گویند واگر در طرفین اجناسی
متجانسه متساویه بوده باشد از طرفین اسقاط نمایند واین مقابله نامند وبعد از جبر یا مقابله یا هر دو
معادله مابین جنسی وجنسی خواهد بود مثل آنکه عدد معادل شی شود یا شی معادل مال یا عدد معادل
مال واین سه مسئله است از مسائل ثلاثه مفردات یا معادله جنسی با جنسین مثل آنکه عدد
معادل شی ومال بود یا شی معادل عدد ومال کهو یا مال معادل عدد وشی شده باشد
این سه مسئله از مسایل ثلاثه مقترنات است که مجموع شش مسئله که افکار حکما در ان مصروف
گردیده منحصر است درین سته مذکوره المسئلة الاولی من المفردات مسئله اول از جمله مسایل
ثلاثه مفردات آن است که عدد معادل شی شود قسمت نمایند عدد را بر عدد اشیاء
خارج قسمت شی مجهول مثال اقرار کهو بجهته زید هزار دینار ونصف مال عمرو وبجهته عمرو اقرار
نمود به هزار دینار الا نصف مال زید فرض کهیم مال زید را شی ایس مال عمر هزار است الا
نصف شی وچون سایل گفته بهو که مال زید هزار ونصف مال عمر است پس مال زید هزار
دینار ونصد الا ربع شی خواهد شد واولا فرض شده بهو مال زید شی پس هزار وپانصد الا ربع شی
معادل شد بشی مفروض وبعد از جبر یعنی بعد از ازالهء استثنا وزیاده مثل آن بر
طرف دیگر چنین که هزار وپانصد معادل شی وربع شی شود وچون معادل شد بقسمت
کهیم عدد را بر عدد اشیا خارج شد هزار ودویست واین مجهول است که مال زید بهو باشد

سیزده که عدد است بر عدد مال که یکی است قسمت کهیم خارج شد ۱۳ واین

و مال عمر چهارصد خواهد بود زیرا که مال عمر هزار الا نصف مال زید است چون شش صد
را از هزار نقصان نماید باقی ماند چهارصد وهو المطلوب المسئلة الثانیة شی معادل شود
با مال قسمت کنند عدد اشیا را بر عدد اموال خارج مجهول است مثال اگر وصیت
کند مالی که هرگاه ضرب کنند سه مثل او را در چهار مثل او چهل وهشت حاصل شود پس مطلوب را
شی فرض کنیم وسه مثل او را یعنی سه شی را در چهار شی ضرب کهیم دوازده مال شد
واین معادل چهل وهشت است پس چهل وهشت را بر دوازده قسمت کهیم چهار خارج شد
وجذر او دو است واین مال موصی به است چه مضروب سه مثل او یعنی شش در هشت
چهل وهشت است واگر وصیت کند بمالی که هرگاه ثلث او را در ربع او ضرب کنند حاصل
سه درهم باشد پس موصی به را شی فرض کنیم وثلث شی را در ربع شی نصف سدس
مال حاصل شود واین معادله سه درهم است وبعد از تکمیل وجه معادل سی وشش
شود وچون مطلوب جذر بهو جذر او را اگرفتیم شش شد وهو المطلوب زیرا که مضروب
ثلث او یعنی دو در ربع او یعنی یک ونیم سه میشود المسئلة الثالثة مسئله سیوم عدد معادل
شود و مال را قسمت نماید عدد را بر عدد مال جذر خارج جواب است مثال اقرار
کهو بجهته زید به بیشتر از دو مالی که مجموع هر دو ثبت وسطح هر دو نود وشش بهو باشد
فرض کهیم احد المالین را عشره وشی پس مال دیگر عشره الا شی خواهد بود وسطح هر دو صد

مثال از یکی تا دوازده را هرگاه خواسته باشیم بدانیم که چند است یکی را با دوازده جمع کهیم ۱۳ شد در ۶ که نصف عدد است ضرب

الا مال

الا مال معادل نود وشش است بعد از جبر صد معادل مال ونود وشش عدد وبعد از
مقابله چهار معادل مال میشود قسمت کهیم چهار را بر مال خارج شد چهار جذر گرفتیم
دو بهو شی مجهول دو است از ده کم کهیم هشت باقی ماند پس احد المالین هشت
ومال دیگر دوازده واین است مقربه سایل که اکثر المالین است که فرض شده بهو
ده وشی اخراج شد دو پس اکثر المالین دوازده است واقل هشت وسطح
دوازده در هشت نود وشش است المسئلة الاولی من المقترنات اولی از مسائل
ثلاثه مقترنات ان است که عدد معادل شود شی ومال را وتکمیل کنند مال را واحد
یعنی مال را اگر کمتر از مال واحد بهو باشد یک مال تمام نمایند یا رد کنند بواحد اگر بیشتر
از یک مال بوده باشد بعد از ان نصف عدد اشیاء را مربع کن وحاصل را زیاده
کن بر عدد واخذ کن جذر مجموع را ونقصان کنند از جذر نصف عدد اشیاء را
آنچه باقی ماند عدد مجهول است مثال اقرار کهو بجهته زید منجمله ده شی که مجموع
مربع او ومضروب او در نصف باقی ده دوازده بوده باشد فرض کهیم مال زید را
شی مربع کهیم مال شد وضرب شی در نصف باقی ده که پنج الا نصف شی است
پنج شی الا نصف مال حاصل شد مجموع مال وپنج شی الا نصف مال است
نصف مال از مال منها کهیم باقی ماند نصف مال وپنج شی معادل دوازده وبعد

از تکمیل مال و ده شی معادل سی و چهار نصف عدد اشیاء که پنج بود مربع کنیم بیست
و پنج شد حاصل را زیاده کنیم بر عدد که سی و چهار چهل و نه شد و از مجموع جذر گرفتیم هفت
بود نصف عدد اشیاء را که پنج است از جذر کم کنیم باقی ماند دو و این دو مجهول
است که مقربه بجهته زید است زیرا که هرگاه مربع دو چهار است و مضروب دو در نصف
باقی ده که چهار و هشت است جمع نماید دوازده شود و هو المطلوب و این مثال تکمیل بود
و مثال رد این است کدام عدد است که ضرب شود در نفس و زیاده شود بر حاصل
ضعف حاصل و اضافه شود مجمع بر مضروب عدد در دوازده حاصل شود شصت و سه
فرض کنیم مجهول را شی ضرب کنیم در نفس مال شد و بر حاصل ضعف زیاده کنیم
سه مال شد و اضافه کنیم بر مجتمع که سه مال بود مضروب عدد را که شی مفروض است
در دوازده دوازده شی شد حاصل مجموع سه مال و دوازده شی معادل شد با شصت و سه
رد کنیم بایمعنی که اضافه بر یک مال را اسقاط کنیم و به همین نسبت از سی و از عدد
اسقاط کنیم باقی ماند مال و چهار شی معادل بیست و یک مربع کنیم نصف عدد
اشیاء که دو است چهار شد بر عدد اضافه کنیم بیست و پنج شد جذر گرفتیم
پنج بود نصف عدد اشیاء را که دو بود از پنج نقصان کنیم باقی ماند سه
و این بود مجهول **المسئلة الثانیة من المقترنات** مسئله دویم از مقترنات است

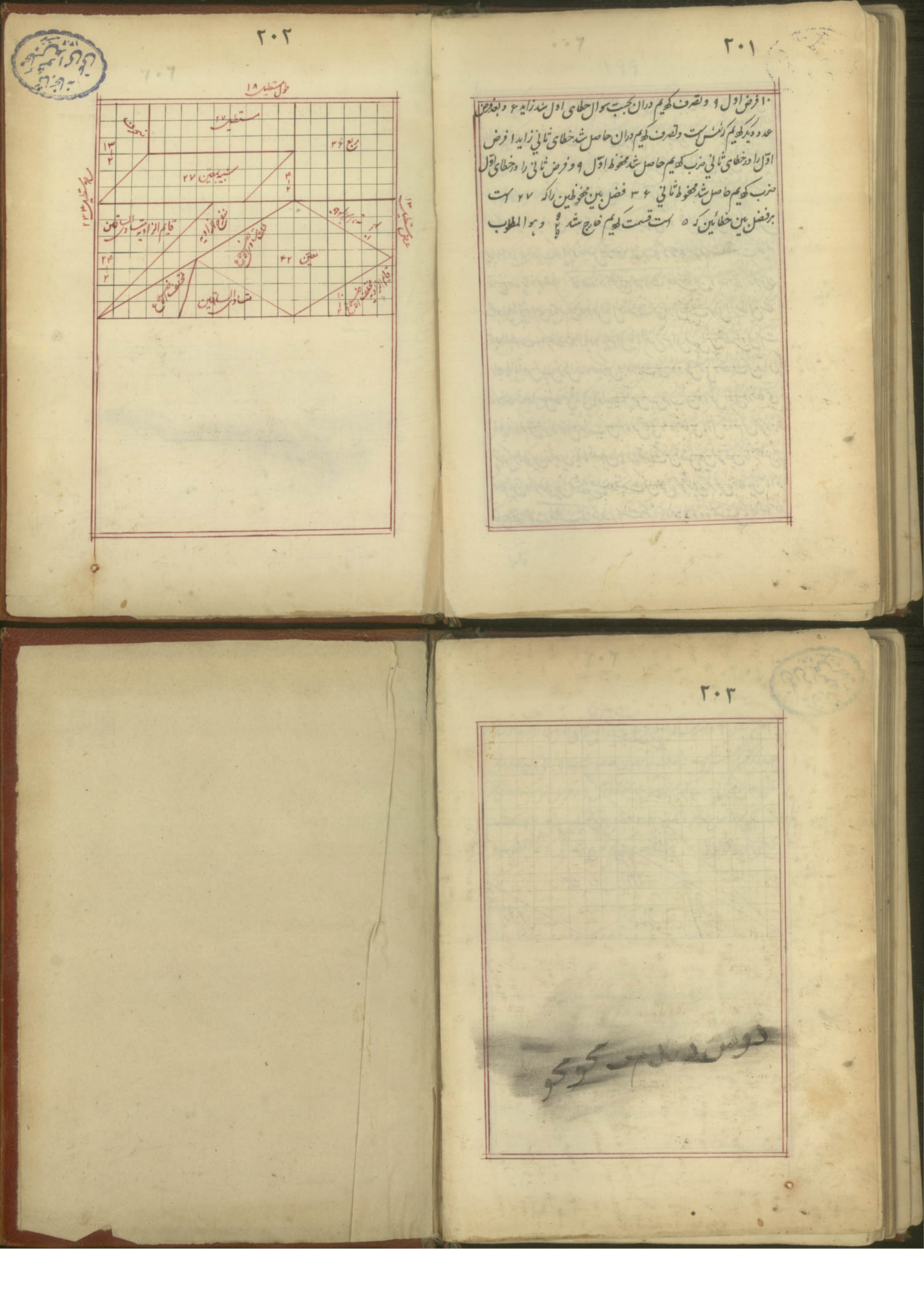
که شی معادل عدد و مال شود و بعد از تکمیل یا رد نقصان کنند عدد را از مربع نصف
عدد اشیاء و زیاده کنند جذر باقی را بر نصف عدد اشیاء نقصان نماید جذر باقی
را از نصف عدد اشیاء حاصل یا باقی شی مجهول است مثال کدام عدد است که ضرب
شود در نصفش و زیاده بر حاصل دوازده حاصل کند پنج مثل عدد فرض کنیم مجهول را
شی در نصفش ضرب کنیم حاصل شد نصف مال بر او اضافه کنیم دوازده پس
نصف مال و دوازده معادل شد پنج شی را بعد از تکمیل مال و بیست و چهار معادل شد
با ده شی نصف عدد اشیاء را که پنج است مربع کنیم بیست و پنج شد نقصان کنیم عدد را
که بیست و چهار بود از مربع باقی یکی جذر گرفتیم یکی بود اگر زیاده کنی جذر شی را که یکی است
بر پنج که نصف اشیاء است حاصل شود شش و هو المطلوب یا نقصان کنی جذر را از پنج
حاصل میشود مطلوب چهار **المسئلة الثالثة من المقترنات** مسئله سوم از مقترنات است که
مال معادل شود عدد و شی را بعد از تکمیل و رد زیاده کنند عدد را بر مربع نصف عدد اشیاء
و از مجموع اخذ نماید جذر شی را و جذر را اضافه نماید بر نصف عدد اشیاء مجموع شی
مجهول است مثال کدام عدد است که نقصان شود از مربع خود و زیاده شود باقی مربع بر
مربع حاصل کند ده فرض کنیم مجهول را شی و مربع کنیم مال شد نقصان کنیم از مال
شی را باقی ماند مال الا شی اضافه کنیم همین باقی را بر مربع که مال است حاصل کند

دو مال الا شی معادل ده عدد جبر کنیم دو مال معادل شی و ده عدد شد رد کنیم مال
معادل نصف شی و پنج عدد شد نصف عدد اشیاء را که ربع شی بود مربع کنیم نصف
ثمن شد زیاده کنیم بر آن عدد را شد پنج عدد و نصف ثمن جذر شی گرفتیم دو و ربع شد
اضافه کنیم جذر را بر نصف عدد اشیاء که ربع بود حاصل شد دو و نیم و هو المطلوب
تمت تمام

قاعده در استخراج مجهولات بطریقه عمل بعکس چنان است که بعکس گفته سایل عمل نماید اگر سایل
تضعیف گفته تنصیف کنند و اگر زیاده نموده نقصان نماید و اگر قسمت کرده ضرب کنند و اگر جذر گفته
مربع کنند و اگر عکس مذکورات گفته عکس عمل نمایند و ابتدا از آخر نموده بعکس گفته سایل عمل نماید تا جواب
حاصل شود مثال اگر سوال کنند که کدام عدد است که زیاده نموده بر و نصف او و چهار عدد و
و بر حاصل زیاده نموده نصف حاصل و چهار عدد دیگر و دو بیست عدد از آخر سوال شروع کرده از
بیست عدد چهار عدد نقصان کنیم زیرا که سایل گفته بود که زیاده کنند ما نقصان کنیم شانزده
عدد باقی ماند و گفته بود که نصف زیاده شود ما باید نقصان کنیم ثلث را زیرا که ثلث حاصل
نصف مزید است و ثلث شانزده عدد پنج و ثلث بود از شانزده نقصان کنیم باقی ماند
ده و دو ثلث و از باقی چهار عدد نقصان کنیم شش و دو ثلث باقی ماند و از باقی ثلث
را که دو و دو تسع است نقصان کنیم بعلت مذکور باقی ماند چهار و چهار تسع و این مطلوب است

نماید

قاعده اربعه متناسبه آنکه بعد از تشخیص تناسب بین چهار عدد و باین نحو که نسبت اول بثانی
مثل نسبت ثالث برابع باشد هرگاه یکی از طرفین مجهول خواهد بود پس وسطین معلومین را در یکدیگر ضرب
نموده بر طرف معلوم قسمت کنند و اگر احد وسطین مجهول بوده باشد طرفین معلومین را در یکدیگر
ضرب نموده بر وسط معلوم قسمت کنند خارج قسمت مطلوب خواهد بود مثال کدام عدد است
که هرگاه زیاده نموده بر او ربع او بگردد ۳ نسبت ۴ بسوی ۵ مثل نسبه مجهول است بسوی ۳
چهار را در ۳ ضرب کنیم و حاصل را که ۱۲ بود بر ۵ که وسط معلوم است قسمت کنیم
خارج شد ۲/۵ و هو المطلوب قاعده در استخراج مجهولات بعمل خطائین و ضابطه آنکه فرض کن
مجهول را آنچه خواهی و نام کن مفروض اول و تصرف کن در آن بحسب سوال اگر مطابق شد
فهو المطلوب و اگر خطا شد زیاده بر سوال یا ناقص از سوال پس این خطای اول است
زاید یا ناقص پس فرض عدد دیگر کن و علامت کن مفروض ثانی و تصرف کن در آن
اگر خطا شد حاصل خطای ثانی یا زاید یا ناقص پس ضرب کن مفروض اول در خطای
ثانی و نام کن محفوظ اول و ضرب کن مفروض ثانی را در خطای اول و نام کن محفوظ ثانی
پس اگر خطائین زایدین یا ناقصین باشند قسمت کن فضل بین محفوظین را بر فضل بین
خطائین و اگر خطائین مختلفین باشند قسمت کن مجموع محفوظین بر مجموع خطائین تا آنکه
خارج شود مطلوب مثال کدام عدد است که زیاده نموده بر و دو ثلثش و یکی حاصل شود

۱۰ فرض اول ۹ و تصرف کردیم دران بحسب سوال خطای اول شد زاید ۶ و بعد فرض
عدد دیگر کردیم که شش است و تصرف کردیم دران حاصل شد خطای ثانی زاید ۱ فرض
اول را در خطای ثانی ضرب کردیم حاصل شد محفوظ اول ۹ و فرض ثانی را در خطای اول
ضرب کردیم حاصل شد محفوظ ثانی ۳۶ فضل بین محفوظین را که ۲۷ است
بر فضل بین خطائین که ۵ است قسمت کردیم خارج شد ۵ ۲/۵ و هو المطلوب

